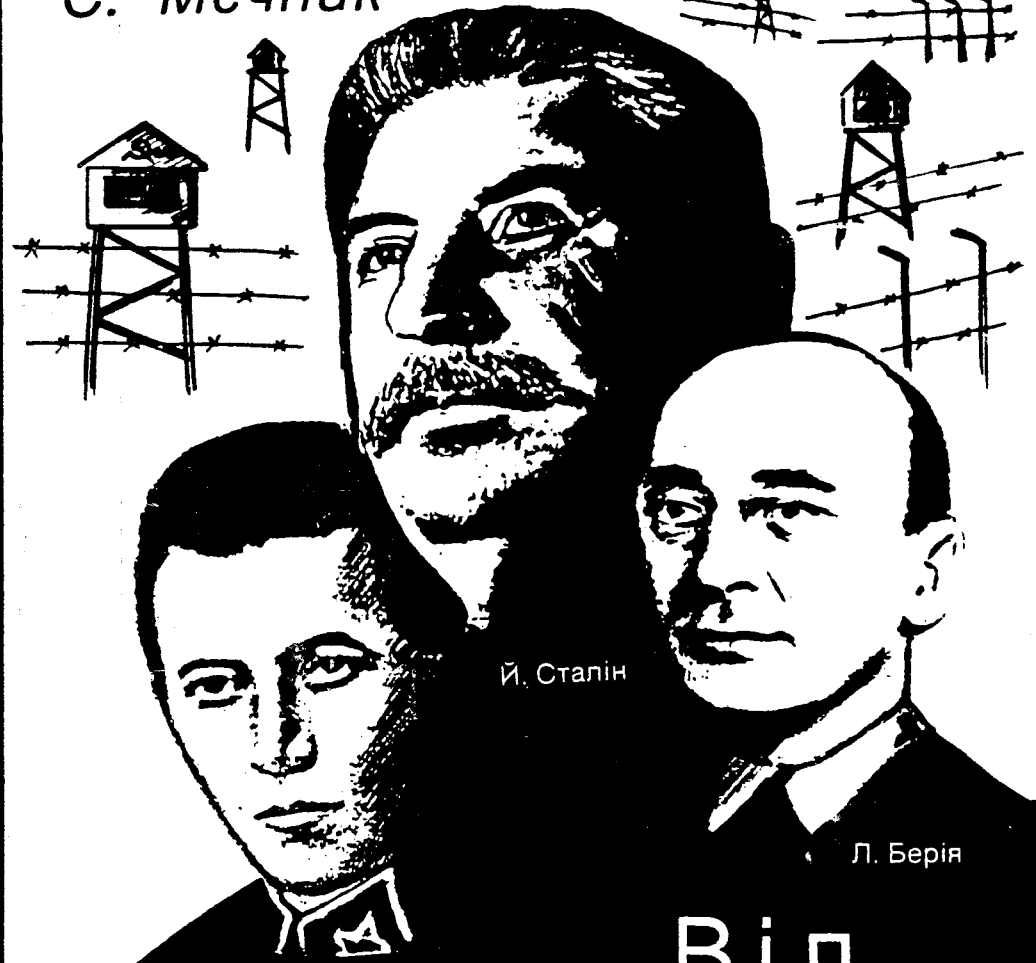

С. Мечник

Й. Сталін

Л. Берія

Н. Єжов

Від
до
Сталіна
Горбачова

— С. Мечник —

Від Сталіна До Горбачова

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ
СВОБІД УКРАЇНИ
— Нью Йорк — 1990 —

— S. Mechnyk —

From Stalin to Gorbachev

diasporiana.org.ua

ORGANIZATION FOR THE DEFENSE OF
FOUR FREEDOMS FOR UKRAINE

— New York — 1990 —

Обкладинка — Віра Кашуба

© 1990 by the Organization for the Defense of Four Freedoms
for Ukraine.
ISBN: 0-9626822-0-9

Видавництво «Воля», 136 Second Ave. New York, N.Y. 10003;
Telephone: (212) 505-0767; Fax: (212) 473-0188.

Printed and bound in the United States of America

Від Видавництва

Степан Мудрик, визначний діяч Українського Визвольного Фронту, що пише під журналістично-письменницьким псевдонімом С. Мечник, є вже добре знайомий українському читачеві, бо він видав вже низку книжок, як «Під Трьома Окупантами» 1958 р.; «Нескорені» 1965 р.; «У боротьбі проти московської агентури» 1980 р.; «Від опричинни до КГБ — духовість московського імперіялізму» 1981 р.; «Вивчаймо ворога», 1989 р.; і другі, на протязі більше тридцяти років, вони всі різні, але їх лучить одна основна ідея — неустанного змагу українського потенціалу проти зокрема московського ненаситного імперіялізму.

Він своїми писаннями, виготовленими приступно для кожного читача, викриває безконечну злобу і нахабство Москви у різних і рафінованих формах, як продукт московської напів слов'янської і напів монголо-татарської психіки.

І тому видавництво Фундації «Воля» разом із Організацією Оборони Чотирьох Свобід України рішили спільно видати наступну роботу С. Мечника п.н. «Від Сталіна до Горбачова», писаній інтересно, з багатим матеріалом і виявленням багатьох, дотепер ще не виявлених і незнаних фактів, де мов на фільмовій стрічці швидко і з великою динамікою пересуваються перед очима читача жахливі події зокрема в Україні, спричинені намаганням Москви остаточно закріпити на основах комплектної русифікації і ліквідації немосковських народів в ССРСР, велику російську імперію на тисячу років. Цей московський плян аж надто нагадує недавнє намагання А. Гітлера будувати «тисячорічний німецький райх». Провалився гітлерівський плян і вже став провалюватися «сумашедший» плян Леніна, Ста-

ліна, Брежнєва і Горбачова. «Гласность» і «перестройка» — це початки цього провалу, віддзеркаленому при кінці цієї книжки С. Мудрика-Мечника.

Але коли він провалиться цей московський молох, вже пожер мільйони невинних людських жертв. В книзі зарисовується образ Сталіна, який був провокатором царської «охранки» в рядах комуністичної партії, що безжалісно видавав в руки царської поліції своїх друзів. Згодом антисеміт Сталін стає будівничим марксистського ССРСР, вживає спочатку жидівську інтелігенцію а відтак поступово її ліквідує.

В книзі зарисовується понурими фарбами постать Л. Кагановіча, П. Постишева і других, трагічний образ голоду 1932-33 рр., безжалісної єжовщини і ліквідації української інтелігенції, Української Автокефальної Православної і Католицької церков, Розстріляного Відродження, хрущівської «відлиги» і брежнєвського терору. І хоч це все знані речі, то Мечник всюди включає нові і ще дотепер незнані деталі і факти. В тому і цінність цієї публікації, і тому ми її даємо читачеві до рук.

Вкінці Мечник правдиво розцінює постать нового генсека, а тепер всемогучого «президента», Михайла Горбачова, який розпачливо намагається рятувати московську імперію з її розгнилими підвалинами засобом підступних «гласностей» і «перестройок».

Думаємо, що читач належно оцінить роботу С. Мечника і буде видавництву вдячний за це, що вона появилася і побачила світ. Її треба буде і перекинути на рідні землі, де панує голод на книжку, яка голосить правду, а не Москвою інспіровану брехню.

ВИДАВНИЦТВО

Передмова

Російська партія соціал-демократів світоглядом була марксистською. На другому з'їзду партії в Лондоні 1903 року наступив розкол у партії на большевиків і меншовиків. Большевиків очолив В. Ленін, а меншовиків — Плеханов.

Ленін був фанатиком революційної боротьби, висував і проповідував революцію. Він нещадно поборював меншовиків, називаючи їх опортуністами. Ленін пропагував, що революція має принести перемогу соціялістам і через соціалізм провадить дорога до світової революції та створення в цілому світі комунізму.

Після захоплення большевиками влади в Петербурзі 1917 року Ленін зірвав взаємини з соціялістичним інтернаціоналом і прозвав соціялістів «соціал — предателями» та створив комуністичний інтернаціонал — Комінтерн. Ленін підсилив, зміцнив у московській духовості — містицизм і нетерпимість до політичних противників. Він кинув злочинні гасла: «Грабуй на-грабоване!», «Війна палацам і мир халупам!».

Росія була відсталою країною; неграмотна, з нерозвиненою соціальною системою, з наслідками кріпаччини та царського самодержавія. Ленін став основоположником терористичного апарату ЧеКа. Терор став запорукою вдержання Леніна при владі.

Після смерти Леніна до влади прийшов зросійщений грузин Йосиф Віссаріонович Джугашвілі-Сталін, — із злочинною психологією й азійською хитрістю. Сталін був жадібний, захланний влади і мав нетерпимість до іншої, ніж його, думки. За час своєї влади він знищив близько 40 мільонів людей і ввійшов в історію як жажливий тиран. Зібравши матеріали, подаю читачам про час Сталінської влади.

С. Мечник

Сталінщина

Після розвінчання культу особи, тобто Сталіна, яке (розвінчання) проголосив Н. Хрущов, в комуністичній партії Советського Союзу (КПСС) були сили, які засуджували злочини Сталіна. Все ж ЦК КПСС на початках влади Михайла С. Горбачова не був за тим, щоб сталінщину піддати широкому осудові всіх народів у складі ССРСР. Коли ж Горбачовська «гласность» набрала сил, тоді ширше почали висвітлювати сталінські злочини родини комуністичних діячів, які були противниками Сталіна й яких Сталін ліквідував у 30-их роках.

Спеціальна комісія прокуратури і суду ССРСР провела розслідування тих сталінських жертв і реабілітувала їх. Це підсилило поширення публічного обговорення Сталінських злочинів у цілому ССРСР. ЦК КПСС відмежувався від злочинів Сталіна. За ті тяжкі злочини комуністична партія ніби не несе відповідальности, а за них відповідальний лише Сталін.

Советська преса почала засуджувати бюрократичну систему, яку створив Сталін. «Московська правда» за 4-го вересня 1988 р. писала: «Для того щоб зрозуміти особливість походження культу Сталіна, неможна замовчувати виникнення бюрократично—командної системи в нашій країні, в нашій партії, в державі.»

На мою думку, це не зовсім так. Історично доведено, що спершу з'явилася система, коріння якої сягають ще дореволюційних часів. Історія Росії вказує на безперерйне потягнення до концентрації безконтрольної влади згори до низу. Ленін царське самодержавіє називав «російською тюрмою народів». Коли Ленін допався до влади, то нічого не зробив, щоб ту тюрму народів розвалити, дати народам імперії незалежність, суверенність. Ленін заклав фундамент для нової рабської

системи, яку потім Сталін удосконалив.

Ленінська система мала елементи злочинності. А Сталін із своєю злочинною психологією постійно цю систему доводив до досконалости. Система безконтрольного панування існувала завжди, лише в інших формах: за царя — в одній, за часів Леніна — в іншій, за Сталіна — в третій, за Хрущовського часу — в четвертій, за Брежнєва — в п'ятій, а за часу Горбачова — в шостій, в найбільше замаскованій формі перед західньою опінією.

Після повалення царату створена Леніним та Троцьким советська держава з її мільйонами здебільшого напівписьменними, а то і взагалі неписьменними людьми, потребувала різних освічених спеціалістів, у тому числі й для створення державно-адміністративного правління. На заклик Леніна йому добровільно прийшов на допомогу прошарок інтелігентів, які своїм пристосуванством рятували власну шкіру, а здебільшого зі звички традиційно служити вірно державі на командних, керівних посадах.

Під час большевицької революції червоними фронтами, арміями, корпусами, дивізіями командували колишні царські генерали й офіцери, так звані «воєнспеци» («військові спеціалісти»). В очолюваному творцем червоної армії Л. Троцьким «реввоєнсовете» дорадниками теж були колишні царські генерали і полковники царського генерального штабу, як, наприклад, Єгоров або Шапошніков, а пізніше маршали Советського Союзу.

По революції, аж до кінця НЕПу в усіх вищих учбових закладах (інститутах, університетах) технічні науки викладали «робітничо-селянським» студентам та колишнім червоноармійцям «бівшие» царські науковці й інженери — «учспеци» («учебніе спеціалісти»); на

керівні посади в системі банків, ощадних кас готували фахівців — «фінспеци» («фінансові спеціалісти»); так було також у державних установах, — «адмінспеци»; в народньому господарстві — «спеціалісти хозяйственікі» ... Ленін оперся на досвідчених педагогів для виховання нової олігархії пануючих в новій, тепер уже червоній Російській імперії.

Довкола Леніна гуртувалася невеличка групка провідних комуністів із вищою освітою. На периферії нової величезної імперії панувала малограмотність, а то і взагалі неграмотність. Шойно в 1927-1928 роках на фабриках та заводах з'явилися «красніє дірєктора» з теоретичним знанням, але без практичного досвіду. Вони стали початківцями всезагальної «індустріалізації» ССРСР та ліквідації заможних селян — куркулів. В 30-их рр. Сталін наказав НКВД сфабрикувати судовий процес «Промпартії» й перестріляти всіх колишніх царських «спеців».

Біографія Сталіна

Син містечкового шевця, 14-літнім хлопцем закінчив духовне училище в невеличкому місті Горі, Тбіліської губерні (в ті часи — Тифліської) й у тому містечку поступив в духовну семінарію, в якій учився п'ять років. з якої його було виключено, як виходить із совєтської офіційної версії, за пропаганду марксизму.

Андрій Громико, довголітній міністер закордонних справ ССРСР, у своїх «Спогадах» розповідає цікавий епізод розмови зі Сталіним: перед призначенням Громика на посаду амбасадора у Вашингтоні, Сталін його запитав: «А які у вас знання англійської мови?» Громико відповів: «Добрі, але бракує щоденної розмовної практики». Тоді Сталін порадив: «Час від часу,

товаришу Громико, ви мусите ходити до американської церкви і слухати проповіді. Священики говорять ясною і доброю англійською мовою, а поза тим мають винятково добру вимову”.

У 18 років Сталін став членом російської соціал-демократичної робітничої партії (РСДРП). Правдиве прізвище Сталіна — Йосиф Віссаріонович Джугашвілі. Хоча Сталін грузинського походження, але він не входив до грузинської партії, а лише до російської. Він був зрусифікованим грузином з наймолодших літ. 4 роки Сталін сидів у Батумській тюрмі, а потім його вислали в Сибір, звідки він утік і провадив революційну роботу на Закавказзі. 27-літній Сталін разом із С.Г. Шаум'яном вів боротьбу за вплив на робітничі маси під прапором більшевизму і за витиснення меншовиків із робітничих районів.

У березні 1908 року Сталіна знову арештувала царська охрнка і заслала. Але він втік і знову його заарештували. В ті часи була підозра, що Сталін є провокатором; що служить таємним агентом царської охрнки. «Провокатор» в історії революційних рухів у цілому світі, в історії різних рухів спротиву, в історії партизанських рухів — найстрашніше обвинувачення, найсуворіший присуд збоку побратимів.

В лютому 1989 року київський студент В. Романенко написав до редакції російськомовної газети «Робочая газета» листа (подаємо в перекладі на українську мову): «Прочитавши в журналі «Дружба» повість А. Адамовіча 'Дубльор'. Про культ Сталіна та про його особу написано вже багато. Але один момент у повісті мене поза тим вразив. Виходить, що Сталін був агентом царської охрнки?... Що це — художня вимріяність автора для того, щоб заінтригувати читача? А чи, може, є якісь матеріяли, документи, що свідчать про співпрацю

Сталіна з охранкою?”

«Рабочая газета» листа київського студента надрукувала 12-го березня 1989 року і на тих же сторінках дано великими літерами відповідь: «Так, є такі матеряли, стверджує професор Ф.Д. Волков, хоча і не все виглядає так, як показано в повісті». Далі газета друкує велику статтю про таємну співпрацю Сталіна з царською охранкою і наводить документи, які все те підтверджують.

Це сенсаційний матеріал про ганебну і підлу діяльність Сталіна проти своїх товаришів. «Геніяльний вождь» світового комунізму продавав царській охранці своїх співпартійців. Народи ССРСР, — пишеться в газеті, — дізналися, що один із найкривавіших і найжорстокіших тиранів в історії людства здібний був на найбільший злочин проти народу. Далі в газеті переповідається про цікаву конференцію.

«29-го жовтня 1988 року, в перший день підготовчої конференції, присвяченої створенню Все-союзного історичного товариства ‚Меморіал‘, понад 500 представників із 58 міст ССРСР пережили напівшоковий стан, забуваючи свої палкі суперечки і дискусії, коли на трибуну вийшов невисокий, совсім сивий чоловік в окулярах і почав докладно та спокійно розповідати про співпрацю Сталіна з таємною поліцією Росії ; почав читати виявлені в архівах Москви і Баку документи про виконання ним завдань царської охранки. Чоловік, від слів якого непорушно завмерли всі слухачі у великій залі центрального будинку кіноматографістів, це був доктор історичних наук, професор Московського державного університету міжнародних зв'язків Федір Дмитрович Волков. Ці документи відомі йому вже близько тридцяти років, але опублікувати їх професорові ніяк не вдалось.»

Базуючись на фактах, що досі були невідомі, проф. Ф. Волков розповів слухачам про те, як Сталінщина стала «Режимом особистої авторитарної влади, побудованої на примусових формах управління державою; знищенні мільонів у нічому невинних людей» і додав, що це — далеко не все перелічення «чорних справ» Сталінщини, яка фізично і морально скалічила цілі покоління людей, відкинула країну на цілі десятиліття назад.

Проф. Волков заявив, що є документальні докази, що вже «у липні 1898 року, будучи студентом Тифліської православної семінарії, Сталін мав контакт із місцевим відділом царської охоранки, а від 1906 року був уже постійним агентом охоранки». За даними старого партійця, члена Бакинської комуни, особистого секретаря Степана Шаум'яна, а пізніше, в 30-их роках, відповідального працівника Московського міського комітету ВКП (б) Ольги Григорівни Шатуновської, яка була членом комітету партійного контролю при ЦК КПСС, і членом комісії по розслідуванню сталінських злочинів, створеної 1960 року й очолюваної тодішнім кандидатом у члени політбюро ЦК КПСС Шверніком: «Й. В. Сталіна було завербовано царською охоранкою в 'Мес-саме-дасі' — першій грузинській соціал-демократичній організації, — разом із лідером меншовизму в Грузії, Ноем Жорданія».

Візьмімо, — говорить проф. Ф. Волков, що свідчення меншовика Ноя Жордані може викликати сумнів. Але Степан Шаум'ян та інші більшовики Грузії й Азербайджану знали, що Сталін від 1906 року був агентом царської охоранки. Про це говорив своєму особистому секретареві, О.Г. Шатуновській, Степан Шаум'ян. За свідченнями О.Г. Шатуновської, Степан Шаум'ян повідомив її про те, що про його (Шаум'яна) конспіра-

тивне мешкання в Баку знали тільки двоє людей: він сам і Коба-Сталін. І все ж таки конспірація була провалена.

Доктор історичних наук проф. Г.А. Арутюнов знайшов у Центральному державному архіві жовтневої революції документ, яким стверджується, що Й. Сталін-Джугашвілі був агентом царської охоранки. Копія цього документу свого часу була надіслана Хрущову, Брежнєву й Черненкові. З ЦК КПСС документ шойно в 1987 році переслали до Архіву Інституту Марксизму-Ленінізму при ЦК партії. Цікаво: чому ж Хрущов, Брежнєв і Черненко роками приховували цей документ? І ніхто з слухачів про це не запитав доповідача проф. Ф.Д. Волкова. А зміст того документу такий:

«Зовсім таємно.

Особисто.

Начальникові Єнісейського охоронного відділу А.Ф. Железнякову.

Шановний добродію Алексєй Фьодоровіч!

Адміністративно засланий у Туруханський край Іосіф Віссаріоновіч Джугашвілі, коли був заарештований у 1906 році, дав начальникові тифліського міського жандармського управління цінні агентурні інформації. У 1908 році начальник Бакинського охоронного відділу отримував від Сталіна низку інформацій. А потім, після приїзду Сталіна в Петербург, Сталін став агентом петербурзького охоронного відділу. Праця Станіла відзначалася точністю, але була перервана. Після обрання Сталіна в склад центрального комітету партії в м. Празі, після його повернення до Петербургу, він зайняв дійсну опозицію супроти уряду й зовсім припинив зв'язок з охоранкою.

Повідомляю, Шановний Добродію, про викладене для мети особистих міркувань при провадженні Вами розвідувальної роботи. Прийміть запевнення у моїй

справжній пошані до Вас — ЄРЕМІН.

23-го липня 1913 року.”

Отже документ із департаменту поліції свідчить, що не пізніше 1906 року Й.В. Сталін був агентом царської охоранки й давав їй «цінні інформації». Агентурна «праця Сталіна відзначалася точністю». Коли від 1912 року Сталін припинив свою агентурно—провокаторську працю, тоді окремих відділ міністерства внутрішніх справ царської Росії (його начальником був жандармський полковник Єремін, який підписав повище згаданий документ) рекомендує начальникові Єнісейської охоранки відновити «міркування» про дальшу діяльність Сталіна в «розвідувальній роботі».

У бакинському архіві охоранного відділу проф. Арутюнов знайшов і інший документ про «працю» Сталіна:

«Учора було засідання Биканського комітету РСДРП. На ньому був присутній Джугашвілі-Сталін Іосіф Віссаріоновіч, який приїхав із центру, і член комітету ‚Кузьма‘ (партійний псевдонім Степана Шаум’яна).

Члени висунули обвинувачення Джугашвілі-Сталінові, що він є провокатором, агентом охоранки; що він украв партійні гроші. На це Джугашвілі-Сталін відповів їм взаємними обвинуваченнями.”

За даними О.Г. Шатуновської, в 1937 році Варю Каспарову, професійну революціонерку, яка свого часу працювала в Баку, заарештували і посадили в Новочеркаську в’язницю. Там вона твердила перед слідчим, що Сталін був агентом царської охоранки. Про це Сталінові стало відомо, й він післав до Каспарової тодішнього першого секретаря Ростовського обкому компартії Бориса Петровича Шеболдаєва для того, щоб він переконав її відмовитися від подібних тверджень, інакше вона загине.

— Я загину, але від своїх доказів не відмовлюся. —
відповіла Каспарова.

Вона загинула. Загинув і Борис Петрович Шеболдаєв. Але зізнання про свідчення Каспарової він передав своєму синові Борисові Борисовичу Шеболдаєву, — нині доцент одного з московських вищих учбових закладів. У Новочеркаському розстріляли всіх слідчих, які знали про те, що ув'язнена В. Каспарова говорила, що Сталін був агентом царської охоранки.

Сталін взагалі неприхильно ставився до інтелігенції, був заздрісний, бо він не мав офіційної вищої освіти. Вже в травні 1905 року в одній із своїх перших статей він писав: «У нашій партії виявилися дві тенденції: тенденція пролітарської стійкості і тенденція інтелігентського хитання» («Октябрь» №4, квітень 1988, Москва). Від тих часів і до кінця своїх днів, тобто майже півсторіччя, він визначався всілякими нагінками на інтелігенцію та терором супроти неї нібито за якісь «хитання», за всім відомі горезвісні «ухили» включно з підкресленням першої тенденції навіть своїм зовнішнім виглядом: простий звичний одяг, чоботи, військова шинеля.

Йосиф Сталін був переконаний в особистій «стійкості» й «непомилності». Він не терпів, коли йому хтось суперечив і був нещадним не лише супроти найближчих співпрацівників, але і супроти власних рідних. Донька Сталіна Светлана пише в «Дванадцять листів друзів» на стор. 54-55, що Сталін не терпів, коли втручалися в його оцінку людей. Сталін наказав розстріляти: Станислава Реденса (чоловіка сестри дружини Сталіна Надії Аллілуєвої) і двох братів першої дружини Сталіна, Сванідзе. Син Сталіна Яків потрапив у німецький полон під час другої світової війни. Якова дружину Юлію із неповнолітніми дітьми Сталін заслав у

Сибір. Свого часу Светлана запитала свого батька Сталіна, за що її тіток виарештували? Сталін відповів: «Знали занадто багато і бовтали занадто багато, а це — на користь ворогам».

Старший брат другої дружини Сталіна Надії Аллілуєвої (з політичних мотивів покинула з собою самогубством, — застрелилася вніч під жовтневі свята, вірніше 9-го листопада 1932 року) Павло закінчив Військову Академію і впродовж багатьох років працював як військовий аташе в Німеччині, а потім був творцем і начальником бронетанкового управління, маючи генеральську рангу (за сьогоднішніми рангами). Він часто намагався боронити перед Сталіном арештованих військовиків. Але замість піти йому назустріч, «родич» Сталін наказав арештувати нову групу військовиків, саме з бронетанкового управління. У своїй книзі Светлана пригадує, що коли її дядько Павло « пішов на працю в своє бронетанкове управління, то вже не мав там з ким працювати... Управління ніби вимели мітлюю, стільки було арештів... Павлуші стало недобре з серцем тут же в кабінеті, де він і помер від серцевого спазму» (там же, стор. 51).

Пімста завжди була постійною рисою особистого характеру Сталіна. Лише подумати, як він «підкувався» своєю ріднею, — через десять років після смерті Павла Аллілуєва його вдову 1948 року заарештували і обвинуватили в «шпигунстві на користь Німеччини» під час війни і за отруєння її чоловіка десять років тому... Разом із нею заарештували і вдову ростріляного десять років тому Реденса (сестру Надії Аллілуєвої). Обидві «отримали» по десять років ув'язнення в одиночних камерах. Їх звільнили в 1954 році. Брат Надії Аллілуєвої Федір не витримав атмосфери постійного страху в оточенні Сталіна, збожеволів і помер у лікарні для

божевільних.

Сталін не любив свого першого сина Якова (від Катерини Сванідзе), не допомагав йому, завжди кепкував з нього. Доведений до розпачу поведінкою батька, Яків вистрелив собі в груди, але куля пройшла наскрізь. Сталін, — як пише його дочка Светлана, — знайшов у цьому причину щоб насміхатися: «Ха! Не попов!» — любив він знущатися (там же, стор. 97).

Згадаймо ще один епізод у характері Сталіна. Надія Аллілуєва лишила передсмертний політичний лист. Цей лист Сталін знищив, але той лист встигла прочитати дружина Молотова, яка перша з'явилася біля трупа Аллілуєвої. Мстивий Сталін це пригадав у 1948 році й Поліну Семенівну Жемчужину (жінку Молотова) осудили на заслання (вона відсиділа 5 років у таборі в Казахстані й її звільнили в 1953 році після смерті Сталіна). Крім того, Сталін розумів, що людина дуже часто самогубством прагне «покарати» когось, — «ось, мов», «ось, тобі», «тепер будеш знати!». В тому листі Н. Аллілуєвої було багато докорів, обвинувачень. І Сталін зрозумів, що Надія Аллілуєва останні роки була лише формально поруч нього, а в дійсності йшла десь поруч із опозицією тих років.

Сталін був антисемітом. У своїй ворожій настанові до євреїв толерував лише Лазара Мойсейовича Кагановича. Припускається, що Сталін те робив з тактичних мотивів. Свого часу Сталін призначив Л. Кагановича першим секретарем КП (б) України і його руками провадив злочинну діяльність супроти нашого народу. Але в 1948 році Сталін уже відкрито, публічно виступив із своїм антисемітизмом: процеси над «представниками сіоністського центру», засуди до розстрілів та на довічні ув'язнення групи єврейських професорів-лікарів, таємне вбивство народнього артиста і ху-

дожнього керівника єврейського театру в Москві Міхоелса, хвиля арештів і заслання єврейської інтелігенції, відомих «космополітів». Перший чоловік дочки Сталіна Светлани був єврей із російським прізвищем Морозов. Сталін казав дочці: «Сіоністи підсунули його тобі». І демонстративно Сталін навіть не познайомився з Морозовим — євреєм. Про це сама Светлана Аллілуєва написала в своїй книзі.

За фахом батько Сталіна був шевцем, а недуга в нього була — алкоголізм. Сталінового батька хтось зарізав ножом під час бійки між пияками. Мати Сталіна була побожною жінкою і мала багато дітей, але всі вони померли. Вижив лише один Йосиф — Сталін. Мати Сталіна померла 1936 року, маючи близько 80 років віку. Всі подробиці про риси особистого характеру Сталіна і про родинні взаємини є дуже яскраво описані в спогах дочки Сталіна Светлани Аллілуєвої.

Злочини Сталіна

Нікіта С. Хрущов на XX-му комуністичнопартійному з'їзді в свої доповіді говорив про злочини Сталіна, що Сталін хотів переселити й українців на інші простори імперії, лише українців виявилось забагато. Після Другої світової війни на наказ Сталіна насильно переселено з рідних земель чеченців, інгушів, кримських татарів, німців із Поволжя, месхів із Грузії. Ці народи силою перевезли в Казахстан, в Середню Азію Советського Союзу. Советська пропаганда товкла, що переселення тих народів сталося в наслідок їхньої «співпраці» підчас другої світової війни з гітлерівськими окупантами. Таке твердження советської пропаганди неправдиве. Німецька армія не дійшла на чеченські землі. Їхній «злочин» полягав у незадоволенні ко-

муністичною владою, а то і бажанням бути незалежними від Москви.

Журнал «Октябрь» №4, Москва, за квітень 1988 року приніс нам статистику, що між ХУІ-ХУІІ з'їздами комуністичної партії знищено 1108 делегатів з'їзду і 98 членів та кандидатів у члени ЦК комуністичної партії. Борис Бажанов, колишній секретар Сталіна, написав спогади¹, в яких докладно описує злочинця Сталіна. На стор. 56-57 Бажанов описує, що в Кремлі Сталін при допомозі чеського комуніста і чекіста Гриші Капнера, зробили таку комбінацію, що Сталін міг підслуховувати телефонічні розмови всіх членів політбюро ЦК КП. Коли чеський спеціаліст технічно все зробив, тоді Сталін наказав шефові ГПУ Ягоді цього спеціаліста розстріляти, щоб він часом не розповів, що Сталін підслуховує розмови партійних керівників.

За наказом Сталіна в 1937 році заарештували маршала Тухачевського і сімох генералів армії: Якіра, Уборевича, Корка, Ейдемона, Фельдмена, Примакова і Путну. Всіх їх розстріляно. В червоній армії було заарештовано до 379 генералів і близько 35 тисяч офіцерів. За Сталінської влади було розбудовано мережу концентраційних таборів на далекій півночі. Після закінчення Другої світової війни в советських концентраційних таборах перебувало близько 30 мільйонів людей. В часи «перестройки» й «гласності» в Україні недалеко від Києва у лісі Биковня розкрито масові могили ростріляних у 30-их роках людей. Такі саме могили розкрито в Білорусії в місцевості Курапати, а також під Москвою.

За Сталінської влади Україна весь час була охо-

1) «Воспоминания бывшего секретаря Сталина», видання «Третья Волна», Франція, 1980.

плена терором, масовими арештами, русифікацією і жахливою соціальною неволею. В часи того терору:

— знищено Українську Автокефальну Церкву ;

— застосовано насильство над заможними селянами під гаслом » ліквідація куркуля як клясового ворога» й проведено примусову колективізацію ; близько трьох мільйонів селян вивезено в північну частину Архангельської області ;

— винищувано українську творчу інтелігенцію, для чого сфабриковано «український націоналістичний центр»; в Харкові влаштували великий судовий показовий процес, на якому за СВУ і СУМ обвинувачено 45 видатних діячів української науки, на чолі з академіком С. Єфремовим ;

—виарештовано і ліквідовано українських комуністів під закидом націоналізму ;

—ліквідовано Українську Католицьку Церкву і винищено її єпископат та сотні священників ;

—масово проведено арешти і заслання в час боротьби ОУН і УПА в 1944-1951 роках.

Смерть тирана

Як же вмирав, нарешті відходив на той світ найбільший кривавий кат в історії людства?

Про передсмертні дні й саму смерть Сталіна свідчили його особисті охоронники й ці свідчення видрукувано в журналі «Соціологічні дослідження» ч. 3 за 1988 рік, Москва (російськомовний журнал «Соціологіческие исследования»):

27-го лютого 1953 року в Большом театрі йшла вистава балету «Лебедине озеро». Полковник у відставці Кірілін свідчить: «О 20-й годині в урядовій ложі з'явився Сталін. До кінця вистави лишився один. Після

вистави він попросив директора театру передати вдячність артистам. Із театру Сталін попрямував на ближчу дачу, де, як звичайно, працював до третьої години ночі. 28-го лютого, після перегляду в Кремлі кінофільму, до Сталіна на ближчу дачу приїхали під вечір Берія, Маленков, Хрущов, Булганін. Тут перебували вони до четвертої години ранку 1-го березня. Супроводжував гостей співпрацівник для доручень полковник Хрустальов.”

Вечором 1-го березня при Сталіні були співпрацівники для доручень М. Старостін, В. Туков, помічник коменданта дачі П. Лозгачов, а з обслуговуючого персоналу М. Бутусова. П. Лозгачов пригадує: «З вечора 28-го лютого гостям подали до четвертої години ранку 1-го березня лише виноградний сік. Що стосується фруктів, то вони завжди були на столі... О четвертій годині ранку, лишився один, Сталін викликав нас і сказав: «Я лягаю спати, викликати вас не буду. І ви лягаєте відпочивати.» Ніколи раніше нам Сталін таких розпоряджень не давав. 1-го березня кожний із нас зайнявся своїми справами на своєму відтинку праці. Опівдні охорона помітила, що в кабінеті й у кімнатах Сталіна не було ніякого руху. Це всіх нассторожило. Але близько 18.30 години в кабінеті й загальній залі засвітилося світло. Всі з полегшенням зітхнули, сподіваючись, що зараз когось із нас викличуть. Але виклику не було ані о 19-й, ані о 20-й, ані о 22-й годинах. Охорону почало охоплювати хвилювання, бо не дотримувався устійнений розклад для Сталіна, хоча це і була неділя. Звичайно, у вільні від праці дні розпорядок не міняли. О годині 22.30 охорона мала підозру, що щось відбувається недобре. Старостін, як старший співпрацівник, почав настирливо посилати мене до Сталіна. Я відповідав, що ти старший, ти й іди

першим. Так ми сперечались, показували один на одного й кожний боявся входити до Сталіна без виклику. Нарешті привезено пошту. Це стало причиною зайти до Сталіна. Я взяв листи й упевненим кроком пішов на доповідь.

Пройшов я одну кімнату, другу. Але Сталіна ніде не було видно. Нарешті заглянув я у малу ідальню і побачив перед собою жадливу картину. В мене все завмерло. Руки і ноги мої відмовилися підпорядковуватися мені. Біля стола на килимі, якимось дивно спираючись на руки лежав Сталін. Він ще не втратив свідомости, але говорити він уже не міг, він втратив мову. Все ж він, очевидно, почув мої кроки і слабо піднятою рукою ніби покликав мене до себе. Я підбіг до нього і запитав:

— Що з вами, товаришу Сталін?

У відповідь я почув щось незрозуміло вимовлене, ніби як «дз». На підлозі лежали кишеньковий годинник і газета «Правда». На столі — пляшка мінеральної води і склянка.

Я викликав Старостіна, Тукова й Бутусову. Вони відразу і прибігли і хтось із нас запитав:

— Вас, товаришу Сталін, покласти на кушетку?

Він слабо хитнув головою, — погодився. Спільними зусиллями поклали ми його на кушетку в ідальні. Відразу ж почали телефонувати до КГБ Ігнатову. Але той виявився не з відважних і переадресував нас до Берії. Постає необхідність перенести хворого у велику залю. Це зробили ми всі разом. Поклали Сталіна на тахту і вкрили пледом. З усього було видно, що Сталінові було холодно. Правдоподібно він пролежав у ідальні без допомоги від семи до восьми годин вечора... Я залишився дежурити біля хворого.

Згадує М. Старостін: «Я відразу ж зателефонував Маленкову і повідомив про нещастя з товаришем Ста-

ліном. Протяжно через півгодини Малєнков зателефонував до мене і сказав:

— Берію я не знайшов. Шукайте самі.

Минуло ще півгодини. Телефонує Берія:

— Про хворобу Сталіна нікому не говоріть і не дзвоніть.”

Продовжує П. Лозгачов: «Сиджу один біля ліжка хворого Сталіна. Тягар на душі невимовний, пригнічує безпорадність. Старостін бігає, метушиться, мовляв, телефонуй, Лозгачов, начальству. А до кого телефонувати, коли всі, кому належить, про хворобу Сталіна вже знають. Тяжка для мене була ця ніч. На ранок скроні мої посивіли. Я продовжував перебувати біля Сталіна один. Минула друга година ночі, а допомогти хворому ні від кого нема.

О третій годині ночі 2-го березня чую, що під'їхала до дачі автомашина. Я зрадів. Думаю, нарешті ж прибули медики, котрим я зможу передати хворого. Але я помилився. Виявилось, що приїхали Берія і Малєнков. Берія, задерши голову, прочвалав до мене в залю. У Малєнкова скрипіли черевики і він їх зняв та пішов у залю в шкарпетках. Поставали соратники на віддалі від хворого. Деякий час стояли мовчки. Сталін у цей час сильно захропів. Звертаючись до мене, Берія сказав:

— Ти чого наводиш паніку? Бачиш, — товариш Сталін міцно спить. Не підіймай, шуміхі', нас і товариша Сталіна не турбуй.

Я почав був доказувати, що товариш Сталін тяжко хворий і потрібна негайна медична допомога. Але соратники не слухали мене і з поспіхом пішли геть.

Берія з лайкою накинувся на Старостіна. Зі зливи сквернослів'я надрукувати можна лише одно речення:

— Хто вас, дурнів, приставив до товариша Сталіна...

Берія з Малєнковим від'їхали. Годинник пробив 4-ту, 5-ту, 6-ту, 7-му години ранку, а медичної допомоги не було. Це вже було схоже на зраду. О 7.30 годині ранку приїхав Хрущов і сказав, що скоро приїдуть лікарі з кремлівської лікарні."

Далі продовжує П. Лозгачов: «Між півдев'ятою і десятою годинами приїхали лікарі, між якими був і П.С. Лукомський (Лукомський Павло Євгенійович, — відомий у цілому світі український терапевт, спеціаліст по серцевих захворюваннях, електрокардіографії, акедемiк АМН.) . Медики дуже хвилювалися, руки в них тряслися. Навіть не могли зняти з хворого сорочки. Так хвилювалися. Довелося різати сорочку ножицями. Оглянувши хворого, лікарі встановили діагнозу: крововилив в мозок. Почали лікувальні процедури: застрики камфори, п'явки, кисневі припарати. Про хірургічні засоби мови не було. Який хірург міг узяти на себе відповідальність? До того ще Берія наводив на лікарів страх зловісним питанням:

— А ви гарантуєте життя товаришеві Сталіну?

На другий день про хворобу батька повідомили Василя Сталіна."

Із спогадів В. Тукова: «Василь Сталін з'явився у п'яному стані. Вже з порога почав кричати:

— Сволота, загубили батька!

Дехто на нього настовбурчився, а Ворошилов почав його умовляти:

— Ми вживаємо всіх заходів для врятування життя товариша Сталіна." Свідчення охорони Й. Сталіна, — П. Лозгачова і М. Старостіна, — стверджують, що міністер державної безпеки Ігнатєв, члени політбюро КПСС Малєнков та Берія, довідавшись про хворобу Сталіна, не викликали лікарів і самі ж своєчасно не появлялися, щоб рятувати життя Сталіна.

Нікіта С. Хрущов на XX-му з'їзді КПСС сказав: «Сталін мав намір покінчити з усіма старими членами Політбюра. Він часто говорив, що члени Політбюра мають бути замінені новими людьми.» Хрущов також говорив, що Сталін став недовірливим і всіх підозривав у зраді. На цій підставі після смерті Сталіна була поширена думка, що Сталін помер не своєю смертю.

Берія і Малєнков та інші Сталінові співробітники знали як Сталін розправлявся з тими, до яких у нього зникало довір'я. Поводження міністра безпеки Ігнатєва дає підстави припускати, що він був учасником антисталінської змови. До Ігнатєва першого телефонували охоронники Сталіна, повідомляючи, що Сталін лежить непритомний. Ігнатєв не викликав лікарів і сам не приїхав. Пізніше, тобто коли вже Хрущов і Малєнков із маршалами Союзівського Союзу заарештували Берію та ряд беріївських співпрацівників-чекістів, Ігнатєва не чіпали і на XX-му з'їзді КПСС він був делегатом. У 1974-му році Ігнатєву сповнилося 70 літ життя і його було нагороджено орденом. Вищенаведене вказує, що Ігнатєв вів подвійну гру і застрахував себе перед Хрущовим та Малєнковим.

5-го березня 1953 року всі центральні газети на першій сторінці опублікували в траурній рамці повідомлення: 3-го березня о 21-й годині 30 хвилин помер Й.В. Сталін. Для народів Союзівського Союзу смерть Сталіна була цілковитою несподіванкою, а рівночасно надією, що гіршого тирана вже не може бути.

В газеті «Молодь України» за 16-го серпня 1988 року поміщено розповідь у ті роки наукового працівника (отже колишнього) науководослідної лабораторії при мавзолеї В. І. Леніна Сергія С. Дебова: «Коли в опублікованих бюлетенях про стан здоров'я Сталіна появились слова, — почастішали явища періодичного ди-

хання із тривалими паузами (дихання Чейна-Стокса), — багатьом, насамперед медикам, стало очевидним, що години його життя полічені.

Ні в кого не було сумнівів, що він буде похований у Мавзолеї. Всі знали: Сталін — це Ленін сьогодні. Тому, читаючи березневі газети, працівники науково-дослідної лябораторії при Мавзолеї В. І. Леніна розуміли, що незабаром їм буде дана велика й відповідальна робота. Керівник лябораторії С.Р. Мардашев викликав до себе в кабінет С.С. Дебова і під великим секретом сказав: «Перевірте, щоб усе було необхідне. Потрібна готовість № 1. Та нікого в цю справу не посвячуйте. Майте на увазі, що коли хтось довідається про це, то нам з вами перепаде.» Ці слова були небезпідставні. Що буде, коли довідаються: вони заздалегідь готуються до смерті товариша Сталіна?! До речі, щойно заарештували «лікарів-шкідників». А ще раніше взяли керівника лябораторії при Мавзолеї... Він очолював її від 1937 року: проф. Б. Ізбарський на початку 1952 року активно проводив роботи по бальзамуванню тіла Леніна і його збереженню! Він, що став Героєм Соціалістичної Праці, лавреатом Державної Премії СРСР, що мав три ордени Леніна, два ордени Трудового Червоного Прапора, орден «Знак Пошани», ряд медалей та грамот! Але і він був розстріляний як «ворог народу»... Після його арешту відповідні органи наполовину змінили склад працівників лябораторії.

Але і не готуватися до бальзамування не можна! Не виконаєш важливе завдання швидко і якісно, відразу ж повісять тавро «шкідника», не поважаєш «вождя всіх народів». І згідно того тавра тебе покарають.

— Довелося секретно провести ревізію всього того, що необхідне для належних підготовань. — розповідає С.С. Дебов. — І ось 5-го березня увечері до

мене додому зателефонував проф. С.Р. Мордашев і сказав: «Негайно одягайтесь і виходьте на вулицю, потрібно буде працювати.»

Біля воріт на нього вже чекав легковий броньований ЗІС, один із тих, яким їздив Сталін. Сів і просто душно запитав: «А куди ми ідемо?». Відповідь була коротка і різка: «Куди потрібно, туди вас і доставлять.»

Привезли в лябораторію при Мавзолеї на Садово-Кудрівській вулиці. Туди в секційне відділення вже привезли тіло. В приміщенні секційного відділення нині розміщення Науково-дослідний інститут судової медицини Міністерства охорони здоров'я ССРСР. Там робили розтин і бальзамували. При патолого-анатомічному розтині було виявлено багато дрібних порожнин у тканині мозку, свідчення дрібних крововиливів. Ці зміни, особливо льокалізація їх в лобних частинах мозку, що відповідають за психічну діяльність, нашарувалися на конституційний, притаманний характерові Сталіна деспотичний фон, посиливши його ... Через це, — цілком зрозумілі причини, заключний документ про розтин опублікували не повністю...

До ранку тимчасове бальзамування було закінчене. Почалася процедура одягання. Погано поєднувалася форма генералісімуса зі старими стоптаними черевиками, які почали взувати.

— А нових немає? — запитав С.С. Дебов одного з членів варти.

— У нього інших не було. — відповів охоронник.

У Колонній залі Будинку спілок труну поставили на постамент, прикрасивши квітами, вінками, — і ними, до речі, прикрили стоптані черевики. На узголів'я спрямували слабке бічне світло. Воно творило напівморок, який приховував обличчя Сталіна. В житті воно вже не

відповідало тій величчі, яка склалася про нього в народі з офіційних портретів та ретушованих фотографій. Обличчя було поїдене віспою та вкрите пігментними плямами.

9-го березня на Красній площі відбувся офіційний похорон. Тіло Сталіна внесли до Мавзолею, і на вісім місяців з лишком труна була закрита для відвідувачів. Процедура постійного бальзамування триває понад півроку.

— Зробили два однакових саркофаги, — пригадує С.С. Дебов, — і поставили їх поряд. Знову постало багато проблем з обличчям Сталіна, яке можна було б показувати лише таким, яким народ його знав. Тому насамперед шукали найкращий варіант освітлення. Допомогли оптики, спеціалісти світлотехніки.

Коли 17-го листопада 1953 року відкрили Мавзолей, Ленін і Сталін лежали поряд. Ленін - у темному костюмі зі значком члена ЦВК СРСР на лівому боці, білосніжний комірець, скромна краватка. І Сталін — у пишному мундирі генералісімуса з орденськими планками... Своєю імпровізацією він ніби затіняв Леніна, відсував його набік.

— А потім був вечір 31-го жовтня 1961 року, коли нас викликали до Мавзолею, — говорить С.С. Дебов. — Повідомили, що є рішення XXII-го з'їзду КПСС про винесення тіла Сталіна з Мавзолею. Працівники лябораторії витягли його з саркофага, поклали в труну. О 22-й годині 25 хвилин солдати винесли його й поховали у задалегідь приготовлену могилу."

Сталін був жадний влади. Після смерти Леніна він хитрощами і підступами все закріплював і закріплював свої позиції, своє становище. Хитро розігравав старих членів комуністичної партії й поступово ліквідував їх фізично. При владі, як незаперечний диктатор у чер-

воній імперії, був близько 30-ти років і організував масовий терор, якого ніяк ніхто не може виправдати.

Пишучи ці рядки про Сталіна, покликаюся на джерела, які появляються оце в Советському Союзі. Пишуть про Сталіна та його діяльність комуністи. Треба сподіватися, що в СРСР можуть скоро появитися наукові праці про злочини Сталіна, оперті на документи з архівів ЦК КПСС.

У грудні 1927 року через Афганістан утік співробітник Сталіна в ЦК ВКП (б) Борис Бажанов. Його спогади видані 1980 року у Франції. У спогадах Бажанова на 151-й стор. читаємо: «Сталін, — людина аморальна. Ленін був аморальним, з презирством ставився до старої християнської традиції, що творила необхідність у житті: порядність, чесність, вірність у словові й правдомовність. Сталін, як учень Леніна, його перевершив. Розглядаючи його життя, тяжко знайти в ньому якінебудь людяні риси. Грубість Сталіна була природна і походила від його малокультурности. Сталін умів дуже добре себе поводити. Свою грубість виказував там, де не бачив потреби бути ввічливим. Він завше був одягнений у звичайне піввійськове убрання, чоботи і військову шинелю.»

У видавництві В. Чалідзе в Нью Йорку (США) 1979 року видано спогади Нікіти Хрущова. З приводу договору з Гітлером у своїх спогадах Хрущов багато пише про Сталіна: «Сталін вважав, що він ошукає Гітлера... В договорі було записане одно, а кожний розумів записане по-своєму... Сталін ходив задерши носа і буквально повторював:

— Надув Гітлера! Надув Гітлера! ”

У згаданому виданні спогадів Хрущовим зроблені закиди Сталінові, що він не брав до уваги думок генералів та інформацій, що Гітлер підготовляється до

війни. Хрущов твердить, що в перші дні війни гітлерівської Німеччини з ССРСР Сталін висловився так: «Ленін створив нам державу, а ми її просрали.» Хрущов запевняє, що Сталін у кінці липня 1941 року виглядав здеморалізованою людиною. Пізніше Сталін зумів себе опанувати і далі проявив свою диктаторську діяльність.

Сталінські підлабузники, маючи владу в комуністичній партії біля Сталіна, своєю пропагандою представляли Сталіна надлюдиною. Сам Сталін писав про Сталіна як про «генія». За часів Сталіна був накручений фільм «Сталінградська бітва», в якому є такий кадр: в головній квартирі командувача Ленінградським фронтом відбувається нарада, участь у якій беруть маршали і генерали. Дзвонить телефон і командувач фронтом бере слухавку. Почувши що говорить Сталін, стає на струнко і тільки-но голосно вимовив:

— Товариш Сталін...

як цієї самої хвили зриваються зі своїх місць присутні на нараді маршали і генерали і також стають усі на струнко та непорушно стоять до закінчення розмови по телефону головнокомандувача фронтом зі Сталіном.

Сталінські органи влади і терору

Ленін легалізував органи терору ЧК і ГПУ. Після смерти Леніна на ГПУ Сталін звернув окрему увагу і на важливіші пости почав просувати своїх прибічників. У ГПУ працював Ягода, який після смерти Менжинського при підтримці Сталіна став начальником ГПУ. Ягода був старим ворогом Троцького і Сталін використав Ягоду в боротьбі з Троцьким.

Потім на доручення Сталіна Ягода почав збирати компромітуючі матеріали на всіх Сталінових кон-

курентів до влади. Першого грудня 1934 року в Ленінграді комуніст Ніколаєв застрелив Сергея Кірова. Слідство про вбивство Кірова Сталін доручив не Ягоді, а Николаю Єжову, який також належав до складу ГПУ, що його в червні 1934 року переіменували на НКВД.

Сергей Кіров належав до складу старих большевиків і був конкурентом Сталіна. Було ряд підзор, які пізніше підтвердилися, що Сталін сам підготував вбивство Кірова. Кілька днів після вбивства Кірова Сталін наказав Ягоді й Єжову розстріляти заарештованих комуністів, які творили опозицію. Тоді було розстріляно 5000 активних опозиціонерів. Почався терор у широких розмірах. У 1936 році усунуто Ягоду з головства над НКВД і пізніше заарештовано. Головою НКВД поставлено Николая Єжова, який власне, і почав проводити терор у широких розмірах. Тоді знищено всіх старих видатних членів комуністичної партії, противників Сталіна: Косіора, Постишева, Чубаря, Ридзутака, Яковлева, Орджонікідзе, Зеленого, Угорова, Гринька, Зінов'єва, Каменєва, Бухаріна, Рикова, Томського, Угланова, Пятакова, Радека, Сокольнікова.

Про ліквідацію маршала Тухачевського і генералів та офіцерів червоної армії я вже згадав раніше. Після арешту й ліквідації вищезгаданих провідників комуністів Сталін уже не мав не лише конкурентів до влади, але також і відкритих противників. Єжов провів арешти і ліквідацію також серед нищого щабля членів комуністичної партії, а рівно ж серед чекістів, які забагато знали про фабрикування справ та ліквідацію невинних людей. У кінці 1938 року Сталін звільнив Н.Єжова, а на його місце призначив Лаврентія Павловича Берію. Сталін був майстром приховувати свої злочини і робити винними за них своїх співробітників, поширюючи при тому

дезінформацію, немов Сталін про злочини ті нічого не знав.

У 1939 році Сталін уже мав у своєму оточенні осіб, яких комуністичнопартийна пропаганда називала «соротниками Сталіна», бо всі вони були лише притакувачами Сталіна: Маленков, Хрущов, Сулов, Булганін, із старих комуністів Молотов, Мікоян, Кагановіч, Косигін, Жданов, Вишинський, Ворошилов, Будьоний і новий начальник НКВД Берія, який серед цього оточення був найінтелігентнішою людиною в пенсне і феровому капелюсі.

Єжовщина

Про Ніколая Івановіча Єжова я вже писав у праці «Від оприччини до КГБ» на 119-й сторінці. В цій праці подаю Сталінські пляни для підготовки та проведення терору, які виконав Єжов, що й увійшло в історію під назвою «Єжовщина».

13-го травня 1935 року ЦК ВКП(б) прийняв рішення¹:

1) Створити «Оборонну Комісію» Політбюра для підготовки країни до можливої війни з ворогуючими з ССРСР державами (на увазі малися в першу чергу Німеччина й Японія; в другу — Франція і Англія). У склад тієї «Оборонної комісії» увійшли: Сталін, Молотов, Ворошилов, Кагановіч та Орджонікідзе.

2) Створити «Особливу Комісію Безпеки» Політбюра для керівництва ліквідації ворогів народу. В склад цієї «Комісії» увійшли: Сталін, Жданов, Єжов, Шкірятов, Маленков і Вишинський.

3) Провести в цілій партії дві перевірки:

¹) Uralov, Alexander; "The Reign of Stalin"; The Bodley Head; London, 1983; pp.160.

а) Відкрити перевірку партійних документів усіх членів партії через партійні комітети ;

б) Таємну перевірку політичного обличчя кожного члена партії через НКВД.

4) Звернутися до всіх членів партії та кандидатів партії секретним листом у необхідності збільшення большевицької чуйности, нещадним викриттям ворогів народу й їхньої ліквідації.

Офіційно було проголошено про перевірку партійних документів. Всі інші виконання рішень ЦК ВКП (б) партійні комітети й апарат НКВД проводили конспіративно. Енкаведисти почали свою «працю» у таких напрямках:

1) Виявити політичне обличчя кожного громадянина ССРСР, у всіх верствах населення: інтелігенція, робітники і селяни.

2) Заздалегідь було визначено який відсоток із тих соціальних груп має підпасти репресіям.

3) Складено окремі списки осіб, яких треба фізично зліквідувати.

4) Опрацювати календарний плян з визначеними реченцями, коли мають відбутися ліквідації по: районах, областях, краях і національних республіках.

Цей плян охоплював:

а) Рештки ще не знищених «клясових ворогів»: поміщиків, куркулів, банкірів, морських офіцерів та їхніх дітей.

б) Усіх тих, що в минулому належали до політичних партій, які були вороже наставлені до большевиків.

в) Священиків і віруючих.

г) Колишніх учасників військових формацій і повстанських груп, що воювали проти червоної армії.

Протягом 1935 і 1936 років комуністичнопартійний апарат і НКВД приготували списки та пляни репресії,

які Єжов почав реалізовувати в 1937 році. Сталін у 1937 році говорив, що активними агентами чужих розвідок являються українські націоналісти і рускі білогвардійці. Він також наголошував, що чужинецькі розвідки вербують агентів із громадян ССРСР, які мають анти-советські настрої².

Україна в згадані роки вже була зруйнована до того часу червоним терором, колективізацією і штучним голодом. Немає сумніву, що незадоволених сталінською політикою в Україні була переважаюча більшість народу. Так що для НКВД не було великими труднощами виявляти політичних противників советської влади.

В цей же час до вищеподаного пляну Політбюро доручило Єжову виконати чотири задачі³:

1) Створити «антисовєтський троцькістський центр» на чолі з Ю. Пятаковим, К. Радеком, Г. Сокольниковим, Л. Сєрєбряновим і іншими та провести судовий процес.

2) Створити «антисовєтський воєнний центр» на чолі з Тухачєвським, командирами Якіром, Уборєвичем, Корком, Ейдєманом та іншими, — провести закритий судовий процес.

3) Створити «антисовєтський правотроцькістський бльо́к» на чолі з Бухаріним, Риковим, колишнім начальником ГПУ Ягодою, Крєстінським, Розєнгольцом, Івановим, Черновим, Зелєнським та іншими і провести судовий процес.

Сталін, прикривши свій злочинний плян іменем політбюра, доручив Єжову «створити» вигадані, фік-

2) С. Мєчник. «Люди, роки й події». Українське Видавництво, Мюнхен, 1986 р., 88 стор.

3) А. Авторханов. «Тєхнологія влади». Трєтє видання, «Посєв», 1983 р., 4 стор.

тивні «центри» чи «бльоки», щоб таким чином позбутися раз і назавше своїх противників старих большевиків. Єзов приступив до арештів і оформлювання оскаржень. Чекісти тортурували в'язнів, доводили до втрати свідомости, щоб ув'язнені лише підписували «причетність» до діяльності проти комуністичної партії, чого в дійсності вони не робили.

Політичні діячі в усьому світі дивувалися, як то НКВД доводило ув'язнених до такого стану, що вони на суді самі себе звинувачували, понижували самі себе і звеличували Сталіна. Це питання авторові цих рядків пояснював Ілля Дмитрович Якушев, який мав мабуть вищу посаду в НКВД, а в час другої світової війни мимо своєї волі опинився на Заході. Якушев у той час у Москві був активним чекістом і сам брав участь в арештах. Він каже, що були дуже рідкі випадки, щоб хтось із тих видних політичних діячів не підтвердив і не підписав того, що було вже заздалегідь приготовлене в НКВД. Після підписання всіх потрібних протоколів, НКВД ставило потім одно питання: чи арештований свої зізнання підтвердить на суді, чи все заперечить? Більше схилилися до переконання, що все заперечить як неправдиве. Одначе для політичної цілі Сталіна конечно було потрібним, щоб деякі видніші старі члени партії, які останнього часу входили в склад Політбюра, ті «зізнання» підтвердили на відкритому суді-процесі.

Сталін для цього придумав таке: до ув'язненого посилав котрогось зі свого оточення в Політбюрі, зі складу якого в рахунок входили Ворошилов, Кагановіч, Маленков та інші. Важливим було те, котрий із них до заарештованої жертви мав хоча коротке приятельське відношення. Післанець Сталіна приходив у тюремну камеру, в якій жертва чекала на суд. Він із жертвою подружньому вітався з поцілунками. Передавав привіт від

Йосифа Віссаріоновича Сталіна і при цьому оповідав: що, мовляв, саме тепер товариш Сталін отримав докази, що на неперевірені доноси Єжов заарештував і провадив протизаконне слідство. Сталін уже знає, що ви невинні, але якось тепер треба вийти з положення, щоб не компромітувати партії. Треба знайти вихід,—але найкраще на суді підтвердити зізнання і звернутися до Сталіна. Не зважаючи на суд і судовий вирок Сталін зараз же накаже арештованого звільнити. Єжов буде притягнений до відповідальності.

Були випадки, що післанцеві Сталіна доводилося приходити до жертви по декілька разів. Доводилося провадити довгі переконливі розмови. Коли заарештована жертва віддана комуністичній партії і повірила в слова післанця, що Сталін після суду все змінить, — відбувався суд. Жертва підтверджувала «зізнання», зверталася до Сталіна, а суд проголошував уже давніше приготовлений вирок, який негайно ж виконувався відразу ж після суду.

У липні 1937 року ЦК комуністичної партії розіслав усім партійним комітетам, органам НКВД і прокуратурі таємну інструкцію, підписану Сталіним, Єжовим і Вишинським, в якій вказувалося на потребу виарештувати рештки «класових ворогів» і на кожну республіку подавалася квота, тобто скільки «потрібно» виарештувати. Згідно большевицької практики, треба було виконати норму, яку чекісти напевно перевиконали.

В своїй доповіді на закритому засіданні XX-го з'їзду КПСС Н. Хрущов сказав: «Вистачить сказати, що кількість арештів під закидом контрреволюційних виступів у 1937 році, в порівняння з 1936 роком, збільшилася у десять разів.» Далі Хрущов говорив: «Ми правильно обвинувачуємо Єжова в низьких методах 1937 року... Було б наївно вважати, що це була справа одного Єжова. Ясно,

що ці питання рішав Сталін і без його вказівок та схвалення Єжов цього зробити не міг би.”

В газеті «Правда» за 29-го квітня 1988 року поміщено опис суду над генеральним комісаром державної безпеки першої ранги Фріновським. Питання ставить генеральний прокурор ССРСР А.Я. Вишинський, а той зізнає:

Фріновський: «Єжов вимагав від мене підбирати таких слідчих, котрі були б чи повністю пов'язані з нами або за котрими були б будь-які гріхи і вони знали, що ці гріхи за ними є, а на ґрунті цих гріхів повністю тримати їх у руках... По-моєму, скажу правду, якщо, узагальнюючи, заявляю, що дуже часто свідoctва про вину давали самі слідчі, а не арештовані. Чи знало це керівництво наркомату, тобто я і Єжов? Знали і сприяли. Як реагували? Я, чесно, ніяк, а Єжов навіть цьому сприяв...”

Єжов не спростував цього свідчення Фріновського. Він (Єжов) пояснив на суді:

«Порядок розгляду справ був крайньо простим. Він був простим і в цьому сенсі навіть безконтрольнішим, ніж по звиклих кримінальних справах... Прокуратура ССРСР не могла, певно, не помічати всіх цих порушень. Поведінку Прокуратури ССРСР і особливо прокурора ССРСР Вишинського я пояснюю тією ж боязкістю посваритися з НКВД і показати себе не менше «революційним» що до провадження репресій. Тільки цими причинами я можу пояснити фактичну відсутність будь-якого прокурорського нагляду за цими справами і відсутність протестів до уряду на дії НКВД...” («Правда» за 29-го квітня 1988 року)

Авіаційний конструктор А. Яковлев видав в Москві 1970 року книжку «Цель жизни» («Мета життя»). Яковлев наводить розмову зі Сталіном при вечері.

Сталін сказав: «Єжов - негідник! Знищив найкращі кадри. Розкладена людина. Телефонуєш до нього в наркомат - кажуть: поїхав до ЦК. Телефонуєш до ЦК - кажуть: поїхав на працю. Посилаєш до нього додому, виявляється лежить він на ліжку смертельно п'яний. Багато невинних знищив. Ми його за те розстріляли.»

Сталін, вдаючи з себе скромного, доброго, обманював людей, впроваджував їх у блуд, затуманював їх. Та в час Горбачовської «перестройки» і «гласності» правда вийшла на верх і історія на своїх сторінках за сталінську добу запише правду.

Лаврентій Берія

Лаврентій Берія народився 1899 року в Абхазії на Кавказі. В большевицьку партію вступив 1921 року, працював в ЦК, НКВД, начальником якого був у Грузії і всього Закавказзя; 1931 року був першим секретарем комуністичної партії Грузії, від 1934 року він член ЦК ВКП (б). Роля Л. Берії в 1917-1920 роках, в часи громадської війни на Кавказі була підозріло подвійною. Одного разу він схилився до дашнаків — націоналістів-самостійників, іншого разу — до червоних; тобто по мірі того як влада переходила то до одних, то до інших. Про Л. Берію говорили, що він був вродженим провокатором. Були вістки, що одного разу червоні заарештували Л. Берію і С.М. Кірова, який командував операціями червоних на Закавказзі, хотів його розстріляти. Після вбивства С. Кірова в 1934 році, Берія починає свій ріст вгору.

В Москві щоденно маючи справи зі Сталіном, Берія зумів скоро увійти в довір'я Сталіна. Не виключено, що старі большевики, які знали минуле Берії, також мали підозріння до Сталіна в справі співпраці його з

царською охранкою. Ліквідація їх була вигідною і Сталінові, і Берії, який перебравши владу над НКВД, всіх їх зліквідував.

Дочка Й. Сталіна Світлана Аллілуєва пише в уже згаданих її спогадах, що Сталін приймав рапорти Л. Берії без застережень. Берія пізніше дослужився в Сталіна до маршала Союзівського Союзу. Таких високих рангів із попередніх керівників ЧК-ГПУ-НКВД-НКГБ ніхто не мав.

У московській газеті «Неделя» №8 з 1988 року подано, що після ліквідації Єжова Берія заявив: «Досить, чисток, пора зайнятися справжнього роботою...» Після такої заяви людям, які жили в постійному страху, здавалося що Берія створить відпруження. Берія умів творити відпруження і в той же саме час снувати павутиння інтриг. Він мав організаційні й дипломатичні здібності, які, на жаль, використовував у злочинному напрямку. Берія, як і Єжов, був вірним лакеєм, готовий згідно наказу згори ліквідувати людину, небаючи навіть принаймні про якусь ілюзорну правосудність. Берія був майстром сталінської політики, котрий міг висувати терор уявністю боротьби за краще майбутнє народів СРСР. Саме таким і ніяким іншим він був потрібний Сталінові.

В тому ж тижневику «Неделя» №8 за 1988 рік у Москві надрукований матеріал, як свого часу Берія здобув собі довір'я у Сталіна. Пишеться про те, що Сталін безмежно повірив Берії після того, коли останній запобіг виконанню замаху на «вождя», захистивши Сталіна власними грудьми та швидко розправився з напасниками. Це трапилося під час відпочинку Сталіна в Грузії на озері Ріца. Берія був тоді начальником НКВД в Грузії. Тоді в декого були здогади, що замах на життя Сталіна, — це була маскарада, яка закін-

чилася ліквідацією «учасників» замаху, щоб вони колинебудь не розповіли правди про той «замах». Цією інсценізацією «замаху» Берія уміло зіграв на хворобливій підозрілості Сталіна. Ніхто не насмілився розкрити обману, бо це б означало смертельною зневагою Сталіна. Таким чином Беріївська маскарада була підхоплена до героїчного чину.

Московські архіви зберігають багато таємниць. Невідомо, чи всі таємниці стануть відомим світові. В час «Гласності» стало відоме це, що було невідомим до цього часу. Наприклад, не було відомим, що напередодні німецько-советської війни й уже перші місяці війни були проведені арешти серед вищого складу військовиків.

Маршал Советського Союзу Кирило Афанасійович Мерецков у своїх спогадах «На службі народові» подає таке: «У вересні 1941 року я отримав нове призначення. Пам'ятаю, як у зв'язку з цим мене викликали в кабінет Верховного головнокомандувача. Сталін зробив декілька кроків назустріч і сказав: «Здрастуйте, товарищ Мерецков! Як себе почуваєте?»

Сталін мав підставу про таке запитати. Бо він добре знав де і як провів понад два місяці Мерецков (у той час генерал армії і заступник наркома-міністра оборони ССРСР). Мерецкова було заарештовано, але про це він не згадав у своїх спогадах. Про ті два місяці говориться у книзі «Кримінальна справа Лева Шварцмана». Пишеться в московській «Літературной газеті» за 20-го квітня 1988 року:

«Ії автор, — один із найкривавіших беріївських катів Лев Шварцман.»

— Фізичні методи допитів, — заявив Шварцман уже як підсудний у 1955 році, — застосовували до Мерецкова спочатку високі службові особи (мається на

увазі найближчих співпрацівників Берії, В. Меркулово-ва, Л. Влодзімського — пізніше, 23-го грудня 1953 року розстріляні разом із Берією), а потім і я із слідчими Зіменковим та Сорокінім. Його били гумовими палицями...

Член суду полковник юстиції Ліхачов запитав Шварцмана:

— Чи ви уявляли собі, що мордуєте визначного військового командира, заслужену людину?

Відповідь:

— Я мав таку високу вказівку, котра не підлягає обмірковуванню.

(Та сама газета). «По «високій вказівці» напередодні війни й у перші дні її початку плянувався новий великий «показовий» процес військовиків. Очевидно, для того щоб зняти відповідальність за скандальний про-граш німцям величезної території ССРСР зі Сталіна та його підгалимних членів політбюра.»

«Висока вказівка» для чекіста Шварцмана була лише від Берії, який робив у порозумінні зі Сталіном.

«Крім Мерецькова, в склад нових «заколотників» входили: нарком озброєння Б.Л. Ванніков, помічник начальника генерального штабу двічі Герой Советського Союзу генерал-лейтенант авіації Я.В. Смушкевич, начальник ПВО (проти-воздушной оборони — проти-повітряної оборони) Герой Советського Союзу генерал-полковник Г.М. Штерн, заступник наркома оборони Герой Советського Союзу генерал-лейтенант авіації П.В. Ричагов, заступник наркома оборони командувач військами прибалтицької особливої військової округи генерал-полковник А.Д. Локтіонов, заступник начальника головного артилерійського управління наркомату оборони генерал-лейтенант Г.К. Савченко, начальник відділу цього управління генерал-майор С.Й. Склизько,

начальник Військового-повітряної академії генерал-лейтенант Ф.К. Арженухін, заступник начальника управління озброєнь головного управління військового-повітряних сил І.Ф. Сакієр, Герой Советського Союзу генерал-майор авіації І.І. Проскуров, видатний артилерійський конструктор Я.Г. Таубін.”

Саме 24-го червня 1941 року Ричагову сповнилося 30 років ; його дружину, військової летунки-майора, заарештували були на литовищі. Марія Нестеренко була заступником командира авіаполку особливого призначення. Їй обвинувачення формулювалося так: «...будучи коханою дружиною Ричагова не могла не знати (!) про зрадницьку діяльність свого чоловіка”.

«І ще одне питання: Чи знав Сталін про те, яке судилище готує Берія? Напевно знав, бо, — як пише у нещодавно надрукованих своїх спогадах Ванніков, — до його одиночної камери (серпень 1941 року) прийшла вказівка Сталіна «письмово викласти свої міркування про впровадження заходів, спрямованих на розвиток виробництва озброєння в умовах війни.” Знав, бо ж йому було відомо, що міністер озброєння СРСР сидить в одиночній камері. І вже згадуваний нами кат Шварцман на суді заявив:

— При наявності багаточисельних свідчень про їхню ворожу діяльність, вибитих стараннями слідчих В.Г. Іванова, Н.А. Кулешова, А.А. Зозулова, З.Г. Генкіна, А.Н. Марусова, Я.М. Рейцеса, І.І. Родованського й інших, по його височайшому розпорядженню були звільнені Мерецков, Ванніков і ще десятка півтора відомих діячів оборонної промисловости” («Літературная Газета» за 20-го квітня 1988 р.).

Зі свідчень чекістів, які по-звірячому мучили арештованих, виходить, що лише один Локтіонов героїчно витримав усі тортури і не визнав закидів йому

«у зраді». Всі інші «признали» все, що від них вимагали. Звільнені Мерецков і Ванніков отримали від Сталіна нове призначення. Арештований Л. Берія на слідстві признався:

«Мені було ясно, що до Мерецкова, Ваннікова й інших застосувалося нещадне биття. Це була справжня м'ясорубка. Таким шляхом вимагалися наклепницькі свідчення» («Літературная газета» за 20-го квітня 1988 року).

Перед звільненням Мерецкова викликав Меркулов, — права рука Берії. Пізніше, перед судом, колишній слідчий чекіст Тіхонов розповідав: «Мерецков Меркулову сказав:

— Всеволод Миколайович, раніше ми звичайно зустрічалися, а тепер я Вас боюся.

На це Меркулов тільки посміхнувся» (те ж саме число «Літературної Газети»).

Всіх вищезгаданих арештованих транспортом відправлено на схід. Навздогін за ними вислано кур'єра для спеціальних доручень із листом від Берії: «Слідство припинити, до суду не передавати, негайно розстріляти». До листа був доданий список — двадцять п'ять осіб. Через тиждень арештованих найдено в Куйбишеві. Слідчі про наказ Л. Берії не знали і продовжували «працювати». 27-го жовтня Родованській допитував ще Арженухіна; 28-го ранком Рейцес — Марію Несторенко. Несподівано з'явився особливо довірений Берії — Родос: «Пішли!» — без жодних пояснень. Через декілька хвилин п'ять закритих автомашин виїхали з подвір'я тюрми.

« Акт. Куйбишев, 1941 рік, жовтня 28-го дня.

Ми, нижче підписані, згідно наказу Народного комісара внутрішніх справ ССРСР, генерального комісара державного безпеки тов. Берія Л.П. від 18-го

жовтня 1941 року за № 2756) Б, виконали вирок ВМН (висшая мера наказания) - розстріл, відносно таких 20-х осіб засуджених: Штерн Григорій Михайлович, Локтіонов Олександр Дмитрович, Смушкевич Яків Володимирович, Савченко Георгій Кузьмович, Ригачов Павло Васильович, Сакієр Іван Филімонович, Засосов Іван Іванович, Володін Павло Семенович, Проскуров Іван Іосифович, Склизько Степан Йосипович, Арженухін Федір Костянтинівич, Каюков Матвій Максимович, Соборнов Михайло Миколайович, Таубін Яків Григорович, Розов Давид Аронович, Розова-Єгорова Зінаїда Петрівна, Голощоків Пилип Ісайович, Булатов Дмитро Олександрович, Нестеренко Марія Петрівна, Фібіх Олександра Іванівна.

Підписали: старший лейтенант дежбезпеки Баштаков, майор держбезпеки Родос, старший лейтенант держбезпеки Семеніхін” («Літературная газета» за 20-го квітня 1988 року.).

П'ятеро інших опинились у Саратові. Їх розстріляли тоді ж - за містом. Запам'ятаймо дату, - 28-го жовтня 1941 року. Німці біля стін Москви, Ленінград в облозі, під окупантом Україна, Молдавія, Прибалтика, Білорусія. Саме в цей день гримлять заглушені моторами вантажних авт постріли під Куйбишевим і під Саратовим: знищуються з наказу Берії та з благословення Сталіна ні в чому невинні командири, творці зброї. Троє гинуть разом із своїми дружинами. Від своїх.

За влади Сталіна злочини провадилися постійно. Та коли в час війни без жодного суду розстрілюють своїх же невинних, це щось тяжко зрозуміти. Советське радіо горланило пісню «Я такой другой страны не знаю, где так вольно дышет человек.» Газета одна поперед одної виписували, що Сталін, мовляв, сказав: «Человек, это самая большая ценность”.

В Україні, мабуть, немає родини, щоб не було арештованих і знищених. А скільки родин цілковито знищено! Від деяких родин навіть сліду не залишилося! Є мільйони прямих нащадків знищених: діти, онуки, і вже навіть правнуки, які ще і нині мають душевні травми, переживаючи ті трагічні долі, які спіткали їхніх батьків, дідів і прадідів у Сталінські часи. Сьогодні перед нами на повний зріст постає питання необхідності видати повну та правдиву історію страждань українського народу під Сталінізмом. Адже в часи Сталінізму брутально безжалісно знищено весь наш найліпший прошарок селянства і робітництва, весь квіт творчої інтелігенції - студенти, вчені майстри української культури. Підлягали репресіям жінки, діти, близькі й даліші родичі, співробітники. Ми не маємо права омилити ці трагічні сторінки нашої історії мовчанкою або збувати їх лише пропагандивними коментуваннями сталінщину з її єжовщиною і беріівщиною.

Згідно договору Молотов-Ріббентроп із 23-го серпня 1939 року червона армія окупувала Західні Українські землі. Червона пропаганда з Москви наголошувала, що західні землі визволено і приєднано до Радянської України. Разом із партійним і державно-адміністративним апаратом на Західні Українські Землі прибув і НКВД з рядом таємних агентів. Через кілька місяців почалися арешти тихою сапою, але не масовим порядком. Органи терору поширювали свою діяльність і наповнювали тюрми українськими патріотами.

З Західних Земель України, прилучених до УРСР, людей депортовано насильно.

1) Депортація 10-го лютого 1940 року, арешти і насильний вивіз польських державних діячів, службовців та польських колоністів, поліцаїв і офіцерів з родинами.

2) 13-го квітня 1940 року депортовано багатих селян, зокрема тих, які не хотіли вступити до колгоспів. На вивіз у цю категорію брали національно найсвідоміші родини українців.

3) Третя депортація відбулася в кінці червня і на початку липня 1940 року.

4) Чергова депортація була підготовлена на червень 1941 року, але вибух війни перешкодив ці сатанинські акції. В районних місцях урядування советської влади, після її поспішної втечі, знайдено приготовлені списки призначених на депортацію. Головно це були родини запідозрених у співпраці з ОУН.

Людей депортували в Сибір, на північ — в республіку Комі, в Казахстан. Депортовано тоді 137,132 особи. В зв'язку з розбудовою військових летовищ та інших об'єктів на Волині зруйновано 3,258 дворів і переселено 14,133 особи. У Львівській області з площі, призначеної під військові будівництва, переселено 12,5 тисяч людей («Новая й новейшая история» № 2 за березень-квітень 1989 року).

З часу підписання Молотов-Ріббентропа договору через 22 місяці вибухла німецько-советська війна. НКВД отримав наказ винищити всіх політичних в'язнів у всіх містах України. В таких містах, як Львів чи Луцьк НКВД помордував тисячі жертв. Можна припускати, що такий наказ, тобто щоб вимордовували політичних в'язнів, був даний Берію.

Під час війни діяльність Берії, Мєркулова, Абакумова й їхніх співпрацівників була жорстокою. В Україні органи Берії-Мєркулова-Абакумова проти ОУН і УПА застосували провокації та заборонені міжнародними домовленостями методи проти населення. У той час Берія уже був першим заступником голови совета міністрів

СРСР, якому, за урядовим статутом, підлягало міністерство внутрішніх справ. Міністром безпеки в той час був Абакумов.

В часи війни гітлерівські окупанти вивезли з України чи Білорусії мільйони людей, зокрема молоді, на примусові роботи в Третьюму Райху. По закінченні війни ці люди поверталися з рабської праці додому. Але большевицькі посіпаки засиляли їх у більшості на північ есесерії, бо вони, мовляв, на Заході бачили інше життя й їхні оповідання будуть шкодити, поряд із капіталістичною пропагандою, советській владі. Советська армія звільняла міста і села від німців, а слідом за фронтовими частинами посувалися відділи НКВД. Вони чинили розправи над місцевим населенням, закидаючи «співпрацю» з гітлерівськими окупантами. За «коляборантів» вони вважали й прибиральниць у міських чи сільських управах. А за тим всім провадилися депортації населення на довголітні заслання.

На довголітні ув'язнення, а то і на кару смерти за-суджували вояків і старшин червоної армії, які потрапили в полон до німців. Їх судили як «зрадників батьківщини». Також членів комуністичної партії, які опинилися на окупованій німцями території, вважали за зрадників і карали.

Ленінградська справа

Перебравши владу в Петрограді, пізніше більшовики це місто назвали Ленінградом. Ленінградські комуністи в минулому мали про себе високі міркування, що не завше подобалося їхнім московським «товаріщам». Коли перший секретар обкому Ленінграду і член політбюро ЦК ВКП (б) С.М. Кіров почав набирати популярнос-

ти, то Сталін наказав його зліквідувати.

Ленінград по-героїчному витримав блокаду гітлерівських армій і не здався німцям. Після закінчення війни Ленінград іменовано містом героєм, а керівники Ленінградського обкому партії, які вклали свою працю в оборону міста, давали відчувати, що вони знають собі ціну та місце в комуністичній партії. Зі збігом часу Сталінові почало не подобатися. В 1949 році серед комуністів Ленінграду почалася «чистка». Зникали комуністичнопартиїні діячі, але судових процесів, таких як то були в 1937-1938 роках, не було.

Після смерти Сталіна й арешту Берії в травні 1954 року генеральний прокурор СРСР Роман Руденко офіційно, публічно подав до відома про «Ленінградське дело». Советське видання «Аргументи і факти» в № 17 за 23-го квітня 1988 року подало таку інформацію: «...Із санкції Сталіна займався заступник голови совета міністрів СРСР Берія. Безпосереднє виконання узяв на себе Абакумов, тодішній міністер державної безпеки».

Через сфабриковане «Ленінградське дело» фізично знищено комуністично партійних діячів, які придбали собі широку популярність серед населення Ленінграду незадовго перед вибухом війни з німцями і головним чином у війну та під час облоги німцями міста. Згідно вищезгаданої советської інформації («Аргументи і факти»), початком «ленінградської справи» став анонімний лист, який прийшов до ЦК ВКП (б) після X-ї обласної і У111-ї міської конференцій. У листі повідомлялося, що голова підрахункової комісії конференції Тіхонов, завідуючий відділом тяжкої промисловости Ленінградського міськкому фальсифікував висліди голосування, обманув делегатів конференції та ЦК комуністичної партії, повідомивши про одноголосне обрання першим секретарем обкому Г.Ф. Бодаєва і

другим секретарем міськкому партії Капустіна. В лютому 1949 року секретар ЦК ВКП (б) Г. Маленков викликав до Москви А.Я. Тіхонова, а пізніше — П.С. Попкова і зняв із їхніх посад.

На засіданні політбюра ЦК ВКП (б) звільнено Н.А. Вознесенського з посади голови совета міністрів і голови держпляну ССРСР. Сталін підписав постанову про виключення Вознесенського зі складу політбюра і про виключення його з членів ЦК ВКП (б). Ленінградський історик В. Кутузов пише, що:

«На підставі документів і свідоцтв у червні 1949 року до Ленінграду прибула з Москви група «робітників», котрі були призначені на всі ключові посади... Від праці були усунені і виключені з партії більшість патрійних, советських, комсомольських, профспілкових працівників. Повністю оновлений апарат обласного та міського комітетів партії, виконавчих комітетів обласних і міських советів, обкому і міськкому ВЛКСМ, обласного совета профспілок, замінені керівники районної ланки підприємств, установ, вищих учбових закладів.

Всього в 1949-1951 роках у Ленінграді замінено понад 2 тисячі керівних працівників. Сотні комуністів було виключено з партії за «зв'язки з Кузнецовим, Попковим, Лазутіним», за те, що не написали викриваючих заяв про їхню ворожу діяльність» («Аргументи і Факти» №17 за 23-го квітня 1988 року).

За наказом Абакумова, без санкції прокуратури 23-го липня 1949 року було заарештовано Я.Ф. Капустіна, якому було вже зроблено закид у шпигунстві на користь англійської розвідки. Допит провадив Капустінові сам міністер безпеки ССРСР Абакумов. У серпні 1949 року заарештовано А.А. Кузнецова, П.С. Попкова, Н.А. Вознесенського, М.І. Родіонова, П.Г. Лазутіна. Арештованим було висунуте обвинувачення у зраді бать-

ківщини, що вони провадили шкідливу підривну роботу в партії, мали намір перетворити ленінградську організацію на фундамент боротьби проти ЦК ВКП (б), — інакше наказавши, проти Сталіна та його прибічників. Під час слідства арештованих примушували признатися до злочинів, яких вони не зробили.

У вересні 1950 року в Ленінграді відбувся судовий процес виїзної сесії військової колегії верховного суду СРСР. Про цей процес у пресі не було повідомлень. На процесі були присутні представники комуністично-партійного активу. В заключному слові на судовому процесі Н. Вознесенській сказав: « Я не винен у злочинах, які закидають мені. Прошу передати це Сталінові. » А. Кузнєцов висловився ще рішучіше: « Який би присуд мені не винесли, історія нас виправдає. »

Шістьох обвинувачених у «Ленінградском делє» суд засудив на кару смерти: Вознесенського, Кузнєцова, Попкова, Родіонова, Капустіна і Лазутіна. Решту обвинувачених було осуджено на різні строки ув'язнення.

Та на цьому «Ленінградское дело» ще не закінчилося. Протягом 1950 року особливою нарадою МГБ було засуджено на розстріл і на довгорічні ув'язнення понад 200 партійних советських працівників Ленінграду, а також їхніх ближчих чи дальших родичів. «Аргументи і Факти» за 23-го квітня 1988 року подають різвища засуджених. Всіх приналежних до «Ленінградского дела», чи засуджених на страту, чи на довготермінові ув'язнення після смерти Сталіна і арешту Берії реабілітовано.

Прокурор Советського Союзу А. Вишинський

З доступних джерел неможна зібрати точніших даних про А. Вишинського, — прокурора ССРСР. У газеті «Советская Молдавія» за 3-го травня 1989 року на 3-й сторінці пишеться: «Увесь час він робив усе можливе, аби приховати факти свого політичного минулого. 1934 року у першому томі «Малої советської енциклопедії» (одним із редакторів якої був сам А. Вишинський) появилася стаття про А. Вишинського як високовченого правника. В тій статті записано, що Вишинський — учасник революційного руху від 1903 року, але не говорить в статті, що він тоді належав до фракції меншовиків. Як уже явно показалося, що перемога закріпилася за більшовиками, А. Вишинський у 1920 році вступив у члени РКП (б).»

Ще відомо, що коли меншовики увійшли в склад тимчасового уряду Росії в 1917-го року, то А. Вишинський став головою одного з районів у Москві. В той час А. Вишинський видав повідомлення полювати за В. Леніном, і наколи б Ленін появився у згаданому районі Москви, то його треба було негайно заарештувати.

Тому що советам бракувало юристів, була гостра потреба в правниках, А. Вишинський, як дипломовий правник і член партії більшовиків, почав робити собі кар'єру, — він став професором правничого факультету, а потім і ректором Московського університету.

Своїми чекістськими щупальцями Сталін розшукував здібних людей, які мали за собою політичні гріхи, щоб мати їх у своїх руках знаряддям. Колишні меншовики були репресовані. А. Вишинський став на службу Сталінові й робив йому велику прислугу. Він був до-

брим промовцем і на політичних процесах, як демагог та грубіян, немилосердно розправлявся з підсудними. Вишинський був активним у поборюванні опозиції й від 1928 року виступав у всіх головних політичних процесах. Від 1935 року А. Вишинський став прокурором ССРСР (до того часу першим прокурором був А. Акулов, а Вишинський був його заступником.)

Як представник правосуддя, А. Вишинський не вияснював правди, а лише виконував вказівки Сталіна, який вимагав фізично нищити його противників. Головні фігури з апарату ЧК: Ягода, Єжов, Берія згідно Сталінських напрямних арештували Сталінових противників. Вони їх мучили тортурували, оформляли на них фальшиві акти обвинувачення. Далі доля арештованих переходила до рук А. Вишинського, який красномовно все на суді представляв для Сталіна у вигідному вигляді й запламував жертву. Суд виносив таку кару, якої вимагав А. Вишинський. Усі знали, що так бажає бачити Сталін. Далі для широких кіл населення вже оформляла советська пропаганда.

Після відомих політичних показових процесів у Советському Союзі А. Вишинського призначили в 1939 році заступником голови «народних комісарів». Потім він був від 1949 по 1953 рік міністром закордонних справ ССРСР. У листопаді 1953 року А. Вишинський помер і похований біля Кремлівської стіни. Його співзлочинці по ГПУ-НКВД Ягода, Єжов, Берія ні один не помер своєю природною смертю, — їх порозстрілювали їхні ж співзлочинці.

Єврейський Антифашистський Комітет

У серпні 1941 року був створений Єврейський антифашистський комітет. Його очолив видатний актор і режисер, народний артист ССР Соломон Михайлович Міхоелс. Комітет видавав газету «Зйникайт» («Єднання»), котру висилали за кордон усім єврейським організаціям. Комітет мав тісні зв'язки з закордоном, практично, — з усім світовим єврейством, а в першу чергу, — з фінансовими та промисловими колами. Через советський Єврейський антифашистський комітет ті кола євреїв надсилали урядові ССР під час війни багато-мільйонові суми доларів.

1943 року Міхоелс разом із членом советського Єврейського антифашистського комітету відомим поетом Іциком Фефером відвідував США, Канаду, Мексіку, Великобританію. «Поїздка пройшла тріумфально. Мітинги з їхньою участю збирали десятки тисяч людей... Післанці нашої країни зібрали великі засоби на шпиталі, дитячі будинки...» («Вечерня Москва» за 15-го лютого 1989 року).

Війна закінчилась. Прийшли мирні дні. Але їхніми плодами громадяни ССР не могли насолоджуватися: «Масовим порядком депортують західних українців, мешканців прибалтики» («Огоньок» №7, 1989 року). На советському небі почали густішати нові чорні хмари. Поступово підготовляли ґрунт для нових сталінсько-беріївських «політичних» процесів:

«Відомо, що антифашистський комітет і газети «Єднання» були зліквідовані в кінці 1948 року... В листопаді 1948 — січні 1949 пішли арешти. Один за другим зникали поети і прозаїки: П. Маркіш, С. Галкін, Л. Квітко, Д. Бергельсон, Дер Ністер, А. Гонтар, С. Гордон,

І. Нусінов, М. Грубіян, І. Фефер, головний редактор газети «Зйникайт» Г. Щиц, директор видавництва «Дер Змес» Л. Стронгін, головний редактор видавництва М. Беленькій, критик і сценарист І. Добрушін. Всі вони були активістами комітету. Арештували артиста В. Зускіна (виконавець ролі у знаменитому фільмі «Шукачі щастя» про дорбовільне повернення з Канади до СРСР євреїв).

Потрапив на Луб'янку й відомий партійний, державний діяч, який у роки війни керував Совінформбюром, — С. Лозовській. Хвиля арештів прокотилася Києвом, Мінським, Одесою, іншими містами... Заарештованих активістів антифашистського комітету оскаржили в антисоветській агітації, пропаганді, шпигунстві” («Вечерня Москва» за 15-го лютого 1989 року).

Більшість заарештованих, після майже трирічного мордування на допитах, у катівнях МГБ «...було розстріляно за присудом Військової колегії Верховного суду СРСР. Серед них і відомого дитячого поета Лева Квітко” (там же). Про цей процес і вирок розстрілу советська преса не повідомляла. Лише тепер, майже через 40 років, як пишеться у вищезитованій нами газеті «Вечерня Москва» за 15-го лютого 1989 року :

«2-го січня цього року в газетах було оприлюднено повідомлення, пов'язане з реабілітацією осіб, що проходили по так званій справі «Єврейського антифашистського комітету». Більшість із них розстріляно в літку 1952 року.”

Перед Військовою колегією Верховного суду СРСР не відповідав голова комітету С.М. Міхоелс, бо його вже вбили агенти державної безпеки ще вніч із 12-го на 13-го січня 1948 року. Нижче подаємо переклад про «нещасливий випадок в автомобільній катастрофі, в якій загинув С.М. Міхоелс» (так свого часу повідомила советська преса про виконаний вбивчий замах на

Міхоелса агентами МГБ). Згадана газета пише:

«Початок нової хвилі сталінських репресій покляла трагічна смерть голови антифашистського комітету Міхоелса. За яких же обставин загинув Міхоелс? Існують дві версії: офіційна і неофіційна. За офіційною, — Соломона Михайловича та його супровідника Голубова-Потапова випадково задавила машина. За неофіційною, — їх убили агенти МГБ».

«Дело врачей» («Справа лікарів»)

13-го січня 1953 року всі центральні газети під рубрикою «Хроніка» помістили наступне повідомлення ТАСС:

«Арешти Групи Лікарів-Шкідників»

Деякий час тому органами Державної безпеки була розкрита терористична група лікарів, що ставила своєю метою, шляхом шкідливого лікування, вкоротити життя активним діячам Советського Союзу.

Серед учасників цієї терористичної групи опинилися: професор Вовсі М.С., лікар-терапевт; професор Віноградов В.Н., лікар-терапевт; професор Коган Б.Б., лікар-терапевт; професор Єгоров П.І., лікар-терапевт; професор Фельдман А.І., лікар-отолярінтолог; професор Етінгер Я.Г., лікар-терапевт; професор Грінштейн А.М., лікар-невропатолог; Майоров Г.І., лікар-терапевт.

Документальними даними, дослідями, висновуванням медичних експертів і зізнаннями арештованих устійнено, що злочинці, будучи таємними ворогами народу, здійснювали шкідливе лікування хворих і підривали їхнє здоров'я.

Слідство виявило, що учасники терористичної групи, використовуючи своє становище лікарів та зловживаючи довір'ям хворих, із завчасним наміром

підривали здоров'я останніх, із наміром ігнорували об'єктивні дослідження хворих, ставили їм неправильні діагнози, котрі не відповідали дійсному характерові їхніх захворювань, а потім неправильним лікуванням знищували їх.

Злочинці призналися, що вони, користуючись хворобою товариша А.А. Жданова, неправильно діагностували його захворювання, промовчали про його інфаркт міокарда, приписали заборонений при цьому тяжкому захворюванню режим і тим самим умертвили товариша А.А. Жданова. Слідством устійнено, що злочинці також вкоротили життя товариша А.С. Щербакова, неправильно вживаючи при його лікуванні сильнодіючі медикаменти, приписали небезпечний для нього режим і довели його таким чином до смерті.

Лікарі-лиходії в першу чергу намагалися підірвати здоров'я совєтських керівників військових кадрів, вивести їх із шеренги й послабити оборону країни. Вони намагалися вивезти зі строю маршала Васілевського А.М., маршала Говорова Л.А., маршала Конєва І.С., генерала армії Штеменко С.М., адмірала Левченка Г.І., й інших. Одначе арешт зруйнував їхні злочинні плани і лиходіям не вдалося досягнути своєї мети.

Устійнено, що всі ці лікарі-вбивці, які стали жахливими нелюдами, розчавили священе знамено науки і засмарували честь діячів науки, — були найманими агентами чужоземної розвідки.

Більшість учасників терористичної групи (Коган Б.Б., Фельдман А.І., Грінштейн А.М., Етінгер Я.Г. та інші) мали зв'язок із міжнародньою єврейською буржуазно-націоналістичною організацією «Джойнт», створеної американською розвідкою ніби для надання матеріальної допомоги євреям в інших країнах. Насправді ця організація провадить під керівництвом американської

розвідки широку шпигунську, терористичну й іншу підривну діяльність у низці країн, у тому числі і у Советському Союзі. Арештований Вовсі заявив слідству, що він отримав директиву «про знищення керівних кадрів ССРСР» із США від організації «Джойнт» через лікаря в Москві Шімеліовича й відомого єврейського буржуазного націоналіста Міхоелса.

Інші учасники терористичної групи (Віноградов В.Р., Коган Б.Б., Єгоров П.І.) виявилися давніми агентами англійської розвідки.

Слідство буде закінчене в найближчому часі.”

Таке дослівне повідомлення ТАСС (Телеграфне Агентство Советського Союзу). Але в ньому не все було сказано, бо крім названих у цьому повідомленні медики були заарештовані ще й українці та росіяни В.Х. Василенко, Б.С. Преображенський, В.Ф. Зєленін, М.Н. Єгоров, а єврейська група додатково була «укомплетована» професорами І.А. Шерешевскім, М.Я. Сєрєскім, Я.С. Темкіним, З.М. Гельштейном, Б.І. Ізбарскім, М.І. Пєвзнєром, І.І. Фєйгєлем, В.Є. Нєзліним, Н.Л. Вільком, Я.В. Рапапортом.

Згаданих у повідомленні ТАСС Шімеліовича і «відомого буржуазного націоналіста» Міхоелса в той час уже не було серед живих. Головного лікаря Боткінської лікарні Б.А. Шімеліовича по фальшивому обвинуваченню розстріляли разом із членами Єврейського антифашистського комітету в серпні 1952 року. С. Міхоелса 1948 року замордували агенти МГБ у Мінську.

Через тиждень після повідомлення про арешт «лікарів-шкідників», у газетах було оприлюднено указ президії Верховного совета ССРСР, яким, «за допомогу, виявлену Урядові в справі розкриття «лікарів-убивць», лікарку Л.Ф. Тімашук нагороджено орденом Леніна... Треба сказати, що советське суспільство психологічно

було підготовлене на виникнення «справи лікарів» (або якоїсь іншої, їй подібної) в течії т. зв. кампанії «боротьби проти космополітизму», яку розпочато в 1948 році, коли «виявилось», що «безрідними космополітами» опинялися люди єврейської, української і інших, але не російської національності.

Якщо прослідкувати історію виникнення «справи лікарів», так першим із медиків, хто був заарештований і від кого ця «справа», очевидно, почалася, був професор В.Н. Віноградов, який мав нещастя бути персональним лікарем Сталіна, який останніми роками життя страждав гупертонічною хворобою й артеріосклерозом мозку. Під час своєї останньої візити до Сталіна на початку 1952 року В.Н. Віноградов виявив різке погіршення здоров'я свого пацієнта і занотував в історію хвороби про необхідність суворого режиму і повним припиненням будь-якої діяльності (журнал «Дружба народів» №4 за квітень 1988 року, стор. 15).

Треба згадати, що після смерті Сталіна діагноза, виведена професором Віноградовим, була повністю підтверджена. Але за життя «вождя народів» професіоналізм знаменитого лікаря, помножений на його політичну наївність, коштував йому волі і міг коштувати життя: його рекомендація була розцінена як спроба усунення Сталіна від будь-якої активної діяльності, в тому числі, зрозуміло, також політичної. Коли Берія, який наглядав за лікарським обслуговуванням Сталіна, повідомив його про виведену професором Віноградовим нотатку в історії хвороби, Сталін спалахнув шаленим гнівом і закричав:

— В кайдани його! В кайдани!

І професора заарештували (журнал «Дружба народів» № 4 за квітень 1988 року, стор. 15).

Але за «традиціями», які встановилися в совет-

ських органах безпеки, «справа професора Віноградова» була «малого масштабу». Була потрібна «змова», група, а найважливіше — група «шпигунсько-терористична».

У двадцятих-тридцятих роках уже були приклади засудження лікарів з політичних причин. Але вони стосувалися лише окремих представників лікарського прошарку. В 1938 році на голосному процесі т.зв. «правотроцькістського бльоку» перед судом військової колегії Верховного суду СРСР стали вже три медики. Їх обвинуватили в тому, що вони «шкідливими методами лікування умертвили видатних діячів» — В.Р. Менжинського (керівника ОГПУ після Ф.Е. Дзержинського), члена політбюро ЦК ВКП (б) В.В. Куйбишева і письменника Максима Горького. То були лікарі: І.Н. Казаков, А.Г. Левін, професор Д.Д. Плетнев. Перших двох розстріляли, а професора Плетнева засудили на довічне ув'язнення. Засудження 66-літнього Д.Д. Плетнева на 25 років виправно-трудоих таборів фактично було довічним ув'язненням. Він помер у середині 1953 року в одному з таборів на Колимі, не доживши до свого виходу на волю декілька днів. У журналі, з якого ми вже цитували, тобто в «Дружбі народів» говориться:

«Читачі старшого покоління пам'ятають, може, виступ на XXII з'їзді КПСС Н.М. Шверніка, де він сказав: «У 1937 році до Молотова, як Голови Совнаркому, звернувся один із професорів, котрий працював у Наркомінделє (тобто нинішньому міністерстві закордонних справ). Він писав про те, що його батько заарештований, очевидно, через непорозуміння і просив втрутитися за долю батька. Замість того щоб розібратись в цьому людському проханні, Молотов написав резолюцію:

«Єжову. Хіба цей професор все ще в Наркомінделє, а не в НКВД?»

Після цього автора листа незаконно заарештовано.”

Це слова Швєрніка, а журнал додає від себе:

«І щез назавжди. Це був старший син доктора А.Г. Левіна... І ось тепер зусиллями авантюристів із органів держбезпеки та при явній підтримці збоку «вищих сфер» вперше на сцені мусіли з'явитися не поодинокі «лікарі шкідники», а ціла група таких («Дружба народів» №4 за квітень 1988 року, стор. 12-34).

Начальник слідчого відділу по особливо важливих справах міністерства державної безпеки ССРСР М.Д. Рюмін повідомив Сталіна про існування змови лікарів, інспірованої американською розвідкою і про це знає міністер держбезпеки ССРСР Абакумов, котрий стримав свідчення про цю змову від раніше заарештованого професора Я.Г. Етінгера. Одначе, — за словами, Рюміна, — Абакумов з якихось невідомих причин утаємничив отриману ним інформацію. А щоб Я.Г. Етінгер не міг його викрити, наказав умертвити останнього в тюрмі. В наслідок цього Абакумов утратив посаду міністра держбезпеки, а Рюмін розвинув жваву діяльність по вибиванню з арештованих лікарів признань про існування змови лікарів й організацію, так би мовити, лікувально-терористичних акцій проти видатних діячів советської держави. Тільки смерть Сталіна припинила діяльність цього ката-потвори. Сталін помер 5-го березня 1953 року, а рівно через місяць часу після його смерти, тобто 4-го квітня 1953 року советське радіо проголосило:

«Повідомлення Міністерства Внутрішніх Справ ССРСР:

Міністерство внутрішніх справ ССРСР виконало докладну перевірку всіх матеріалів, обвинувачених у шкідництві, шпигунстві та терористичних діях проти активних діячів Советської держави. Наслідком перевірки стверджено, що притягнені до цієї справи (тут іде

перелік прізвищ лікарів) були арештовані бувшим Міністерством державної безпеки ССРСР неправильно, без будь-якого законного ґрунту. (Слухачі цього радіомовлення вперше дізналися, що міністерство держбезпеки ССРСР більше не існує, бо в повідомленні його згадано вже як «бувше».)

Перевірка показала, що обвинувачення, висунені проти перелічених осіб, фальшиві, а документальні дані, на котрі спиралися працівники слідства, є фальсифікатами. Стверджено, що свідчення арештованих, які ніби стверджують висунуті проти них обвинувачення, отримані працівниками слідчого відділу бувшого Міністерства державної безпеки шляхом застосування недозволених і заборонених советськими законами методів слідства...

Особи, винні в неправильному провадженні слідства, заарештовані і притягнені до кримінальної відповідальности."

В той же день «Правда» й «Ізвестія» в рубриці «В Президії Верховного Совета Союза ССР» надрукували наступне повідомлення: Президія Верховного Совета ССРСР постановила скасувати Указ від 20-го січня 1953 року про нагородження орденом Леніна лікарки Тімашук Л. Ф., як неправильний, у зв'язку з дійсними обставинами, що стали відомі в цей час."

Всіх заарештованих лікарів звільнили з ув'язнення, за винятком Я.Г. Етінгера, котрого, за свідченням М.Д. Рюміна, «померли» в тюрмі з наказу В.С. Абакумова; і професора Д.Д. Плетнєва, котрий помер у таборі на Колимі. Обидвох, — Абакумова і Рюміна заарештували. Але Рюмін на півроку пережив Абакумова: останнього розстріляли разом із групою Берії 19-го грудня 1953 року, а Рюміна розстріляли щойно 7-го липня 1954 року, про що свідчить наступний документ:

«У Верховному Суді ССРСР 2-7-го липня 1954 року Військова Колегія Верховного Суду ССРСР на судовому засіданні розглянула справу обвинувачення Рюміна М.Д. у злочині, передбаченого статтею 58-7 Кримінального Кодексу РСФСР.

Судовим слідством стверджено, що Рюмін у період його роботи на посаді старшого слідчого, а потім начальника слідчого відділу особливо важливих справ бувшого Міністерства державної безпеки ССРСР, діючи, як таємний ворог советської держави, з кар'єристичними й авантюрицькими цілями став на шлях фальсифікацій слідчих матеріалів, на підставі яких були змаістровані провокаційні справи і проведені необґрунтовані арешти низки советських громадян, у тому числі видатних діячів медицини.

Як показали на суді свідки, Рюмін, застосовуючи заборонені советським законом методи слідства, змушував арештованих обвинувачувати самих себе й інших осіб у виконанні найтяжчих державних злочинів — у зраді Батьківщини, у шкідництві, шпигунстві і іншому.

Рослідуванням стверджено, що ці обвинувачення не мали під собою ніякого ґрунту і притягнені до цих справ особи повністю реабілітовані.

Враховуючи особливу небезпеку шкідливої діяльності Рюміна та тягар наслідків виконаних ним злочинів, Військова Колегія Верховного Суду ССРСР засудила Рюміна на вищу міру покарання - розстріл.

Вирок виконано” («Правда», «Ізвестія» за 23-го липня 1954 року.)

Берія розумів, що по тринадцятьох роках після розстрілу Єжова Сталін у такий саме спосіб уже збирається розрахуватися з Абакумовим. Він розумів, що наказ Сталіна заарештувати Абакумова вже був вироком смерті. Адже, крім нього, тобто Берії, ніхто не був

таким близьким до Сталіна, як Абакумов. І це, знаючи Сталіна, який таку близьку до нього людину все ж вирішив ліквідувати (слідство в справі Абакумова почалося ще вліті 1951 року), занепокоїло Берію...

Між іншим, уже після смерти Сталіна на допиті Абакумов розповів, що Сталін, особливо в останні роки його життя, «з великою підозрою реагував на контакти людей із його оточення, крім офіційних зустрічей. І чим вище була людина до верхів, тим більше сумнівів викликала вона в Сталіна. Навіть самому Абакумові було заборонено приймати будь-кого в гості. Генералісімусові весь час здавалося, що поки він сидить у себе на ближчій дачі в Кунцево, десь на іншій дачі зібралась опозиція... В ті роки Сталін раптом наказав не запрошувати на засідання Політбюра Ворошилова. Чому?.. Він мав підозру, що Климент Єфремович — англійський шпигун..” («Огоньок» №18 за квітень 1988 року, стор. 29).

Сталін помер, Абакумов, Рюмін, низка керівних людей з головного апарату розв’язаного МГБ сиділи в тюрмі, а Берія, коли вже його справою зацікавились, все ще прогулювався на волі. Він був переконаний, що Абакумов, Рюмін та інші арештовані емгебісти на слідстві дадуть докази його «справжньої діяльності». І він почав робити заходи для врятування власної шкіри... Згадує син тодішнього Голови Совета Міністрів СССР Андрій Малєнков:

«Зустрівшись почергово з Булганіним і Хрущовим, він намагався намовити їх захопити владу. Чому саме їх? Очевидно тому, що обидва мали впливові посади в уряді та ЦК КПСС. Але Берія прорахувався. І Булганін, і Хрущов прийшли до батька й усе розповіли. Їхня розповідь була достатнім ґрунтом для вжиття негайних заходів.”

Після смерти Сталіна партійне керівництво було в

такому складі: Маленков — перший секретар, Берія, Молотов, Ворошилов, Хрущов, Каганович, Булганін, Мікоян, Первухін, Сабуров. Уся партійна влада перебувала в руках Маленкова, а влада внутрішніх справ — міліція і внутрішні війська в руках Берії. Невідомо з яких причин у скорому часі Маленков зрезигнував із посту першого секретаря ЦК КПСС і запропонував створити «колективне керівництво». Тоді Хрущову доручено виконувати обов'язки першого секретаря ЦК КПСС. І тоді ж почали кувати пляни ліквідації Берії, а Берія готувався перебрати самому владу і розраховував усунути своїх конкурентів.

Маленков, Булганін і Хрущов діяли вчасно, бо Берія уже «видав таємний наказ спрямувати війська декількох дивізій із центральних областей РСФСР у Москву» («Огоньок» №18, 1988, стор. 30). Але й війська Московської військової округи теж не спали: ці війська Советської Армії готувалися дати бойову відсіч дивізіям внутрішніх військ берійвського Міністерства внутрішніх справ ССРСР. Про ці події, що досі були невідомими сторінками історії ССРСР, розповів учасник тих подій полковник у відставі А. Скороходов у своєму нарисі «Як нас «готували на війну» з Берією», надрукованого в «Літературной газеті» за 27-го липня 1988 року. Нижче подаємо дещо скорочений переклад розповіді полковника:

«Для гвардійського зенітного артилерійського полку, що був розташований у підмосковському виселку, день 20-го червня 1953 року проходив як звичайно, за устійненим розпорядком.

У штабі був натовп старшин батарей з різними вимогами. Писар єфрейтор Нігматуллін одним пальцем стукав на машинці черговий рапорт. Я в той час заступав командира полку, котрий виїхав у відпустку, скла-

дав плян штабового вчення на майбутній місяць.

Сурма просигналила на обід. Батерії строем пішли до їдальні. Пішов і я. Встиг виїсти тарілку борщу, як задзеленчав телефон внутрішнього зв'язку.

— Товаришу гавардії полковнику! — почув я голос дижурного старшого лейтенента Матуса. — Вас вимагають негайно до апарату сюди, на КП (командний пункт).

Лаючись на невідомого начальника, біжу на командний пункт, що означає цей негайний виклик? Беру слухавку прямого зв'язку, докладаю, що прибув. Через хвилину в слухавці почув знайомний голос начальника штабу артилерії округи полковника Гриба:

— Негайно спорядіть машину з 30 автоматчиками і трьома офіцерами. Всім видати по повному бойовому комплекту. Через дві години бути в штабі округи. Про виїзд повідомте!

Через півгодини команда була готова. Солдатів узяв із полкової школи. І відразу ж новий наказ — надіслати ще одну машину і теж із 30 автоматчиками. Цікаво, що ж все таки скоїлося? Між тим новий наказ:

— Розгорнути батерії на вогневих позиціях, діяти за пляном бойової тривоги!

— Колону поведу сам, а ви лишайтесь на КП! — кричу своєму заступникові Мищенко.

Отримав новий наказ: оголосити бойову тривогу і батеріям, котрі знаходяться в таборі і на стрільбищах. Передав відповідні розпорядження... Моя колона виїздить за браму і майже відразу ж зупиняється.

По шосе мимо нас швидко проноситься головний танк. «Тридцятьчвірка» на великій швидкості гонить у напрямку Москви... Гармата і кулемет у бойовій поготівлі. У відкритій вежі видно фігуру танкіста в бойовому шоломі... за ним слідує велика колона танків...

Невже знову війна?

Нарешті наші автомашини виїждять на шосе. Перша позиція недалеко — десяток кілометрів. Дорога проходить мимо двоповерхової дачі, оточеної високим парканом із сіткою колючих дротів нагорі. Вороття її щільно зачинені, але здається, що в «очко» хтось пильно стежить за тобою. Більше ніж півроку тому командир дивізії заборонив нам їздити мимо цієї таємничої дачі. Тепер я вважав обставини надзвичайними і повів колону по «забороненому» шляху. Несподівано метрів за двісті перед головною автомашиною ніби з-під землі появилось двоє військових. Один — з погонями полковника військ Міністерства внутрішніх справ, другий — молоденький лейтенант теж з «малиновими» погонями, з автоматом на грудях. Низенький, товстий полковник з червоним від спеки обличчям стає поперек дороги, підняв руку:

— Негайно повертайтеся в свої казарми. Я уповноважений від імени уряду передати військовим частинам — всі накази відкликаються. — і він розводить руки в обидві сторони та показує, що рухатися далі можна лише переїхавши через нього.

— Я отримав наказ від свого командира і буду виконувати, доки він сам його не відкличе! — кричу я.

— Ви будете відповідати за свій злочин! - скаженіє полковник, - Я вас попереджаю... Негайно повертайтеся назад у казарми!..

— З дороги полковнику! Я виконую наказ! Або зараз же викличу солдатів і застосую силу! — Я кивнув шоферові, машина поїхала, полковник відскочив набік, безсило погрожуючи п'ястком.

Через деякий час батарея вийшла на вогневу позицію... Оголосили бойову тривогу... Все почало рухатися. Провадилася стабілізація гармат у приго-

товлених окопах. Було чути тарактіння мобільної електростанції. Біля оптичної труби вже стояв розвідувач і уважно розглядав небо, чекаючи побачити армаду літаків. Але синє небо було абсолютно чистим.

У землянці на КП радист монотонно повторював:

— Я Клязьма... Даю настройку... раз... два... три. — і ось,— Є зв'язок з Васильком і Ромашкою! (З КП дивізії й округи.)

По радіо відкрито не поговориш. Треба вживати код, а тут телефоніст кричить, що вже є телефонічний зв'язок. Узавши слухавку, рапортую начальникові штабу артилерії, що всі батареї вже зайняли вогневі позиції. Чую — новий наказ:

— На всі вогневі позиції батареї завезти по повному комплектові бойових запасів. Відкрити склепи, взяти набої...

...Мене бентежить повна невиправданність положення. По радіо передають тільки мирні вісті — десь збирають урожай, варять сталь, грають у футбол. Клавдія Шульженко співає про кохання. А ми зайняли бойові позиції біля Москви...

Лише 2-го липня дійшла до нас чутка: всьому причиною був Берія. Його викликали в Президію ЦК, куди в умовний час прибули генерал К.С. Москаленко і перший заступник командувача МВО генерал П.Ф. Батицький. Вони брали участь в арешті Берії, котрого потім відвезли в штаб Московської військової округи і примістили в бункері, що став командним пунктом округи. Берію замкнули в невеликій кімнаті. Охорона була сформована зі старших офіцерів...

Минав час і історія з арештом Берії не те що забувалася, а просто в щоденних турботах відходила на другий плян. І все таки то одна, то інша думка виникали в голові. Пощо, скажімо, треба було Хрущову підтягати

війська протиповітряної оборони столиці? Аджеж у частинах, підпорядкованих безпосередньо Берії, не було авіації. Розмірковую і починаю розуміти, що це був зовсім необхідний крок. Не можна, гадаю, скидати з рахунку й те, що у військах Міністерства внутрішніх справ і держбезпеки немало було відданих прихильників Берії й не механічно, а з кола тих, котрі свідомо захищали добре налагоджену на той час каральну систему.

А що якби генерал Москаленко, людина виключної твердості і рішучості, не встиг би прийти з автоматичками у Кремль, перше ніж би туди увійшли б вірні Берії підрозділи? Що було б тоді?...” («Літературна газета» за 27-го липня 1988 року).

Історія арешту Берії, суд над ним і розстріл його з його найближчими поплічниками

Про засудження і розстріл Берії разом із його шістьма найближчими поплічниками советське громадянство довідалося у грудні 1953 року з повідомлення ТАСС, надрукованого в усій пресі. Але 35 років ніхто не знав подробиць: хто плянував арешт Берії, хто й де заарештували Берію і за яких обставин? Нарешті у березні 1988 року головний пресовий орган советської армії російськомовна газета «Красная звезда» у випусках за 18-го, 19-го та 20-го березня подав дуже цікаві спогади одного з шістьох учасників арешту Берії, — тоді полковника, а нині генерал-майора у відставці Івана Григоровича Зуба. Ми вважаємо, що ці спогади мають сьогодні свою важливу цінність і тому нижче переповідаємо їх. Але спочатку зробимо невеличку передмову.

Ми вже згадували, що Берія намагався намовити

Булганіна і Хрущова разом із ним, тобто Берією, захопити владу (свідчення сина Маленкова). Берія прорахувався, бо Булганін і Хрущов про все розповіли Маленкову. І тоді вони втрійку запланували заарештувати Берію. Для забезпечення успіху арешту Берії, Булганін (тоді він був міністром оборони ССРСР) стягнув до Москви артилерійські, танкові й мотопіхотні бригади та дивізії (на випадок, якщо б війська міністерства внутрішніх справ, що безпосередньо підпорядковувалися Берії, вчинили б спротив арештованні). Булганін був переконаний, що советська армія з відвагою буде битися проти зненавиджених енкаведистів.

Іван Григорович Зуб усю війну пройшов у боях. Він висідав із десантом у Теодосії з крейсера «Красний Кавказ», брав участь у штурмі Новоросійського, у прориві облоги Ленінграду, в штурмі Кенігсбергу. В час арешту Берії він був начальником політичного управління Московської округи ПВО (протиповітряної оборони).

«Хочу розповісти про один епізод, учасником якого я був, — пише генерал-майор, — виконуючи свій військовий обов'язок і маючи глибоку свідомість історичної необхідності того, що відбувається.»

Переповідаємо спогади генерала-майора Івана Г. Зуба.

Як він опинився в числі тих шістьох, яким було доручено заарештувати Берію, він не знає й до цього часу. Він тільки припускає, що мав достатнє довір'я у генералів К. Москаленка, П. Батицького і маршала Г. Жукова, котрі підготовляли операцію. Так чи інакше, але у вихор подій І.Г. Зуб був уведений швидко і вирішально.

26-го червня 1953 року І. Зуб перебував на своїй службовій дачі, як його ординарець майор Мартинов

повідомив, що наказано прибути до міністра оборони. При цьому необхідно мати при собі особисту зброю без кобури, в кишені.

— Ти нічого не переплутав? — перепитав Зуб Мартинова. — До міністра з пістолем у кишені?

— Саме так передав адютант Булганіна. Слово в слово. Виїздіть, бо на вас чекають.

Дійсно, Булганін чекав на полковника Зуба. В кожному разі до кабінету міністра його провели негайно. Булганін був сам один. Спокійний, неспішний. Привітно привітався з Зубом. Поставив декілька звичайних запитань. Але в тих запитаннях, як потім зрозумів полковник, було бажання міністра мати надто важливу для нього інформацію.

— Як себе почуваєте? — перше, про що запитав Булганін.

— Дякую, нормально. — нашорошено відповів Зуб.

— Ви як, узагалі, людина смілива, хоробра чи навпаки? — трохи посміхнувся міністер.

— У боягузстві ніколи не мав обвинувачення.

— Зброя з вами?

— Зі мною.

— Покажіть.

Зуб показав пістоль, все більше гублячись у здогадах, — що за всим цим криється?

— Як стріляєте?

— Тільки відмінно.

— Напоготові ви виконати урядове завдання?

— Готовий виконати кожне завдання уряду.

— Добре. Почекайте в прийомній. Я вас ще запрошу. Тільки ні з ким не провадьте будь-яких розмов. Якщо хтось буде питати, скажіть, що приїхали на нараду.

У прийомній почали з'являтися добре знайомі Зубові люди: командувач Московською округою ПВО

генерал-полковник К. Москаленко, перший заступник командувача військами Московської військової округи генерал-лейтенант П. Батицький, начальник штабу Московської округи ПВО генерал-майор А. Баксов, адютант Москаленка підполковник В. Юферев. Усі вони побували в кабінеті міністра і, як ні в чому не бувало, вели звичайну для чекаючих у прийомній розмову, жартували. Декілька разів заходив у кабінет міністра його перший заступник маршал Г.К. Жуков. Так близько довелось полковникові Зубові зустрітись із знаменитим маршалом вдруге. Перший раз підчас війни. Як і більшість військовиків тих років, Зуб дуже поважав маршала. Присутність Жукова й уже зараз участь його у виконанні ще невідомого завдання додали багато душевного спокою Іванові Григоровичу Зубові.

В цей час у Кремлі, в колишньому кабінеті Сталіна йшло засідання президії ЦК КПСС. Вперше за довгі роки члени президії об'єдналися на стільки, щоб відкрито, через три з половиною місяця після смерти Сталіна, покінути з жажливим катом Берією, котрий намагався стати наступником «великого вождя народів, плюнючи силою захопити владу в Советському Союзі.

Чому саме на командування Московської округи ПВО в першу чергу розраховували Хрущов, Булганін, Маленков і Жуков, підбираючи людей для цієї надзвичайно відповідальної, складаної й небезпечної акції?

У Московському гарнизоні вони могли розраховувати на дві реальні сили: військовиків Московської округи і Московської округи ПВО. Командувач військами МВО генерал-полковник П.А. Артемеєв свого часу займав відповідальну посаду в НКВД. До речі, відразу після арешту Берії зняли з посади командувача МВО й Артемеєва. Маючи на увазі надзвичайну ситуацію, командування МВО прийняв генерал-полковник К. Мос-

каленко.

Того самого часу в Москві було дві дивізії МВД. Кремль охороняли теж люди Берії... Все це враховувалося при підготовці арешту Берії. Тому група «схоплення» Берії продісталася в Кремль службовими автомобілями Булганіна (Москаленко, Батицький, Зуб Юферев) і Жукова (Баксов). Затемнене скло автомобілів ховало ідучих у них від цікавих поглядів ззовні, не заваджаючи все бачити з автомобіля. Офіційною версією появи групи військовиків у Кремлі — був виклик на нараду.

Всі шестеро пройшли в кімнату відпочинки поруч із кабінетом, у якому відбувалося засідання президії ЦК. Крім Жукова, про мету «урядового завдання» ніхто ще нічого не знав. Знову обмінювалися без жодного завдання реченнями, жартували, — найкращий спосіб розрядити зайве нервово напруження. Нарешті з кабінету вийшли Булганін і Хрущов.

— Знаєте нащо вас запросили? — запитав Хрущов.
— Вашим завданням є заарештувати Берію.

— Готові? — тепер уже конкретно запитав Булганін.

— Так точно, готові. — відповіли всі шестеро стриманими голосами.

Булганін і Хрущов пояснили: як, що, по якому сигналові їм належить заарештувати Берію. Потім Хрущов холодно додав:

— Майте на увазі, якщо операція провалиться, ви будете ворогами народу.

Цього можна було і не говорити. Хто такий Берія, - всі знали. Швидко по-діловому почали займати вихідні позиції. У кабінет Сталіна вело троє дверей. З усіх троїх дверей, щоб запобігти спробі втечі, вони і мусіли ввійти до кабінету по дзвінку Малєнкова, котрий головував на

засіданні. Біля кожних дверей військовики стали по два. Витягли зброю. Залунав дзвоник. Із прийомної в кабінет увійшли Батицький і Зуб, з коридору — Баксов і Юферев, з кімнати відпочинку — Жуков і Москаленко.

На чолі столу сидів Маленков. З одного боку від нього вздовж столу сиділи Хрущов, Булганін та інші члени президії. З іншого боку — ряд починався з Берії. Одні двері знаходилися якраз у нього за спиною. Ось як дослівно про той момент розповідає сам Іван Григорович Зуб:

«Коли ми увійшли, деякі члени Президії скочили зі своїх місць. Очевидно деталей виконання арешту вони не знали. Жуков тут заспокоїв усіх:

— Спокійно, товариші! Сідайте. — І ми всі з трьох боків швидко підійшли до Берії. Коли всі заспокоїлись, Маленков сказав:

— Товариші, я пропоную ще раз розглянути питання про Берію.

Виходить, що до цього розмова про Берію вже була. Всі погодилися. Тоді Маленков продовжив:

— Він такий аферист, такий небезпечний, що може наробити чорт знає чого. А тому пропоную заарештувати його негайно. — І всі проголосували «За».

Берія під пістолетами сидів непорушно. В мене в руці був трофейний «Вальтер». Після слів Маленкова Жуков скомандував:

— Встати! Слідувати за нами.

Очевидно, все що відбувалося спочатку так швидко не могло прийти до свідомости всесильного Берії. Але він досить швидко оговтав себе, добре зрозумівши безвихідність ситуації. Його відірвали від реальної влади, реальної сили, — всього лише на декілька метрів; на ті, що до найближчого телефону, що до найближчого вартового.

Під конвоєм шістки військовиків Берію провели через двері за спиною Маленкова в кімнату відпочинку. Багато годин ми просиділи там з Берією у найнапруженішому стані, добре розуміючи, що через якусь випадковість в одну мить може змінитися вся ситуація; розуміючи, який сильний та небезпечний ще наш «полонений». По дорозі в кімнату відпочинку Берією опанувало цілковите самовладання. Опинившись у кімнаті відпочинку, Берія зробив першу спробу:

— Прошу сідати, товариші. — сказав він військовикам привітним, але голосом господаря, сподіваючись на розгубленість людей, на їхню звичку бачити в ньому всемогутного міністра внутрішніх справ, члена політбюро, праву руку Сталіна.

— Мовчати! — вмить зареагував Жуков. — Не ви тут командувач.

Через деякий час Берія попросився в туалет. Безумовно, йому прекрасно був відомий плян приміщець. Він шукав можливостей дій, навіть до виклику вогню на себе, доки в Кремлі охорона складалася із його емведистів. У Берії в штанах відрізали всі гудзики. Ходити тепер він міг тільки тоді, як підтримуватиме штани руками.

Зубові, який добре знав людей ПВО, доручили скласти список п'ятидесятьох надійних генералів і офіцерів. Під виглядом того, що ці люди запрошені на раду, їх привезли у Кремль. Тихо проведено зміну вартових і охорони. І коли Берію вивозили з Кремлю (нарешті таки і назавжди), на брамах стояли вже офіцери ПВО. Виїзд призначили на найтемніший час короткої червневої ночі. Протягом годин чекання їх усіх двічі годували в кабінеті засідань. Офіціанти накривали стіл, все проготовляли і виходили. Хто бачив Берію в оточені шістки військовиків у Кремлі, то це лише учас-

ники засідання Президії ЦК.

Зовнішньо Берія поводив себе спокійно. Виводячи його вночі, зброю поховали по кишенях. У великому урядовому автомобілі розмістилися всі. Жуков не поїхав. Перед від'їздом востаннє він зазначив, що при спробі втечі Берії, — стріляти. І більше в групі арешту маршал Жуков не появлявся.

Не тяжко уявити, як було важливо до певного часу операцію зберегти у таємниці. До того ж, ніхто із членів групи, які сиділи в автомобілі, не знали як відбуватимуться події далі.

Автомобіль виїхав із Кремлю через Спаську браму (головна кремлівська брама, над якою вежа з годинником і вона недалеко від мовзолею Леніна), взявши напрямок на Лефортово. Ніяк не міг знати Берія, що його першим місцем ізоляції стане всього лише гарнізонна гавптвахта, котру для такої мети звільнили від заарештованих військовиків. Навряд чи могли припустити таке і віддані, вірні Берії люди. В одиночній камері Берія просидів тиждень. Потім так само таємно його перевезли в підземельне приміщення Московської військової округи. Воно знаходилося під яблуневим садом, — двоповерхова будівля під землею, яка мала залу для засідань, кабінети. Потім уже, на суді, Берія признався, що він навіть не мав підозри, що військовики мають такі приміщення в Москві.

Група арешту, в яку було введено і генерала А. Гетьмана, зайняла великий кабінет. Для затримання Берії зарезервовано окрему кімнату. Головним завданням перед шісткою на чолі з Москаленком було: «не допустити до втечі Берії і зберегти його життя.»

На другий день після арешту Берії в Лефортово приїхав перший заступник міністра внутрішніх справ генерал-полковник І.А. Сєров. Москаленко доручив

Зубові зустріти його біля брами. За нею стояла машина. В автомобілі — Єров.

— Відчиніть браму! — наказав він Зубові.

— Вийдіть з машини, тоді будемо відчиняти. — відповів Зуб.

Вони довго сперечалися. Нарешті Єров виліз з автомобіля і здав зброю. Після цього Зуб попровадив його до Москаленка. Єров сказав, що йому доручено допитати арештованого. Приготовили спеціальну кімнату. Москаленко наказав Батицькому і Зубові бути присутніми при допиті.

— Що це за люди? — з незадоволенням запитав Єров, побачивши їх.

— Вони будуть присутніми на допиті.

— Я не буду вести допит при сторонніх людях.

— Тоді я не дам вам арештованого.

Суперечка затяглася. Нарешті Кирило Семенович Москаленко потелефонував до Хрущова й розповів йому про виниклу ситуацію.

— Хай він підійде до телефону. — сказав Хрущов.

Після розмови по телефону, так і не зустрівшись з арештованим Берією, Єров відїхав. Після цього ніяких відвідувачів у Лефортово й до штабу округи не було. Однак один випадок, що насторожував, все таки трапився із Зубом.;

«Якось, — розповідає Іван Григорович, — я приїхав у наш штаб полагодити деякі питання. Аджеж із моєї офіційної посади в штабі ПВО мене ніхто не знімав. Зібрався повертатися. Машина на місці, а шофера нема. Почекав. Приходить.

— Де був?

— Мене викликав оперуповноважений. (При штабі кожної військової частини завжди був оперативний уповноважений народного комісаріату, міністерства або

комітету державної безпеки.)

— Чого?

— Питав, де буваєте.

Я зрозумів, що хтось хоче дізнатись де знаходжусь, що роблю. Відразу ж викликав коменданта штабу по прізвищу Хижняко.

— Запросіть до мене оперуповноваженого.

Так було, — боялися цих людей як вогню. Прийшов офіцер. Тоді я сказав до Хожняко:

— Заберіть у цього чоловіка посвідку і пропуск до штабу й щоб більше його нога тут не була.

Хижняко виконав мій наказ. Якби я собі дозволив таке півроку тому, — мені був би кінець.”

10-го липня 1953 року в «Правді» було надруковано інформаційне повідомлення такого змісту:

«Пленум ЦК КПСС, заслухавши й обговоривши доповідь Президії ЦК — тов. Маленкова Г.М. про злочинні антипартійні і антидержавні дії Л.П. Берії, спрямовані на підрив советської держави в інтересах чужоземного капіталу, що виявилось у віроломних спробах поставити Міністерство внутрішніх справ ССРСР над Урядом і Комуністичною Партією Советського Союзу, прийняв рішення — вивести Л.П. Берію зі складу ЦК КПСС та вилучити його з лав Комуністичної Партії Советського Союзу, як ворога Комуністичної Партії й советського народу.”

Днів через десять після арешту почалося офіційне слідство по справі Берії, провадити яке було доручено Р.А. Руденкові, в той час був він прокурором УССР. Іван Григорович Зуб був присутнім на всіх допитах, які тяглися до грудня і скали понад 50 томів (!!!).

Спочатку Берія заявив, що ні в чому невинен і давати свідчення не буде. Вимагав його звільнити і стало тримав охорону в напрузі. Потім він попросив перо і

папір. Він вирішив написати листа Маленкову, з яким у нього раніше були приятельські взаємини. Писав у присутності Зуба і він фактично дослівно запам'ятав зміст того листа. Арештований Берія просив звільнити його і намагався пояснити деякі факти, оббілити себе.

Продовжуючи ухилятися від свідчень, Берія проголосив голодівку, відмовлявся від харчів одинадцять днів. При його здоров'ї і комплекції йому не пошкодило. На одному з допитів Руденко показав Берії документ і запитав:

— Це ваш підпис?

Берія дивився, дивився і нарешті сказав:

— Мій.

Після цього він почав давати свідчення. А коли нарешті слідство було закінчене, він мусів усе записане від початку і до кінця прочитати й на кожній сторінці розписатися. Він почав читати й кинув:

— Не можу!

Так, жертви Берії не один раз відмовлялися від своїх свідчень, витягнених у них шантажем, погрозами, силою. Признання провини підслідчим і якогось доносу було достатньо, щоб розстріляти людину або перетворити її на «таборову порохню» («лагерную пиль»). І хоча під час слідства люди Берії намагалися побільше замести слідів, не допустити до дальшого викриття злочинів цієї людини та і своїх злочинів, все ж фактів у 50-х томах було достатньо для викриття кривавої діяльності Берії та його поплічників.

Суд над Берією розпочався 18-го грудня 1953 року. Крім нього, перед спеціальною судовою присутністю Верховного суду ССРСР сиділи також найближчі поплічники Берії: В. Мєркулов, Л. Влодзімірській, С. Гоглідзе, В. Деканозов, В. Кобулов, П. Мішік. Очоловав спеціальну судову присутність маршал Іван Конєв. Суд

був закритий. Тому, крім представників групи арешту, сторонніх на ньому не було. Р.А. Руденко (8-го серпня 1953 року призначений Генеральним прокурором ССРСР) сидів у залі.

Під залю суду устаткували кабінет члена військової ради округи. Посередині зробили підвищення. За кожним підсудним був окремий наглядач. Голова ставив питання, а підсудні відповідали. Сталіна на процесі не згадували. Тому Берія, покликаючись на його вказівки, називав Сталіна «вища інстанція».

Декілька разів Берія, гублячи самовладання, зі сльозами на очах починав скиглити, що він ані в чому невинен, що він лише виконував вимоги «вищої інстанції». Але вирок вислухав досить спокійно. У нього було пів-року часу, щоб зрозуміти, що сталося і яким буде спокута гріхів. До речі, слово «спокута» звучить тут дуже гуманно. Берія належить до числа тих, котрі наробили злочинів значно більше, ніж може спокутувати їх одна людина.

Виконати вирок, тобто командувати розстрілом Берії та його поплічників був призначений генерал-лейтенант Павло Федорович Батицький. Вирішено було розстріл виконати тут же, в підземельному приміщенні штабу МВО.

За влади М.С. Горбачова советські журнали і газети почали відкрито писати про справи, які до цього часу були великою таємницею. Наведені джерела про Сталіна, Берію та інших злочинців дають нам інформацію, до якої не було доступу перед тим.

Після ліквідації Берії та його поплічників комуністична партія Советського Союзу взяла органи НКВД під свій суворий контроль. У дальшій партійній боротьбі за владу советські конкуренти вже не могли опиратися на поліцейний апарат і фізично ліквідувати

противників. Натомість застосовано практику виключення з партії й віддання політичній ізоляції.

Замість Берії апарат НКВД, що тоді вже мав назву МГБ, на короткий час очолив Круглов. 13-го березня 1954 року президія Верховного совета ССРСР затвердила створення нових органів під назвою «Комітет Государственной Безопасности—КГБ». На голову цього «комітету» поставлено старого чекіста, який не належав до беріївської кліки, Івана Серова. За часів Хрущова голова КГБ не входив у склад політбюро, а ні до ЦК КПСС.

Червоно-московська окупація України

Українські історики-комуністи в час «перестройки» та «гласності» не знайшли в собі мужности писати правду про роки 1917-1920 в Україні. А історик в Україні може мати доступ до історичних джерел і таким чином побачити, що в згаданих роках не існувало на Україні української комуністичної партії. В деяких містах в Україні існували групи большевиків. Російські большевики, так само як перед тим царська влада, не визнавали українців як окрему націю.

Комуністичні історики в Україні намагаються Українську Центральну Раду представляти як «буржуазну», тобто проти всіх незаперечених даних, що УЦРада була фактично соціалістичною. В історичних документах записано, що перший з'їзд комуністичної партії України відбувся в Москві в липні 1918 року. Чому в Москві?

У Ленінових «Сочиненіях», том 24, видання ЦК ВКП (б), 1936 р., на стор. 642, 843, 428 є доволі доказів, що Україну треба було завоювати. Ленін писав: «... Ми тільки за два роки остаточно завоювали співчуття і підтримку переважної кількості робітників та трудового

селянства Великої Росії. Але ми ще не закінчили завоювати співчуття і підтримку більшості трудового селянства України...”

Журнал «Большевик» №21 за 1945 рік на стор. 29-32 у статті «Значення Октябрьської соціалістической революції в історических судьбах нашей рідни» цитував Сталіна: «Країна була на роздоріжжі. Або йти назад, до роздріблення, або рішуче зруйнувати старий лад, вийти на широкий шлях історичного розвитку, об'єднавши на новій, соціалістичній основі народи Росії, створивши новий багато національний державний утвір, — советську державу... Оголосила рішучу боротьбу буржуазному сепаратизмові й тим самим відкрила нову епоху в історії сходу «собіранія» Советської Росії.”

Із тверджень Леніна і Сталіна бачимо, що перед більшовиками стояло завдання: знищити всі національно-визвольні рухи, в тому також український, в ім'я збереження імперії, яку «собірали» царі. Поруч нищення національно-визвольних рухів ішов економічний грабунк України. І ради цього грабунку був створений «воєнний комунізм» 1917-1922 років та червоний терор, який провадила ЧеКа. Ленін 4-го червня 1919 року до «председателя українской Чрезвычайной Комісії» в листі писав: «Уповноважений совоборони каже і заявляє, що декілька видних чекістів підтверджують, що на Україні ЧеКа принесли силу силенну зла...» Наркомом (міністром) національних питань був Сталін, який мав до України неприхильну, ворожу настанову. Сталін, як і Ленін творили фіктивні «українські» уряди й керували політичною боротьбою проти української національної державної влади. Большевицький історик А.В. Лихолат у «Разгром націоналістической контрреволюції на Україні 1917-1922 гг.» ГІЗ Політлітератури, 1954, Москва-Ленінград, на стор. 621 написав: «... У справі зміцнен-

ня советської влади на Україні безпосередню участь брали видатні діячі партії - Й.В. Сталін, В.М. Молотов, М.І. Калінін, Я.М. Свердлов, Ф.Е. Дзержинській, К.Є. Ворошилов, М. Фрунзе, Н.С. Хрущов, Л.М. Каганович.»

На чоло того фіктивного «українського» уряду поставлено Х. Раковського — неукраїнця. У 1920 році першим секретарем ЦК КПСС(б) України призначено Молотова. З Москви на Україну висилали централістів з ворожою настановою до українського всього народу. Ввесь час Москва навіть українським комуністам не довіряла в їхній діяльності, дошукуючись у них націоналізму.

По закінченні війни і закріпленню советської влади в Україні серед молодого покоління розвинулася творча культурна й освітня праця. РКП (б) в серпні 1923 року видала декрет про «українізацію». Українська мова стала нарівні з російською, українську мову почали вводити в урядові установи. Серед української молоді блискавично ширився гін до науки, почала поширюватися українська культурна діяльність.

Поряд з цим неділимські сили — малороси, що почали переставляти себе на «советських людей», та московські централісти вбачали в українізації розвиток націоналізму, який стремітиме до відновлення Української Самостійної Держави. Серед українських комуністів, хоча і не всіх, творився процес національної свідомости і почуття державної незалежности.

Декрет про «українізацію» був прийнятий на XII з'їзді ВКП (б) на червневій нараді 1923 року. ЦК РКП (б), Сталін і Каганович, як показала аналіза подій, ці рішення піддержували з тактичних міркувань. У комуністичній партії почала набирати на силах опозиція —

Троцький і Зінов'єв. В Україні сиділи впливові комуністи, які не були українцями й були проти українізації, як Х. Раковський, Квірінг та інші. Раковський був прихильником Троцького. По смерті Леніна Сталін почав закріплювати за собою владу, а опозиція Троцький-Зінов'єв, у наслідок партійної розгри, для Сталіна не була небезпекою. При допомозі ГПУ тоді Сталін почав «вишукувати» в Україні «ухили» та вбачати в українізації небезпеку для комунізму. В травні 1925 року на місце першого секретаря ЦК КП (б) України Є. Квірінга Сталін призначив свого підручного Лазара Кагановіча.

Л. Кагановіч

Народжений Лазар М. Кагановіч 1891 року, а членом комуністичної партії став від 1911 року. В комуністичній партії він мав опінію непересічного здібного організатора. Ці його здібності в Україні були спрямовані в злочинному напрямку проти українського народу. В 1920 році Кагановіч був членом мусульманського бюро ЦК РКП (б) по питаннях Середньої Азії. «Народним» комісаром (міністром) по національних питаннях був тоді Сталін, якому підлягав Кагановіч. З того часу між ними уложилися, крім урядових, особисті взаємини. Сталін антисеміт, але в той час свій антисемітизм він ще приховував. Знову ж, Кагановіч зірвав із єврейством і не признавався до свого походження.

Сталіна призначено в 1922 році генеральним секретарем ЦК комуністичної партії. Від того часу Сталін почав оточувати себе своїми людьми. Вже тоді В. Молотов вважався сталінцем і керував секретарятом організаційного бюро. В цьому ж самому організаційному бюро біля В. Молотова почав працювати Лазар Кагановіч. Також брати Кагановіча були забезпечені

посадами: один був директором «універмагу» в Києві, другий був секретарем комуністичної партії в Горькому, а третій — наркомом авіаційної промисловости. Але потім усі три потрапили в неласку комуністичної партії та ГПУ. Жінки братів зверталися до Лазара, щоб він став на захист братів. Лазар відповів: «в мене є лише один брат — Сталін». Брат Лазара Михайло, який був наркомом авіаційної промисловости, перед арештом застрелився.

Наведений випадок Лазара Кагановіча з рідними братами говорить сам за себе. Лазар Кагановіч був сталінцем. У 1925 році Сталін призначив Кагановіча генеральним секретарем ЦК комуністичної партії в Україні. Кагановіч прибув на Україну й зустрів неприхильне до себе ставлення. Член ЦК комуністичної партії в Україні Шумський вважав, що призначення Кагановіча першим секретарем ЦК партії в Україні є суперечне рішення XII-го з'їзду РКП (б), в якому говорилося, що органи національних республік мають творитися із місцевих людей. Кагановічеві стала відома постава Шумського, якого він звільнив з посади наркому освіти УРСР. На місце Шумського Кагановіч призначив М. Скрипника. Почалася нагінка на прихильників Шумського. Кагановіч назвав це національним ухилом — «шумськізмом».

Кагановіч з українцями не налагоджував зв'язків. Він був типовим комуністичним апаратчиком, який опирався на партійні комітети та ГПУ. В обороні Шумського виступила комуністична партія Західньої України — КПЗУ. Але це довело лише до кризи і конфлікту. За Кагановічем стояв Сталін, який в КПЗУ додавав агентів націоналізму і польської розвідки. Членів КПЗУ віддано репресіям і декого навіть розстріляли. Кагановіч в Україні створив морально гнітючу ситуацію

і твердий курс на колективізацію.

До Москви Кагановіча Сталін викликав у 1928 році. У Москві Кагановіч був потрібний для підготовки сил ліквідації старих большевиків, противників Сталіна. Тоді Кагановіча іменовано уповноваженим ЦК в питаннях колективізації. З цієї позиції Кагановіч часто приїздив в Україну і натискав провести колективізацію силою. Кагановіч загострив боротьбу з заможним селянством під гаслом «знищити кулака як клясу».

Також всесоюзним начальником політвідділів сільського господарства, які вели працю через МТС (машино-тракторні станції), став Кагановіч. На теренах Росії він організував комуністів і посилав їх на Україну для грабування зерна в селян. Ці комуністичні бригади в Україні мали назву «двадцятип'ятитисячники».

Про злочини Л. Кагановіча заговорили в Україні в час «перестройки» та «гласності». Ряд газет і журналів помістили про Кагановіча інформаційні статті. «Сільські вісті» за 29-го січня 1989 року на стор. 3 подали:

«Лазар Мойсейович Кагановіч мирно доживає свій вік у Москві, у домі на Фрунзенській набережній, і помере, напевно, у власному ліжку (на відміну від мільйонів «ворогів народу», активним катом яких він свого часу був). Та як би там не було, сьогодні в умовах перебудови і гласності, про «щаблі» його політичного життя відомо вже досить багато, зокрема, з виступів Р.О. Медведєва, з деяких публікацій республіканської преси. В них міститься інформація і про українські «щаблі» кар'єри Кагановіча, котрий народився і починав свою діяльність саме на Україні; двічі, у 1925-1928 і у 1947 роках, очолював Центральний Комітет КП (б) У; неодноразово навідувався в республіку із завданнями Сталіна...

Саме тоді було сказано, що Кагановіч особисто

розробив пропозицію про створення різного роду поза-судових органів, які стали нещадним інструментом репресії проти радянських людей, комуністів і безпартійних.

Йшлося і про те, що Кагановіч іще до закінчення судових засідань у різних судових справах особисто редагував проєкти вироків, довільно вносячи потрібні йому зміни з тих мотивів, що проти його персони будуть готувалися терористичні акти.

Говорилося, що на совісті Кагановіча сотні репресованих і розстріляних керівних працівників залізничного транспорту, від начальників залізниць до начальників політвідділів. Згадувався і страшний за наслідками його приїзд до міста Іваново у 1937 році (про це писала торік газета «Московські новості»).

3-го березня 1947 року Пленум ЦККП (б) У обрав Л.М. Кагановіча першим секретарем ЦККП (б) У. А 12-го березня в газеті «Радянська Україна» було вміщено статтю Гр. Мотуза «В ті часі на Україні». З нагоди 30-річчя повалення самодержавства автор повідомляв, між іншим, про діяльність Кагановіча на Україні в роки першої світової війни: «Велику роботу по створенню і зміцненню Більшовицької організації на Україні в роки війни провадив Л.М. Кагановіч»...

ЦК компартії України, на чолі з В. Щербицьким, ані словом не згадав про злочинну діяльність Л. Кагановіча в Україні. Щербицький не згадує також про голод в Україні 1932-1933 років, про терор Сталінського часу. Біля Києва розкопують масові могили, в які чекісти наклали розстріляних ними жертв, але ЦК компартії України офіційно не висловився з приводу тих злочинів та і не поклонився жертвам, розстріляних чекістами-комуністами.

Микола Скрипник, ставши наркомом освіти в

Україні 1927 року, намагався далі поширювати українізацію. Українська молодь із сіл пішла вчитися до міст. У цьому видно було великий національний рух; це була боротьба двох культур — української й російської. Та все це Сталінові не подобалось. Рішень XX-го з'їзду РКП (б) він не уневажнив, зате почав боротьбу з українізацією поліційно-провокативними методами.

В Союзі почалися великі судові процеси, які наводили жах у цілій країні. В 1928 році відбувся «Шахтинський процес», у 1930 році — «Промпартії процес». У квітні 1931 року в Харкові поставлено перед судом 45 осіб українських учених за приналежність до Спілки Визволення України і Спілки Української Молоді (СВУ і СУМ).

У 1929-1931 роках розгромлено Українську Автокефальну Православну Церкву. В наслідок колективізації, руйнування сільського господарства врожай на Україні не дав сподіваних вислідів. Сталін же вважав, що селяни в Україні роблять саботаж. Тоді Сталін запровадив супроти України нечуваний тиск і грабіж зерна. На душу сільського населення України на 1932 рік визначено 112 кілограмів зерна. На весну 1932 року в Україні почався голод.

Роблений тиск на українську культуру викликав незадоволення серед творчої української комуністичної інтелігенції. ЦК ВКП (б) 23-го квітня 1932 року видав постанову «Про перебудову літературно-художніх організацій». Ціль Москви була, — знищити організації, які поширювали українську культуру, приписуючи їм націоналізм. Генсеком КП (б)У був тоді Косіор.

Не зважаючи на голод в Україні, Москва твердо вимагала здачі в 1932 році державі зерна. Наведу тут про голод, про який пишеться в журналі «Україна» №21, 1989, стор. 18-19 «А за наслідками — геноцид». Профе-

сор Веніамін Сікора відповідає коресподентові:

«...В січні 1933 року було відібрано в населення вже 72 відсотки, тобто 4,7 мільйона тонн заплянованого хліба. Лишалось виконати ще понад чверть. І в кожному дворі мели мітли, сваволили буксири: людей заарештовували, кидали до в'язниць, висилали у ведмежі закутки, гноїли і розстрілювали...

— Голод у нас, я повторюю, — це не стихійне лихо; його можна було уникнути, залишивши селянам трохи хліба; зрештою, певну допомогу подали і західні країни. Але Сталін та його кліка вважала це дискредитацією своєї влади перед очима світу і відмовився визнати навіть сам факт вимирання села. А на причини цієї власне трагедії ніхто тоді й не натякав. Хоча всі знали, скільки горя принесла сільському господарству колективізація, спущена згори; яка безодня виникла по смерті Леніна між діями державно-політичного апарату й звичайними людськими потребами внизу.

Сталін зумів навіть голод тридцять третього року використати в своїх честолюбних цілях — одмивши руки від крові, залишитися «Леніним сьогодні» на чолі жорстокої, насильницької, людиноненависницької системи. Під його орудою перебували майже скрізь приборкані партійні організації. Компартію України він узагалі позбавив найменшої самостійности в діях як бойового загону ВКП (б)...

Сталін викликав до Москви, і там прирікав на невідомість, а згодом розстрілював. Інших, що намагалися щось заперечувати, чавив, мов комах. Усі в його розумінні були «ворогами народу», з якими розмова коротка; куля та й годі.

К.: — Люди довго мовчали... А чому ж із приводу голоду нічого не було сказано на Двадцятому з'їзді партії, який розвінчав культ особи Сталіна?

П.: — Мені здається: новий лідер партії ще сам перебував у полоні сталінської адміністративно-бюрократичної системи. Хрущову була чужа жорстокість і бездушність Сталіна, його манія безжального всевладдя й тиранії. Але йому ввижалося: досить звільнити цю систему від деспотизму вождя — і вона запрацює на комунізм. Хрущов визнавав за нею законне право на існування, особливо в галузі народного господарства. І коли, мовляв, обнародувати сам факт голоду, то це, на його думку, означало б... підтягти ту гілку, на якій сам сидиш...

Ну, а Брежнєв узагалі вважав, що визнати голод як історичну данність, — це в суті саморозвінчати себе й поставити під сумнів правомірність пануючої системи...”

Професор В. Сікора подав свої міркування, чому мовчали про голод лідери КПСС Хрущов і Брежнєв. Компартійні вожді приховували правду і бачили нежиттєздатну комуністичну систему. А за те що ми говорили правду і писали про неї, нас за те цькували та називали «ворогами народу», або «гітлерівськими коляборантами». В час же Горбачовської гласності вислужники чужої влади в Україні проти націоналістів пишуть давню неправду, вигадки і наклепи. За довгі роки ширена неправда й аморальність деяким комуністам українського походження звихнули їхню спроможність бути справедливими до інакшесудуючих.

У 1932 році комуністи творили спеціальні бригади для грабування зерна в українських селян. ЦК ВКП (б) в січні 1933 року засудив діяльність ЦККП (б)У і призначив на пост першого секретаря Павла Постишева. Він був уповноваженим Москви з необмеженими правами. Павло Петрович Постишев ще гірше загострив терор, НКВД провадив масові арешти. Постишев усунув з

комісара освіти М. Скрипника. Українських комуністів, які вірили Москві, тепер запроторювали в тюрми та концентраційні табори; почали арештовувати письменників-комуністів.

Витворилася в Україні морально гнітюча ситуація, в якій на всіх відтинках нищили все, що лише було українським. 13-го травня 1933 року застрелився письменник Микола Хвильовий, який належав до фанатичних комуністів і було відомо, що він певний час служив у ЧеКа. Хвильовий протестував проти русифікації, писав листи і робив виступи, зрозумівши, що цього не беруть під увагу партійні вожаки. Він покінчив самогубством. Постишев почав цькувати Миколу Скрипника і це довело до самогубства. Микола Скрипник застрелився 7-го липня 1933 року.

Виконавцями Сталінського терору в Україні були: по лінії партії вже згаданий Павло Постишев, а по лінії НКВД Балицький. Вони винні за виконання сталінських злочинних напрямних, що довело до знищення мільйонів українців. Не треба було довго чекати, щоб й їх ця їхня терористична машина також знищила.

Верховний трибунал під головуванням Сталінського судді Ульріха в Москві 15.-18-го грудня 1934 року засудив на кару смерти за «буржуазний націоналізм» 28 українських письменників: О. Влизька, К. Буревія, Д. Фальківського, В. Мисика, Г. Косинку, І. Крушельницького, Г. Крушельницького, М. Лебеденця, Р. Шевченка, Р. Сказинського й інших ⁴.

1936 року була прийнята конституція Союзного Союзу, яку советська пропаганда назвала «найдемократичнішою конституцією в світі». Чотирнадцятий

⁴) Дмитро Левчук, «Заснування Московії», Філядельфія, 1979 р., стор. 291.

надзвичайний з'їзд рад УРСР прийняв нову конституцію Української ССРеспубліки, яку було опрацьовано на основі конституції СРСР. Але й після проголошення конституції положення на Україні не мінялося. Сталін послідовно йшов на знищення провідної верстви українського народу.

Після знищення українських науковців і культурних діячів, які не були членами комуністичної партії, на чергу прийшли члени комуністичної партії українського походження. 29-го серпня 1937 року на доручення з Москви була скликана конференція КП (б) України. На цю конференцію з Москви Сталін вислав: Молотова, Кагановіча й Єжова. В цей саме час до Києва прибула спеціальна група військ НКВД, що підлягала наказам Єжова. Першого ж дня засідання голова «уряду» УРСР Панас Любченко довідався, що готується повний погром «ЦК партії і уряду» України. Він зумів непомітно вийти з будинку, де відбувалося засідання (Дім профспілок, вул. Володимирівська 33), і подався додому. Коли чекісти зогляділися, що нема Любченка, вони поїхали до нього додому на вул. Леніна (колишня Фундуклівська), але застали П. Любченка вже неживим, бо він застрелив свого дружину і себе.

Єжовський терор знищив більших членів ЦК КП (б) України. Із 77 членів ЦК знищено 52 осіб. Знищено відомих старих большевиків: С. Косіора, В. Чубаря, В. Затонського, П. Любченка, М. Понова, К. Сухомлина, М. Хатаєвича й інших. А за цими згаданими пішли і П. Постишев та начальник НКВД Балицький. Як уже подано вище, на кінець заарештовано і розстріляно, як Сталін назвав, «негодяя» Н. Єжова, виконавця сталінських плянів.

Україна зруйнована штучним голодом і терором. Знищено носіїв української культури, сфальшовано

історію України і на майбутнє заплановано послідовно проводити курс русифікації та дальшого визиску природних багатств України.

Першим секретарем ЦК КП (б) України Сталін призначив у січні 1938 року свого підручного Нікіту Хрущова. На місце «наркома» внутрішніх справ Балицького прийшов Успенській. Нікіта Сергєєвіч Хрущов народжений 17-го квітня 1894 року в селі Каліновка Курської області. Ця область межує з Україною. Нікіта походив із бідної родини вуглекопа. Хлопцем він пішов на Україну шукати заробітків. Він був пастухом, працював в коваля. В час революції він зголосився до червоної армії й воював проти російської білої армії. Маючи 24 роки, Хрущов вступив у члени комуністичної партії.

В час навчання в «рабфасі» Н. Хрущов познайомився з Л. Кагановичем, який у Нікіті вбачив «доброго» комуніста й уможливив йому поступити на навчання в інститут в Москві. Тоді там вчилася також дружина Сталіна Аллілуєва. Вона інформувала Сталіна про активного члена комуністичної партії Н. Хрущова. З того часу Хрущов почав робити свою партійну кар'єру.

Уже в 1931 році Н. Хрущов є першим секретарем Бавманського району міста Москви. В час боротьби з опозиціонерами Хрущов став Сталінові дуже корисним. Хрущов знав, що лише при вірності Сталінові він у комуністичній партії може вирости. І Сталін це розумів і знав, що Нікіта буде його слухняним знаряддям. Нікіта Хрущов мав природню здібність, хоча і не мав належної освіти, але він був кмітливим, ініціативний і дуже працьовитий. Любив багато говорити і перед Сталіном плазував, навіть витанцьовував «Гопака».

Прибувши на Україну, Н. Хрущов почав виправляти господарство України. У місяці вересні 1939 року червона армія окупувала Західні Землі України і Хрущов, як

перший секретар ЦК КП (б) України, почав «освоювати» західніх українців.

Не має достатніх інформацій про «наркома» внутрішніх справ Успенського. Чому він потрапив у неласку Сталіна і Берії? Були неперевірені вістки про «невдалу втечу» Успенського з ССРСР. Але в 1939 році «наркомом» внутрішніх справ на Україні та тісним співпрацівником Хрущова став тоді вже відомий чекіст О. Єров.

Нікіта Хрущов був членом Сталінського політбюро і першим секретарем ЦК КП (б) України. На цих позиціях його і застала війна з Гітлером. Сталін покликав Хрущова в склад державного комітету оборони і спочатку його було призначено в члени «воєнного совета» південно-західнього фронту. Як перший секретар ЦК компартії України, Хрущов почав розбудовувати на зайнятих німцями теренах України комуністичне підпілля і советський партизанський рух.

Советська армія в 1944 році знову повернулася на Україну. Перший секретар ЦК комуністичної партії України Н. Хрущов почав відновлювати комуністичну владу. На Західніх Українських Землях провадилася запекла боротьба ОУН і УПА за Самостійну Українську Державу. З советсько-російського боку головну роль в цій боротьбі відогравали війська внутрішніх справ і безпеки.

Я не ставив собі за мету в цій праці описувати цю жорстоку боротьбу. Це була дуже важка і завзята боротьба, що мала вплив на широкі кола нашого народу й інші поневолені нації. В цій боротьбі Н. Хрущов не дав собі ради і Сталін знову прислав на Україну Л. Кагановіча. Хрущова зняли з посту першого секретаря ЦК компартії України й поставили його на голову «ради міністрів». Генеральним (першим) секретарем ЦК компартії України став Л. Кагановіч і знову ж почав свій

стиль, — цькувати українських письменників: Юрія Яновського, Івана Сенченка, Максима Рильського. Кагановіч почав висувати молодих письменників: Леоніда Новиченка, В. Козаченка, Олеся Гончара й інших. Одним словом, стара тактика — розсварюй, діли і т.п.

У цей час Кагановіч застосував вивіз із Західніх Земель українців на східні терени ССРСР. Та Сталін, мабуть, потребував Кагановіча в Москві і забрав його назад, а Н. Хрущова знову призначили першим секретарем компартії України. В грудні 1949 року Сталін і Хрущова забирає до Москви, де він стає секретарем Московського комітету партії. А першим секретарем ЦК компартії України став якийсь Мельніков.

До самої смерти Сталіна Н. Хрущов залишився на посту Московського комітету партії секретарем та членом ЦК КПСС. Як уже було згадано, після арешту й розстрілу Берії в Москві дійшло до боротьби за владу в Советському Союзі.

Боротьба за владу

XX-й з'їзд КПСС відбувся в Москві 14-го до 25-го лютого 1956 року. Останнього дня з'їзду на закритому засіданні Н. Хрущов виголосив свою промову, яка ніколи не була опублікована в ССРСР. На Захід ця промова Хрущова продісталася таємними каналами і поширювалася тут під відомою назвою «Розвінчання культу Сталіна». Хрущов у цій своїй промові вперше відкрито заговорив про злочини Сталіна.

У цій промові Н. Хрущов вказав на масове виселення цілих народів: в 1943 році — населення Калмицької автономної республіки; в березні 1944 року виселено чеченців та інгушів, а в квітні — всіх балкарів! Про

пляни Сталіна відносно українців Хрущов сказав: «Українці оминули цієї долі лише тому, що їх було забагато і не було місця куди б їх висилати. Інакше Сталін виселив би й їх.

Про неприхильне ставлення Сталіна до українського народу в цій праці вже було згадано. «Таємна» доповідь ще Н. Хрущова на XX-му з'їзді КПСС започаткувала упадок комуністичних впливів у цілому світі й підірвало авторитет Московської імперії. Відразу ж доповідь Хрущова внесла незадоволення серед членів політбюро і ЦК КПСС. Старі «соратники» Сталіна, — Молотов, Кагановіч, Малєнков, Булганін, Сабуров, Первухін, — почали підготовляти плян усунення Хрущова з посту першого секретаря ЦК КПСС.

Внутрішня боротьба в КПСС відбувалася при великій таємниці. Інформації про цю боротьбу в КПСС Захід мав із комуністичних кіл Італії та Польщі. Ця боротьба в КПСС осягла кульмінаційної точки напруження в червні 1957 року. Але при підтримці маршала Жукова Н. Хрущов у цій боротьбі вийшов переможцем.

Тоді в комуністичнопартиїних і советських повідомленнях у пресі проголошено, що Молотов, Кагановіч, Малєнков «хотіли внести в комуністичну партію розкол», за що їх виключено з партії. В оточенні переможця Н. Хрущова залишилися Арістов, Коротченко, Куусенін, Швернік, Брежнев, Ігнатєв, Косигін і Сулов.

На XXI-му з'їзді КПСС, який відбувся в кінці січня 1959 року, проголошено, що до «антипартійної групи» Молотова ще «прімкнули» (приєдналися) двох членів президії ЦК — Первухін і Сабуров. А пізніше до цієї групи пристав ще Шепілов. На всіх приналежних до «антипартійної групи» полилася неперебірлива лайлива пропагандивна кампанія, в якій вичислювалося їм різні закиди, навіть і те, що вони робили спільно з Хрущовим.

Так закінчилася «доба колективного керівництва», яке постало було після смерти Сталіна, а потім ліквідації Берії.

На чолі КПСС став Нікіта С. Хрущов, який свою діяльність повів впровадженням різних реформ. Зі збігом часу Хрущов почав провадити свою діяльність так, як сам хотів. Він не дотримувався ухвал, які приймалися політбюром чи ЦК КПСС. Після розвінчання культу Сталіна в цілій імперії почалися процеси критичного оцінення діяльності комуністичної партії.

Супроти своїх противників із «антипартійної групи» Хрущов не застосував фізичного знищення, як то робив Сталін. Він їх виключив із членства комуністичної партії й ізолював від будь-якої діяльності. Діяльність самого Хрущова та його часто непогамовна поведінка в секретаріаті ЦК поглиблювали невдоволення серед членів їх, а в країні поширювалися кпини над ним. Дуже часто міняв Хрущов міністрів, звільнював високих партійних функціонерів, але не розстрілював їх. Не буду зупинятися над діяльністю Хрущова на різних відтинках його державної політики: коекзистенція, «доженемо і переженемо» Америку, розбудова ракетних військ, встановлення ракет на Кубі, гатити черевиком по столі в Об'єднаних Націях у Нью Йорку, чи втрата рівноваги та вигуку під час візиту в Швеції 1964 року...

Хрущову 17-го квітня 1964 року минуло 70 років. У Катеринівській залі в Кремлі з приводу 70-річчя Н. Хрущова відбулося врочисте відзначення, на якому проведено церемонію нагороди Хрущова як «Героя Советського Союзу» і «Героя соціалістичного труда». Треба згадати, що на той час Хрущов уже був «героєм», так що «геройство» надано було четвертий раз, а «геройство СТ» третій раз. У склад цієї церемонії входили:

Воронів, Кириленко, Косигін, Підгорний, Полянський, Суслов, Мазуров, Шелест, Андропов, Шелєпін і голова Верховного совета СССР Л. Брежнєв, який передавав Хрущову ордени і виголосив промову:

«Дорогий Нікіто Сергєєвічу! Не можу приховати своєї радості і хвилювання. Все ваше героїчне життя бійця-комуніста присвячене благородним цілям. Ваше ім'я, Нікіто Сергєєвічу, назавжди пов'язане з новим історичним етапом. Ваші діла здобули вам повагу і любов усієї партії »⁵. Советська преса, описуючи цю подію-церемонію, уточнювала: «За старим російським звичаєм Л.І. Брежнєв обнімає і тричі цілує Н. С. Хрущова.»

Я точно навів слова Л. Брежнєва, щоб показати його моральні якості, моральні засади високопоставленого комуністичного діяча. В цей же саме час, як він говорив Хрущову вищенаведені улєсливі слова та його цілував, Брежнєв уже підступно снував пляни скинення Хрущова з п'єдесталу і самому зайняти місце диктатора імперії. В жовтні 1964 року Н. Хрущов поїхав на відпустку, а Брежнєв зібрав членів ЦК КПСС і підготували усунення Хрущова від усіх його постів і становищ у советській ієрархії. 16-го жовтня 1964 року стало відомо, що на місце Н. Хрущова генеральним секретарем став Леонід Брежнєв.

Після смерті Сталіна та розвінчання культу особи в СССР був поширений російською мовою вірш такого змісту:

*«Встид і срам на всю Європу,
за нашу простоту;
Тридцять лет лізали жопу -
і не ту!»*

⁵ С. Мечник, «Роздумую, пригадую», Мюнхен, 1985 р., стор. 204.

А після усунення Хрущова було продовження цього ж вірша:

*«І опять встид і срам
За нашу простоту,
Восем лет лізали жопу
І опять не ту.
Но беда в том небольшая.
Ми смело шагаем вперед,
Наша партія родная
Нам другую подберет.»*

Леонід Брежнєв народжений 1906 року. Батько Брежнєва Ілля росіянин з Курщини пішов на заробітки на Україну. Про Брежнєва я точніше описав у своїй праці «Роздумую, пригадую» на стор. 203. Генсеком ЦК КПСС Брежнєв був від жовтня 1964 року до його смерти 1982 року. За влади Брежнєва розбудовано військову індустрію та нові роди зброї советтської армії. Розбудував Брежнєв також партійну бюрократію. Він оточив себе старими приятелями, нездібними до творчої праці. В наслідок Брежнєвського кумовства поширилася корупція, надужиття владою. Імперія стала на шлях занепаду.

Стаття «Про Хрущова, Брежнєва та інших» поміщена в газеті «Сільські вістки» за 19-го січня 1989 року на стор. 3. Це фактично інтерв'ю, яке дав газеті колишній перший секретар ЦК комуністичної партії України, член Політбюра ЦК КПСС Петро Ю Шелест. Подамо уривки зі згаданого інтерв'ю:

КОР. — Як ви вважаєте, чи було усунення Хрущова і прихід до влади Брежнєва справою об'єктивно необхідною?

ШЕЛЕСТ. — Ні, такої необхідності не було. Це моє тверде переконання, хоча і сам брав участь у подіях. Зараз сам себе критикую і щиро жалкую про те, що тра-

пилося.

Скажу ще про Хрущова. Я його знав добре: за кордон їздили, відпочивали разом. Він розповідав, як знешкоджували Берію. Це був мужній вчинок. Вважаю корисною його ідею створення раднаргоспів. Багато зробив Хрущов для освоєння космосу, розвитку наших ракетних військ. Він строго питав за справи в цій галузі в партійних працівників, керівників міністерств. Це була чесна людина, до останку віддана партії. Справжній партійний працівник з багатим життєвим досвідом. Не любив базік, любив людей діла.

КОР. — Ви кілька років пропрацювали при Л.І. Брежнєві. Що ви хотіли б сказати про нього, що згадати?

ШЕЛЕСТ. — Вважаю, що Брежнєв як керівник партії, держави був постаттю випадковою, пересічною, тимчасовою. Якби не Підгорний, його б через рік змінили. Підтримував Брежнєва Підгорний. А чому, не знаю.

Брежнєв боявся особливо тих керівників, хто молодший. Так відсторонили Семичастного, Шелєпіна, Катусева. Потім він розправився з усіма, хто його на перших порах підтримував, — з Вороновим, Підгорним, Косигінім.

Робив він це часто по-єзуїтському. Ось, наприклад, випадок із Семичастним, колишнім головою КГБ. Ішло засідання Політбюро. Вирішувалось багато питань. Наприкінці Брежнєв дістав з нагрудної кишені папірець, каже: «Тепер, товариші, ще одне питання про Семичастного, покличете його, будь ласка». Ніхто з присутніх нічого не знає, із самим Семичастним не розмовляли. І ось: «Ми вирішили вас перемістити на іншу роботу». Куди? Чому? Пояснення було коротке, не переконливе. Тут же Брежнєв запропонував затвердити головою КГБ Ю. В. Андропова, з яким до цього розмови не було.

Так приблизно чинив Брежнєв і з іншими неугодни-

ми йому людьми. З Косигіним, наприклад, взагалі вчинив по-хамськи. Той був уже на пенсії, лежав у лікарні після інфаркту. Відвідав його товариш по партії Брежнєв і запитав: «Коли здасте дачу?»

Був Брежнєв бояглузливою, недовірливою і недалекою людиною. Любив владу і почесні. Знаєте, як він одержував Зірку Героя? До свого 60-ліття він був уже Героєм Соціалістичної Праці, одержав за ракетні справи. Вирішили дати до ювілею другу Зірку. Я був тоді в Києві. Надсилають з Москви подання. Дивлюсь: підписали вже майже всі. Ну й я підписався. Через два-три дні дзвонить мені Підгорний: «Петре, ти знаєш, Льоня наполягає на тому, щоб йому дали Зірку Героя Рядянського Союзу» Я кажу: «З якого побиту?» У відповідь: «Навіщо питати! Він уже всіх умовив, залишився ти один» Ось так. І пішов цей зорепад.

Особливо слід підкреслити низьку загальну культуру Брежнєва, його некомпетентність з багатьох питань. Цим, очевидно, і пояснюється факт наближення ним до себе Суслова. Тільки що: зв'яжіться з Михайлом Андрійовичем, а Суслов, на мій погляд, постать ще не розкрита. Він менше дав партії користі, ніж шкоди. Плоди його діяльності ми пожинаємо й нині, зокрема, в історичному, ідеологічному і національному питанні. Він дуже наполягав на якомога швидшому злитті націй, їх мов і культур. До чого це призвело, ми бачемо на прикладі Нагірного Карабаху. Цю особу навіть важко змалювати. Він був відірваний від життя, дуже замкнений.

Не раз у нас були сутички з питань ідеології, культури. Ось приклад. Ще покійний Довженко написав кіносценарій про Тараса Бульбу. Але фільму не було. Потім взявся за цю справу Бондарчук, з великими труднощами фільм зробили. Але показувати зразу картину

не стали. Суслов заборонив. Чому, запитую в нього. Він каже: «Навіщо відроджувати націоналізм, навіщо тривожити поляків». «Так це історія, — відповідаю. — Тоді давайте Гоголя вилучимо».

Одно слово не переконав. Був він такої сталінської закваски. Ось приклад. Обговорювали ми, що друкувати в газеті в зв'язку з 90-річчям Сталіна. Всі мовчать. Я виступив за те, щоб опублікувати всю правду, посилаючись на рішення XX з'їзду партії.

«А як народ зрозуміє?», — запитав Суслов.

Врешті-решт публікація була, але в урізаному вигляді - багато чого викреслив Суслов.

Пізніше, коли я вже був у Москві, Суслов організував статтю в журналі «Комуніст України», в якій критикувалась моя книга за звеличення козацтва. Але ж у козаках не служив, а користувався архівами. Книгу через місяць вилучили. Прийшов до Брежнєва, кажу: «що ж ви робите?» — «Книгу я не читав, — сказав він. — Це зроблено за вказівкою Суслова».

Характеризує Брежнєва і такий епізод. У липні 1964 року він відвідав мене в Криму, де я відпочивав. Ішла розмова про Хрущова. Брежнєв не тільки умовляв мене підтримати його. Він лив сльози. Багато було в його поведінці артистичного.

КОР. — Нескромне запитання, але хотілося б знати, за що вас звільнили з посади першого секретаря ЦК Компартії України?

ШЕЛЕСТ. — Звинуватили в націоналізмі після виходу в світ книги «Україна наша Радянська». Але, гадаю, причина полягала в особистих мотивах. Побоявся Брежнєв, що навколо нього сформується група молодих. Але ніякої «змови» не було і в гадці. Щоправда, я нерідко виступив всупереч його поглядам. Наприклад, проти закриття шахт у Донбасі, проти розділення мініс-

терств, з інших питань.

КОР. — А якою була процедура звільнення?

ШЕЛЕСТ. — Приблизно такою ж, як це було з іншими. Йшло засідання Пленуму ЦК. Його вів Брежнєв. Потім він передав цей обов'язок Суслову і почав виходити із залі, запросивши мене. Тут, в іншому приміщенні, й відбулась розмова про моє переведення на іншу роботу. Знову: «Ми вирішили». Хто вирішив? На засіданні це питання не обговорювалося. На Пленумі також. Наступного дня вийшов указ про призначення мене заступником Голови Ради Міністрів СРСР. Пропрацював я на цій посаді два роки. Тепер на пенсії. Беру посильну участь у партійній і громадській роботі.”

Інтерв'ю з Шелестом наведене тут для кращої оцінки Хрущова та Брежнєва. Шелест обох їх знав і з ними працював. Його оцінка виходить із позицій комуніста, що хоче комуністичну партію представляти в «найкращому світлі». В цьому інтерв'ю П. Шелест подає причину, за що саме його Брежнєв зняв із посту першого секретаря компартії України.

Журнал «Аргументи і факти» в №20 за 1989 рік пропонує нам статтю «Как смещали Н.С. Хрущова» («Як звільняли Н.С. Хрущова»). В цій статті інтерв'ю з тодішнім головою КГБ В.Е. Семічастним. Подамо декілька запитань і відповідей із цього інтерв'ю у перекладі з російської на українську мову:

«... — Владімір Єфімовіч, останнього часу наші історики виявляють велике зацікавлення до особистості Нікити Сергєєвіча Хрущова. Публікують документи, спогади. Але ось момент усунення його до цих пір залишається «білою плямою». Чи могли б ви сказати, коли почалася підготовка до цієї події?

— Розмови про те, що необхідно звільнити Хрущова почалися десь на початку весни 1964 року. По-моєму,

ініціатива походила від Брежнєва і Підгорного.

— А коли ви до того приєдналися?

— Мабуть із самого початку. Організатори добре розуміли, що без КГБ все те починати не можна... Розмова із Косигіним, щоб в'яяснити його позицію, і перше ж питання, яке він поставив, було: «А з ким КГБ?» І коли йому відповіли, що нас про це поінформовано, він сказав: «Я згідний».

— Що, були намагання і до цього?

— Так, були. Поставали різні варіанти. Лунали голоси і про арешт Хрущова після повернення із Швеції.

З цим я не погодився, заявивши: «Ні в якому разі, на це я не піду. Я не змовник»...

— Тут освіта не має значення?

— Саме освіти йому і не вистачало. Але і без цього він придивлявся до всіх питань. Коли я ішов до Хрущова «на доклад» (зі звітом), то ретельно підготовлявся. Я знав, що поставить найнеочікуваніше питання. А що найважливіше, по суті. Йдучи ж до Брежнєва, можна було і не підготовлятися, а просто розповісти йому пару анекдотів, посміятися, і то увесь «доклад»...

— Ви що, добре знали Щелокова?

— Так. Ми з ним разом працювали на Україні. Тоді я був першим секретарем ЦК ЛКСМ України, а Щелоков - завідуючий відділом ЦК КПУ. Мешкали в тому самому будинку. Наші батьки, пенсіонери, товаришували. Але Щелокова вже тоді зняли за непристійні діла. Та Брежнєв його підобрав, узяв зі собою в Молдавію, зробив його заступником голови «Совміна» Молдавії, а потім і другим секретарем ЦК КП Молдавії. Потім уже і на чолі МВД поставив...

— Думаю, що справа і в особистості самого Брежнєва (посада генсека виявилася набагато не по його здібностях), а так само в людях, якими він себе оточив.

Багатьох своїх земляків він перетіг у Москву, наблизив до себе багатьох своїх друзів по сумісній праці в Дніпропетровському, Молдавії й Казахстані. Усіх своїх родичів...”

Колишній голова КГБ В. Семічастний згадує, що були голоси арештувати Хрущова після його повороту зі Швеції? Що саме було тоді причиною, щоб арештувати Хрущова? Чи, може, це оминули самі редактори «Аргументов і фактов»?

Поведінка Н. Хрущова в Швеції в червні 1964 року викликала нечувану реакцію світової преси. Німецька газета «Зюддойче Цайтунг» у № 53 за 26-го червня 1964 року помістила «Ганс Кемпскі супроводжує Нікіту Хрущова». Назву для статті великої взято з вислову самого Хрущова: «Хочете ви провадити війну проти нас чи ні?». Наведу уривки з цієї статті у вільному перекладі з німецької мови:

«Не зважаючи на те, що голос Хрущова тільки шепотів, все ж ясно можна було зрозуміти: «То було перед нашим урядуванням». Міністри шведського королівства насолоджувалися оповіданням Хрущова про Карла XII-го. Дослівно, Хрущов висміював воєнні походи шведського короля, який 1709 року зі своєю допомогою став по боці повсталі України проти московського царя, але під Полтавою битву програв. Хрущов продовжував: «Карло XII мав апетит на галушки». Одначе розвага слухачів розвіялася, коли шепотіння Хрущова перейшло в протестний крик, галас.

Тепер розповім вам, що саме діється. Уряд хоче оминати подратований вигляд і намагається створити враження, яку радість дав йому інцидент, що стався ранком у Стокгольмі. При пам'ятникові Карлові XII-му Стецько поклав вінок, щоб ушанувати героя, який 250 років тому захищав ідеали свободи уярмлених росі-

янами народів. Хрущов кумедно морщиться. Його огірчений згук зраджує, як це тяжко його вкололо. Хрущов: «Я починаю себе запитувати, — чи не потрапив я у пастку?» Саме в цей час прийшов сюди Стецько зі своїм виступом. Може має намір узяти мене в полон, а шведи потім могли б умарширувати в Україну?»

Далі Хрущов поважно: «В історії такі речі перед тим діялися. Ми знаємо чим закінчилося для Карла XII, для Наполеона і для Гітлера. Думаю, непотрібно цього далі пригадувати.» Але питання вінка і пригнічуючої теми забути Хрущову не вдається. Він звертається до шведського голови міністрів Ерляндера з запитанням: «Я ставлю вам поважне питання, — хочете ви провадити війну проти Советського Союзу? Чи ні? Що цей випадок має означати?»

Репліка Хрущова: «По суті кажучи, я мав намір після повороту додому піти у відпустку. Тепер не знаю, чи смію я на такий крок відважитися?» Тикаючи пальцем у груди Ерляндера, Хрущов повторює: «Я хочу мати поважну відповідь — чи будете ви підтримувати Стецька у війні проти Советського Союзу, чи ні?»

Стецько, — це бувший міністер-президент України. Сьогодні він живе в Мюнхені як Президент анти-більшевицької організації на еміграції. Він приєднався до «Червоного комітету» в Шведції (організіція, яка опротестовує приїзд до Шведції советського прем'єра обурливими демонстраціями, мітингами, летючками). На мітингах Хрущова засуджувано. Щогли, на яких повівали червоні прапори з нагоди приїзду Хрущова, кожної ночі демольовано. В город, у якому Хрущов зі шведами переговорював про коекзистенцію, вкинено на червоно пофарбовану свиню.”

Переклад статті журналіста Кемпского наведено в скороченні. Лише справа зі згаданю свинею, помальо-

ваної на червоно, виглядала дещо складніше, бо на одному боці свині вправна рука мистця нарисувала портрет, подібний до фізіономії Нікити Сергєєвіча. Несвідомо до розголосу свинячої справи спричинилися поліцаї й совєтські чекісти-охоронці дому, де відбувалися наради. Вони хотіли свиню зловити, але свиня виявилася меткою і крикливою і своїм галасом звернула на себе увагу високих гостей. Вищеподану подію у Швеції, про яку було говорено і у Москві та навіть нахвалялися заарештувати за це Хрущова, колишній шеф КГБ не оповів.

* * *

За влади Л. Брежньєва і головування над КГБ Ю. Андропова противників режиму, інакшесдумаючих в ССРСР почали ув'язнювати в психіатричних лікарнях. Усунувши П. Шелеста з посту першого секретаря компартії України, на його місце Брежньєв поставив В. Щербицького. По духові В. Щербицький малорос, співпрацював із Брежньєвим у Дніпропетровському, коли був там секретарем обкому партії. Щербицький створив з таких самих централістів, як і сам, патрійний та кагебійський апарати, нещадно переслідував та ліквідував будь-які національні прояви в Україні.

Щербицький русифікацію в Україні поширював, українські школи стало зменшувати, проти української мови застосовував постійне обмежування, висміювання, постійно обрізуючи права української культури. Він у театрах і кінематографії завів тільки російську мову, поступово нищить українські історичні пам'ятки, фальшує історію України.

Коли владу перебрав М. Горбачов, він у партії й уряді всіх республік провів зміни людського складу. Але В. Щербицького він залишив на всіх його давніх постах. Справа зрозуміла, що для централіста М. Горба-

чова особа Щербицького потрібна, бо невідомо, чи тако-
го вислужника можна буде так скоро знайти.

* * *

10-го листопада 1982 року помер Л. Брежнєв. На його місце прийшов Ю. Андропов, який помер 9-го лютого 1984 року. Отже урядування Андропова тривало 16 місяців. Після Андропова поставили на чоло держави К. Черненко, який при владі пробув 13 місяців, з яких 6 місяців прохворав.

11-го березня 1985 року на пленарному засіданні ЦК КПСС першим секретарем обрали Михайла Горбачова, який почав упроваджувати «перестройку». XXVII з'їзд КПСС дав Горбачову мандат далі реалізовувати пляни «перестройкі». Всесоюзна 19-та партійна конференція прийняла рішення про «перестройку» в тому самому дусі, що і XXVII -й з'їзд. На партійному з'їзді, як і на 19-й конференції, не було конкурентного лідера, ані альтернативної програми. Михайло С. Горбачов став генеральним секретарем ЦК КПСС і почав провадити «перестройку».

Про початки «перестройкі» я вже писав у праці «Вивчаймо ворога», Українське видавництво, Мюнхен, 1989 року. Про розвиток «перестройкі» в цій праці поміщую ряд статей, які стосуються окремих відтинків і загальної думки про «перестройку».

Політика КПСС і Церква

У своїх працях, як «В зтяжній боротьбі» або в «Вивчаймо ворога» я подавав матеріал про використання для політичних цілей «Русскую Православную Церковь» поза межами ССРСР. Моральний рівень членів комуністичної партії в Союзі, як і частини населення ССРСР, занепав. Сорок мільйонів алкоголіків і п'яниць, наркоманів, поширення розводів. Шириться духовна криза.

Від довшого часу в усій Московській імперії помітне щораз більше зацікавлення релігією. Не можна виключати, що ЦК КПСС опрацює нові тактичні кроки, щоб у країні, в боротьбі з розкладовими процесами, використати Церкву.

Поєднання християнського вчення з атеїстичною ідеологією не належить до самозрозумілих справ. Однак, коли ЦК КПСС опинився у безвихідному стані, то такий тактичний крок він може зробити. В політиці ЦК КПСС незрозумілих потягнень і суперечностей можна навести багато. В церковній політиці російські комуністи робили тактичні потягнення ще за часів панування Сталіна. У «вченні» Леніна є вказівка, що в разі потреби, як треба промовчати правду та вживати тактичні кроки для закріплення позицій, то таке треба застосовувати. В Леніна є ряд суперечностей, тобто де він сам себе заперечує. Тактичні гнучкі потягнення комуністичної партії не нові.

ЦК КПСС дуже добре знає, що комуністична пратія з релігією так не впоралася, як було в її пляхах. Комуністам не вдалось знищити релігії. А тепер їм доводиться подекуди укладати з деякими Церквами компромісові угоди.

«Християнська Енциклопедія Світу», видана Окс-

фордським університетом у 1982 році ¹, подає, що в ССРСР, православних різних напрямків є 31,2%, протестантів, баптистів, адвентистів є 2,8%, католиків — 1,8%, мусулманів — 11,4%. Крім вищезгаданих, є ще буддисти, юдеї та інші, що творить разом близько 2%. Треба мати на увазі, що серед тих, що себе подають за атеїстів, є такі, що роблять це з кар'єристичних мотивів.

Сімдесят літ боротьби з релігією, руйнування Божих храмів, арешти і заслання священнослужителів та вірних, — це одна з найганебніших сторінок комуністичної політики. Тепер ЦК КПСС в боротьбі з релігією мусить іти на різні викрутаси.

Католицька Церква для руських людей віддавна вважалася історичним ворогом. За влади червоних Католицька Церква стала головним ворогом комуністичної ідеології і атеїзму. Сталін в час другої світової війни в розмовах з Рузвелтом та Черчілем іронічно запитав : «А скільки Папа Римській має дивізій?»

Уже за влади Н. Хрущова роблено обережні намагання почати діалог із Ватиканом. У Москві вважали, що із Папою Іваном XXIII вдасться довести до діалогу. Рівночасно тоді ж пожвавилися зв'язки «Русской Православної Церкви» з Ватиканом. Виглядало, що деякі кардинали у Ватикані ті розмови з московськими єпископами почали брати поважно, не враховуючи, що за тим у дійсності криється.

Московські висланики, а зокрема їхні єпископи говорять, що коли Ватикан із ССРСР поправлять свої взаємини, то це буде корисним для «Русской Православної Церкви», тоді вони з Католицькою Церквою, як християни, багато доброго зроблять для людства. Рівночасно мос-

¹⁾ Edited by David B. Barret. Oxford University Press. Oxford-New York-Nairobi, 1982.

ковські «брати» роблять закиди Українській Католицькій Церкві, яка діє на еміграції.

Наша еміграція почала вести заходи в справі Патріярхату для Української Католицької Церкви. ЦК КПСС по відношенню до Католицької Церкви Ватикану почав провадити гнучку політику, не ризигнувши з діалогу. В 1987 році промайнули вістки, що М. Горбачов готується на розмову з Папою Павлом-Іваном II (Войтилю).

Треба мати на увазі, що ЦК КПСС має в пляні Католицьку Церкву Ватикану втягти в діалог, а потім змагати, щоб скомпромітувати католиків і підорвати до них довір'я в світі. Таким чином ЦК КПСС змагає принизити головного ворога комуністично-атеїстичної ідеології. Католицька Церква з могутньою духовою силою в світі, що може протиставитися комунізмові-атеїзмові.

Населення світу начислюють чотири більйона. В цьому числі один більйон християн. Католицька Церква нараховує 613 мільйонів вірних. В Європі є 250 мільйонів католиків, в Південні Америці — 226 мільйонів, у Північній Америці — 55 мільйонів, В Азії — 45, Африці — 33 млн., на інших континентах — 4 мільйон. Католицька Церква має 443 тисячі священників, 148 тисяч ченців, 1,081 тисяч черниць. Духовенство, ченці й черниці є важною духовою силою, яка бореться зі злом, подає потребуючим допомогу, радить своїм вірним.

Якщо б усі християнські Церкви, вірних яких разом є у світі один більйон, послідовно і прикладно впроваджували в життя вчення Ісуса Христа, твердо боролися за соціяльну справедливість, то комуністичні впливи не мали б у світі місця. Спеціалісти зі штабу ЦК КПСС дуже добре знають про це, а тому все роблять, щоб розкласти ті релігії в світі. Церкви і усі вірні повинні вести змаг за соціяльну справедливість. Це обов'язок

кожного християнина.

У 1987 році зі сторінок європейської преси стало відомо, що до Ватикану приїхала делегація «Русской Православной Церкви». Московські хитруни з тактичних мотивів головою цієї делегації поставили митрополита Філарета з Києва. Філарет робив заходи, щоб Ватикан відмовився від підтримки Української Католицької Церкви. Це питання порушують перед Ватиканом усі московські делегації, покликаючись на те, що в 1946 році українські католики приєдналися до «Росской Православной Церкви». Але Ватикан таку вимогу відкинув.

Пресовий орган уряду СРСР газета «Ізвестія» за 27 січня 1988 року оприлюднила статтю, в якій згадується річницю ленінського декрету «Про відділення церкви від держави і школи від церкви». У згаданій статті партійний практикант у релігійних справах при уряді СРСР К. Харчев пише :

«Негативні явища трицятих років : культ особи, порушення законности, сваволя і репресії негативно позначилися і на застосуванні політики по відношенню до релігії, церкви та віруючих. Підтримувалися і виправдовувалися волюнтаристичні, адміністративно-командувальні, заборонно-обмежувальні заходи. Результатом було масове і невмотивоване закриття молитовних будинків, сваволя і відношення до служителів культу, ігнорування законних прав віруючих і інших релігійних почуттів, про що сьогодні не можна згадувати без огірчення. Розрив між реальною релігійною обстановкою та лакованим уявленням про неї мало місце у роки застою.»

У вищезгаданній статті говориться, що рада в справах релігії при уряді СРСР минулого року отримала понад три тисячі скарг на те, що місцева влада зволікає реставрацію релігійних громад у Львівській,

Тернопільській, Городенській, Кулябській, Перській, Ленінградській областях, в ряді районів Молдавії. Це, власне, один із доказів подвійної політики ЦК КПСС; це показує, як в імперії переслідують і гальмують релігійні процеси, а за кордонами СРСР поширюють дезінформацію про релігійну свободу в Союзі. Ряд своїх комуністично-партійних ставлеників поробили «духовними особами», або підшукали духовних осіб із слабкими характерами та поробили їх своїм знаряддям для політичних цілей за кордонами СРСР, зокрема на Заході. Все це робиться під час Горбачовської «гласності».

Німецька газета «Зюд-Вест Прессе» за 17-го лютого 1988 року помістила замітку, що советська делегація на засідання Об'єднаних Націй у Женевській конференції по питанню людських прав складалася з трьох священників. Ці «батюшки» з партійними інструкціями та чекістською «настойчивістю» — «боронили» людські права і доводили, яка є «свобода релігії та пошанування людських прав» в Союзі. Такого цинізму й ошуканства треба в світі ще добре-добре пошукати, щоб отак використовувати Церкву на користь політики імперії.

Інша німецька газета, тобто «Ной-Ульмер Цайтунг» за 20-го лютого 1988 року помістила статтю під назвою «Прем'єра Верховного Совету». В статті зазначається, що це перший раз в історії СРСР дозволено журналістам і репортерам телевізії бути на засіданні Верховного совету (советського парламенту) в Москві. В газеті пишеться :

«Все було надзвичайно в той парламентарний день у Москві. Разючо яскраві прожектори і три фотографувальні апарати, — це в будинку найвищого «совету», де звичайно навіть фотографувати заборонено. Запрошені

гості, кидалися у вічі золотом вдекоровані з червоними пасами генерали, а найпомітніше кидався у вічі з його білою мітрою до чорної сутани промовець православної церкви митрополит Філарет із Мєнська.”

Цей спектакль спостерігало півтузена заграничних кореспондентів, які напевно будуть писати і твердити про участь митрополита у нарадах совєтського парламенту, що є, мовляв, доказом релігійної свободи в Совєтському Союзі. Однак, як захищає права релігії й відстоює справи церкви на цьому засіданні Верховний совет, — знають лише одиниці.

Подібну «прем'єру» Кремль, за допомогою Московської патріархії, розіграє з 1000-літтям хрещення Росії, будуючи для чужинецьких гостей у Києві та Москві спеціальні модерні готелі. У Київ і Москву запрошують церковних достойників із західних держав, а про відзначування 1000-ліття християнства по малих містах та по селах не згадують ані словом. Натомість комуністична партія на цей час випустила ряд атеїстичних брошурок, які масово накидають населенню.

Наприклад, 93-сторінкова брошура «Запровадження хрестиянства на Русі правда і вигадка» видана 50-тисячним накладом. Автором цієї брошурки є один якийсь П.В. Голубицький. Він ніби має бути «кандидатом філософських наук і доцентом» Київського державного інституту культури. Саме починання назви брошурки з «запровадження» вказує на фальшиве, тенденційне намагання насвітлити святу дійсність. Головна мета брошурки якогось на прізвище П.В. Голубицького, — «доказати», що хрестиянство принесло в Україну «рабство» і за давнім комуністичним зразком оббріхує релігію.

Видавництва політичної літератури в Москві в 1987 році видали 190-сторінкову книжку «Аргументи 1987». На сторінках 71-90 в розділі «Уніатско-націоналіс-

тичеській альянс в антираветських ідеологічеських діверсіях» чого тільки проти релігії й Церкви не навидумували комуністичні автори тієї писанини. Дивна логіка в них.

Комуністичні писаки намагаються «доказувати», що Українська Католицька Церква до комунізму, до раветської влади була й є ворожо наставлена. Від самого початку перебрання влади в Україні, комуністична влада під своїм пануванням нещадно нищила віруючих людей, руйнувала церкви і монастирі, борювала релігію, — то якої ж іншої настанови у віруючих християн можуть вимагати червоні імперіялісти? Українська церковно-католицька ієрархія, чернечі організації і вірні понесли великі втрати через розстріли, по тюрмах есесерії, в концентраційних комуністичних таборах. І переслідування тривають далі.

Маємо ряд доказів, що Українська Католицька Церква, її вірні в Україні серед народніх мас, і не лише українських, користується повагою та пошаною. В час «гласності» в Москві почав появлятися журнал, який має назву «Референдум». В цьому журналі ч.6 поміщена велика стаття «Будет ли признана Украинская Католическая Церковь?». Автор цієї статті «Священник Георгій Едельштейн». Про нього нічого докладнішого не можемо сказати. Переповімо вільним перекладом із російськомовної цієї статті окремі уривки, які, на нашу думку, найцікавіші. Отже :

В багатьох районах Західньої України створилася парадоксальна ситуація, — вийшли з підпілля члени Української Католицької Церкви, називають себе також греко-католиками, є також священники, які визнають Вселенського архиєрея Папу Римського. Вітаються між собою «Слава Ісусу Христу». Лише не існує ані однієї

української католицької громади. Державні чинники відмовляються від реєстрації українських католицьких громад. Противники Української Католицької Церкви кожного разу покликаються на т. зв. Львівський собор, що відбувся в березні 1946 року...

Комедія Львівського собору була розіграна для ліквідації унії з Римо-Католицькою Церквою, проголошеної в 1596 році в Бересті. Ввесь фарс був розіграний на особисте доручення Сталіна. Сталінська адміністрація настирливо почала насаджувати в Західній Україні православ'я...

Незаконне переслідування Української Католицької Церкви дали незапрограмовані результати, створили підставу для націоналістичної пропаганди і спричинили ріст об'єднань сектантського типу, добре пристосованих для нелегальних зібрань.

Далі у своїй статті священник Едельштейн покликається на конституцію; що 52 стаття конституції СРСР з 1977 року говорить: «Поширення ворожнечі в зв'язку з релігійними віруваннями забороняється.»

Але всі советські публікації за останні 40 років незмінно втокмачують думку, що католики, — «агенти світового імперіялізму і фашизму». Також постійно поширюється, що католики під час другої світової війни були «агентами» гітлерівського «Абверу», й таке інше.

Ми переповіли думки, викладені в статті священника Георгія Едельштейна. Кожному, навіть чужинцеві, кидається у вічі злонамірена настанова комуністичної партії Советського Союзу до Української Католицької Церкви. Московської Патріархії вислужники на різних зустрічах у країнах Західної Європи стало поширюють фрази дезінформації КГБ, тобто що Українська Католицька Церква «єсть націоналістическая».

В 1987 році Верховний Архипастир Української Ка-

толицької Церкви Кардинал Любачівський у своїй промові висловився, що він прощає русским і бажає співпраці й т. д. Це в українському світі викликало гірке невдоволення. Не українці мають просити прощення, а навпаки, — руски мають просити в українців прощення, що вони принесли руїну на наші землі.

Але подивімося на це прощення з християнського боку, то побачимо, що Кардинал Любачівський, згідно вчення Христа, прощає як християнин. Тепер, яка постава Патріярха і Владик Русской Православної Церкви? Вона не в дусі християнства, а в дусі московської офіційної ідеології. Ширять ненависть до Української Католицької Церкви. Тобто вони підтверджують своєю поведінкою те, про що ми твердимо. Вони не служать християнській Церкві; вони служать лише Центральному Комітетові КПСС, а християнство використовують згідно напрямних комуністичної партії.

В грудні 1987 року у Львові оформився «Центральний Комітет Оборони Української Католицької Церкви». Згідно інформацій, які дісталися на Захід, відомо, що в склад Комітету входять: Іван Гель, о. Григорій Будзинівський, о. Петро Зеленюк, Василь Кобрин, Ярослав Лесів і о. Іван Маргитич. Від згаданого Комітету, з підписами вищезгаданих осіб, появилася «Звернення» під назвою «Українська Католицька Церква: Катакомби й альтернатива». Цей документ-звернення має з національно-релігійного погляду величезної ваги значення.

У ньому, тобто в «Зверненні» автори зробили історичний огляд, в якому представили положення українського народу та вказали, що український народ мав святе право на збройну боротьбу за національну і державну свободу. В цьому документі стверджується, що унія з 1596 року правно зрівняла Греко-Католицьку Церкву з Польською Католицькою Церквою, зберігаючи

візантійський обряд. Церква стала неприступною твердиною духової незалежності, що творило національний імунітет українців у боротьбі з колонізацією. Українська Католицька Церква зберегла свою незалежність від державної влади, незалежно під чієм пануванням знаходився український нарід.

Далі в документі говориться, що Сталін із своїми опричниками не мав ніякого права нищити Українську Католицьку Церкву. Автори покликаються на спогади Черчіля (Лондон, 1954 р., стор. 312-314), де англійський экс-прем'єр міністрів пригадує як Сталін говорив йому, тобто висловлював жаль, що ще до війни не висилив усіх українців у Сибір.

Потім у вищезгаданому документі подається, що ще до Сталіна так само поводитися царі Іван Лютий, Петро перший, Катерина друга. А цар Ніколай перший наказав убивати всіх українців-католиків Київської митрополії, які відмовилися перейти на царське православ'є. Сталін і його кліка лише використали жалюгідний досвід своїх попередників: підпорятковувати Церкву державі, ліквідувати національні заклади інших народів.

Згадане «Звернення» поширене також московським «Саміздатом». Він, тобто «Саміздат», має майже 12 сторінок друку. З російської ми зробимо тут переклад на українську мову частини того документу-звернення, тобто ту частину подамо, де подаються історичні твердження:

«Сталін вирішив знищити у першу чергу Українську Католицьку Церкву. Потрібні були причини. І для цього підшукувалися докази, піддавалися цькуванню, компромітації й репресіям діячі нашої Церкви. В цьому реєстрі стоїть і скликання т. зв. собору 1946 року.

Його було організовано і проведено державою в умовах найжорстокішого терору. За винятком декіль-

кох відступників, майже всіх призначених «делегатами» людей, під загрозою суду і депортації в Сибір не лише їх самих, а й їхніх родин, їхніх рідних, зобов'язали явитися в будинок, де мусіла відбутися чистісенько політична акція із заздальгідь відомими рішеннями, які були запляновані й опрацьовані Москвою.

Отже з першого кроку т. зв. собор не був правомірним: держава не має права скликати церковних соборів, втручаючись в життя Церкви, гвалтуючи людей. Можна лише уточнити, що, будучи незаконною навіть у першопочатковому замислі, сама ідея не була відкриттям сталіністів, а продовження традиції самодержавія...

Скликання і сам перебіг т. зв. собору неправомірні й ще з одного погляду. Ініціаторами скликання були люди, які вже не мали ніякого відношення до Української Католицької Церкви. Вони, — звичайні відступники: Костельник і Мельник офіційно перейшли в Русскую православную церковь ще в 1944 році, а тому не були правними виступати від імені Української Католицької Церкви в 1946 році.

Ці історичні факти й зіставлення наведені тут не ради самої історії. Вони говорять, що :

1. Українська Католицька Церква відіграла визначну роль в історії українського народу і є живою на невід'ємною частиною його духової спадщини.

2. Політична акція 1946 року для ліквідації Української Католицької Церкви юридично була неправомірною, бо :

а.) задумана і проведена державою, а не Церквою, тобто не згідно рішення церковного синоду;

б.) проведена насильницькими методами, - було виарештувано, а згодом винищений увесь єпископат.

3. Дійсною причиною, яка спонукала Сталіна та його верхівку ліквідувати нашу Українську Католицьку

Церкву, було не те, що вона католицька, а тому, що Церква національна, українська.

Отже ліквідацію Української Католицької Церкви ми розглядаємо як продовження політики геноциду проти українського народу, розпочатої Сталіном в кінці 20-их — на початку 30-их років. Офіційно, злочинні методи Сталіна сьогодні вже розвінчані. Одначе на практиці справедливість не введена до цих пір. Дух і страшна спадщина сталінщини все ще в силі й продовжують своє мерзотне діло. Наша Церква і далі змушена жити в катакомбах.

І те, що ось уже 41 рік живе в умовах заборони і терору, що активно діє та поширює свій духовний вплив на людей, — це без сумніву є визначальним фактором для легального статусу Української Католицької Церкви. Бо ні одна, навіть найдосконаліша підпільна організація, в тому числі КГБ, якщо б опинилася під пресом, КГБ не витримала б в умовах підпілля 41 рік.

А Церква жива, хоча і перенесла, правду кажучи, неронівські гоніння. Пригадаю: одинадцять її єпископів були або відразу замучені, або загинули в концентраційних таборах. Тисячі священників, монахів і черниць, десятки тисяч вірних пройшло через тюрми і табори, або віддали своє життя за віру.

Сьогодні наша катакомбна Церква має шість єпископів і сотні священників, свою підпільну духовну семінарію, власне видання «Хроніка Католицької Церкви в Україні», яка вже багато років видається також підпільно і висвітлює життя Церкви.

Сьогодні в будинках і помешканнях українських міст та сіл нелегально функціонують тисячі парафій, монастирів з сотнями ченців і черниць.

Так! Ми живиме і будемо жити! Але ми хочемо жити не криючись! А отже вимагаємо офіційного від-

новлення Української Католицької Церкви. Для цього необхідно :

1. Визнати неправомірними і саме скликання т. зв. собору 1946 року, і його постанову про ліквідацію Української Католицької Церкви.

2. Визнати Українську Католицьку Церкву юридично і повернути їй конфісковане майно, в тому числі храми і допоміжні будови, ікони та церковну літературу, посуд і бібліотеки, іншу різноманітну власність, яку історично придбано Церквою.

3. Відновити духовні академію і семінарії, монастирі, видавництва; повернути Церкві ті будови, в яких вони існували.

4. Створити реальні умови, тобто схвалити відповідні нормативні акти для повернення із примушеного вигнання ієрархів Української Католицької Церкви в їхню історичну резиденцію місто Львів, собор Святого Юра.

5. Необхідно паралельно з Українською Католицькою Церквою відновити і Українську Автокефальну Православну Церкву та передати в її юрисдикцію церковні православні парафії на всій території України. В наступному ці дві конфесії об'єдналися б в єдину Українську Церкву, як то було тисячу літ тому і проголосили б Український або Києво-Галицький патріархат. Таким чином Українська Церква цілковито відійшла б від підпорядкування Русській православної церкві, що для вільного розвитку нації крайньо необхідне! І що історично вже мало місце.

Такі кроки створюють умови й можливості для повнішого, вільного й незалежного використання українською нацією своєї духової спадщини у цій історичній місії України, яка визначена їй Богом.

• • •

В заяві про вихід із підпілля частини духовенства та віруючих Української Католицької Церкви ми вже зверталися до його Святости Папи Римського Івана-Павла II з проханням сприяти повній легалізації Української Католицької Церкви.

Документ було передано також в президію Верховного совета СССР.

Сьогодні з цієї високої трибуни форуму для захисту національних свобод та прав людини ми знову звертаємось до його Святости Папи Римського Івана-Павла II, до католиків світу, до всіх людей доброї волі:

Люди, допоможіть нам відновити нашу Церкву, щоб ми могли відкрито, без страху перед арештами, обшуками і цькуванням ісповідувати свою віру! Молитися не підпільно, в катакомбних місцях, а в храмах, побудованих нашим народом, християнами-католиками, їм, одначе, неналежних! Молитися Богові своєю мовою!

Цей виступ буде переданий в копії президії Верховного совета СССР як офіційний документ Української Католицької Церкви."

Ми навели уривок із «Звернення Центрального Комітету оборони Української Католицької Церкви». Члени Комітету висунули перед світом факти, якими доказується нищення українців католиків, в чому беруть участь також ієрархи з Московської патріархії Русской православної церкви. Таким чином маємо доказ Горбачовських «гласності» та «демократизації».

*
* *
*

Журнал «Коммунист» ч. 4 (88) помістив статтю «Соціалізм і релігія». Стаття не має підпису. Треба вважати, що викликадене в ній є офіційним становищем ЦК КПСС. У статті пишеться про 70-ліття декрету, який датується 20-м січня 1918 року і виданий він «Советом Народних Комісаров РСФСР».

Відомо, що той декрет говорить про відділення Церкви від держави і школи від Церкви. Декрет на протязі сімдесяти літ є основою для законодавчих актів, які регулюють становище влади до релігії. Цього разу в «Коммуністе» намагаються інакше інтерпретувати, ніж це роблено до цього часу, той декрет.

У статті говориться, що Ленін, «працюючи над тим декретом, спирався на гуманні традиції світової культури». Як і звичаєво серед комуністів, покликання в статті на К. Маркса та Ф. Енгельса, що вони, мовляв, «рішуче виступати проти поліційно-державної релігії». Але автори статті не згадують, що саме вони створили в СРСР поліційно-державну релігію. Вони насвітлюють так, що відділення релігії від держави мало бути корисним для Церкви. Відділення школи від Церкви автори статті зовсім замовчують. Зате вони наголошують, що советська влада «дала право своїм громадянам визнавати таку або іншу релігію».

Згально відомо, що всі закони і декрети в СРСР укладені так, що інтерпретувати їх можна по-різному. А діалектики комуністів не треба навчати. За викривлення основних засад комуністичної партії, за несправедливе і грубе ставлення держави до Церкви частинно робиться винним реакційне духовенство і представників влади на місцях. Місцеві представники влади адміністративним порядком закривали церкви, запроваджували

репресії над віруючими. Такі «заходи» вони вважали за необхідний елемент для «соціалістичної перебудови села».

У статті роблять намагання елімінувати комуністичну партію від злочинів, яких накоєно супроти Церкви та віруючого люду. Промовчується, що на доручення комуністичної партії були організовані атеїстичні організації й фінасували їхній журнал «Безбожник». Зате в статті говориться що треба дивитися правді у вічі і покласти кінець підозрілому та ворожому відношенню до віруючих; треба прокладати шлях, яким мали б іти атеїсти й віруючі.

В цей саме час, тобто як була помещеня в «Коммунисте» вищезгадана стаття, видавництво «Знамя» у Москві видало 61-сторінкову брошуру під назвою «Індивідуальна робота з віруючими (3 досвіду пропагандиста атеїзму)». В брошурці подають поради як боротися з релігією.

Першими днями квітня 1988 року в Києві побувала група американських сенаторів. Вони прибули в Україну по питаннях енергетики, але при тому цікавилися також релігійними справами в ССРСР. Сенатори мали розмову з Митрополитом Київським і Галицьким, Екзархом України Філаретом. Митрополит інформував сенаторів про релігійну діяльність в Республіці, про підготовку до відзначення 1000-ліття хрещення Русі та про видання Біблії, Нового Заповіту.

Сенатор Сімсон говорив про українців у США і згадав, що вони перед ним ставлять ряд питань. (Це в совєтсько-київському радіо названо «роблять тиск», але не згадано, про що ж саме українці в США говорять із сенатором, що вони вимагають?). Сенаторові Сімсонові відповідав В. Бровченко, — голова Товариства «Україна». (Треба сказати, що це «Товариство» займається

поширюванням неправди проти Української Католицької Церкви та політичної еміграції; воно видає газету «Вісті з України» та десятки різних брошур, повних перекручень і неправд.) Бровченко говорив, що «в США є мільйон 200 тисяч українців. Ці українці люблять нашу землю, люблять Україну, тримають добрі зв'язки з землею своїх батьків і дідів. І друзів у нас серед українців у США багато».

Газета «Радянська Україна» за 6-го квітня 1968 року помістила статтю «Збанкрутілі претенденти». Стаття фальшиво представляє Українську Католицьку Церкву. В статті твердиться, що Львівський собор в 1946 році в березні місяці скасував Берестейську Унію, що УКЦеркви в Україні не існує. В цій статті читаємо таке :

«У конгрес США нещодавно внесено проєкт провокаційної резолюції, який повторює клерикально націоналістичні наклепи про «насильницьку ліквідацію» уніяцької церкви на Україні та вимагає від уряду СРСР її відновлення. Ієрархія УКЦ використовує будь-яку нагоду, щоб залучити до цієї антирадянської кампанії усю католицьку церкву. Подібні вимоги лунали під час останнього синоду католицьких єпископів у Римі (жовтень 1987 р.), на останньому синоді УКЦ (вересень 1987 року).»

Як бачимо, все, що червоному режимові не пасує, вони називають провокацією. Журнал «Людина і Світ», ч. 3 на стор. 33-37, помістив статтю «Київська Русь і папський Рим». Автором статті є Олександр Головко, кандидат історичних наук. Він зупиняється на книжці голови УКЦеркви Кардинала Мирослава Любачівського. Головко відразу ж розпочав статтю фальшивим поданням назви книжки, що: «Чи Росію було охрещено 988 року?». Кардинал Мирослав Любачівський книжці дав назву «Чи справді було хрищення Росії 988 року?».

Крім фальшування назви книжки, О. Головка починає своє писання так: «Кардинал Любачівський, вірний послідовник злопам'ятних для українського народу Андрія Шептицького та Йосифа Сліпого...». Історик так писати не буде. Це пише режимовий фальсифікатор, який показує, як у дійсності виглядає проголошення М. Горбачовим «гласность». Немає потреби довше зупинятися на статті такого «історика».

29-го квітня 1988 року ТАСС подало з Москви, що М.С. Горбачов прийняв у Москві (в Кремлі) Патріярха Пімена та членів Сінода Русской Православної Церкви : Митрополитів - Київського і Галицького Філарета, Ленінградського і Новгородського Алексея, Крутицького і Коломенського Веналія, Ростовського і Новочеркаського Владіміра, Мінського і Білоруського Філарета. В цій зустрічі М. С. Горбачов сказав, що він радий поговорити, готовий вислухати та дати відповідь на їхні питання. При тому М. Горбачов виголосив промову, яку подаємо нижче в скороченому вигляді за текстом ТАСС.

Горбачов почав у своїй промові з декрету про відділення Церкви від держави і школи від Церкви. Він зазначив, що не все укладалося добре в сфері держави та Церкви, що не всі ієрархи зуміли зрозуміти суть декрету. Релігійні організації трагічно були порушені подіями в час культу особи. Тепер тому часові дано оцінку як відступлення від соціалістичних принципів. Ми тепер виправляємо допущені помилки по відношенню до церкви, до вірних. Доказом того є ваша тут присутність. Наші газети пишуть про це відкрито і об'єктивно. Пам'ять зберігає патріотичні заклики духовенства до вірних в часи тяжких років війни для збору фондів. За зібрані серед вірних фондів було побудовано бойові ескадри літаків, що мали назви ім. Александра Невського і танкова колона ім. Дімітрія Донського. Високу оцінку

надаємо духовенству, — сказав М. Горбачов, — за вклад у боротьбу за ядерне роззброєння, за гуманність у поводженні з народами та за підтримку внутрішньої і зовнішньої політики советської держави. Горбачов також згадав, що держава тепер передала монастирі в користування церкви; що тепер опрацьовують закон про свободу совісти, в якому будуть заступлені інтереси релігійних організацій. При кінці свого слова М. Горбачов сказав: «У нас одна історія, одна батьківщина й одне майбутнє».

Після Горбачова взяв слово Патріярх Пімен. Він подякував Горбачову за його увагу до Русської Православної Церкви; згадав, що в цьому році сповнюється 1000 літ з часу хрещення Руси. Церква своє служіння завжди поєднувала з цілістю батьківщини і обороною її від чужоземних зазіхань. Пімен назвав Горбачова архітектором «перестройкі»; що всі люди моляться за успіхи «перестройкі». Процес «перестройкі» впливає на ріст авторитету нашої батьківщини і на життя Русської православної Церкви. Пімен заявив, що Синод Русської православної Церкви подає свою повну підтримку державі. Патріярх дякував за всі допомоги від держави. Також дякував Пімен «Советові» в справах Церкви і релігії при советові міністрів ССРСР і через Горбачова передав подяку всім керівникам советської країни.

На цій самій зустрічі був присутній заступник генерального секретаря ЦК КПСС І.Т. Фролов і голова совета в справах релігії при советі міністрів ССРСР К.М. Харчев. (З російського тексту вільний переклад автора).

Третього травня 1988 року політичний коментатор ТАСС Анатолій Красіков у своєму коментарі висловив протест проти того, що Президент Рональд Реген підписав резолюцію Конгресу США про переслідування Українських Католицької і Православної Церков урядом

СССР. Красіков сказав, що коли стало відомо про проєкт такої резолюції, то група депутатів Верховної Ради України, — вищого органу державної влади однієї з п'ятнадцяти советських республік, — винесли протест проти втручання з-за океану у внутрішні справи українського народу.

Красіков подає Конгресменам та Президентові США до відома, що на Україні нормально функціонує близько чотирьох тисяч православних приходів, близько тисячі молитовних домів баптистів і близько ста католицьких храмів. У зв'язку з 1000-літтям хрещення Руси масовим тиражем виходить ювілейне видання Біблії.

В резолюції американського Конгресу ясно сказано про Українські Католицьку і Православну Церкви. Але Красіков у своєму коментарі про це промовчує, а говорить про баптистів, про режимову московську церкву і якихось не окреслених точніше католиків. Це типове московське крутіство, яке походить з лексику вчення Леніна.

11-го червня 1988 року Києво-Печерську Лавру передано офіційно українському Екзархові Русской Православной Церкви, а 16-го червня було відправлено Ювілейну Богослужбу 1000-ліття хрещення Руси. Про святкування 1000-ліття хрещення в Москві, в Києві советська преса широко не писала. Ці святкування були більшою мірою призначені для західніх гостей, ніж для широких кіл народу.

Пресовий орган ЦК комсомолу України «Комсомольское знамя» за 26-го квітня 1988 року про релігії подав коротко й ясно так: «Релігія в СССР світоглядowo противна офіційній марксо-ленінській ідеології...»

Газета «Туркменская Искра» за 23-го червня 1988 року в репортажі «Біг на місці» говорить, що в столиці Таджикистану відбулася науково-практична конфе-

ренція атеїстичного виховання. Конференцію скликав ЦК компартії Таджикистану, а організаційно була заангажована управа всесоюзного товариства «Знання» через свій філіял у Ташкенті. В конференції брали участь представники ЦК комуністичної партії Середньої Азії й Казахстану, ряд представників від центральних республіканських наукових установ і працівників політичних органів та міністерства внутрішніх справ Советського Союзу. Конференція тривала три дні, протягом яких виступило 25 доповідачів. На конференції про теорію та методи наукового атеїзму нового було дуже мало. Все зводиться до того, що комуністи занепокоєні сильним зростом ісламської релігії. До того організатори й учасники конференції вказували, які зусилля в боротьбі з релігією робить комуністична влада.

Газета «Правда Востока» за 27-го липня 1988 року в статті «Прорахунок на ниві атеїзму» говорить, що в місті Намаган було допитано 14% мешканців, які підтвердили, що 25% комуністів і 42% комсомолців беруть участь в релігійному житті. Газета «Намаганська правда» каже, що кожної п'ятниці чотири намаганських мулли збирають на молитву не менше 12-х тисяч людей. Комуністи піднімають галас, що «партійний квиток несумісний з Кораном».

В Україні і поза межами України стало відомо, що в місцевості Грушеві біля Дрогобича з'явилася людям Божа Мати. Грушів став місцем прощі для віруючих з цілої України. Чудотворна місцевість викликала багато зацікавлення у віруючих християн і також наробила клопотів комуністам-атеїстам. Появилось багато різних вісток і не обійшлося без підсуненої дезінформації, яку з розмислом поширили вишколені провокатори. В українському журналі «Жовтень», ч. 2 за 1988 рік на стор. 73-76, появилася стаття «Чи було чудо в Груш-

еві?» Якийсь «журналіст» Степан Курпіль поїхав до Грушева, назбирав «інформацій», які потрібні лише атеїстам, відповідно їх оформив і виложив те все у вищезгаданій статті. Крім різних дрібних пліток, у цій писанині С. Курпіль поставив собі (чи, може, хто інший з редакції журналу) за мету, — скерувати удар по Українській Католицькій Церкві. Наведемо декілька рядків його писанини, щоб було видно, куди С. Курпіль загинає.

«Відразу ж після «чуда» у Грушеві почали з'являтися подібні «дива» як гриби після дощу, у багатьох містечках і селах Львівської, Івано-Франківської і Тернопільської областей. Причому, з чіткою закономірністю — у колишніх уніятських каплицях і церквах, знятих з реєстрації...» Далі читаємо байки того ж писаки: «Уніятські верховоди, які скомпромітували себе під час другої світової війни ревним прислужництвом гітлерівцям та оунівцям і тому втекли за кордон, аж ніяк не розпрощалися з мрією відновити на західноукраїнських землях греко-католицьку церкву, що, як відомо, самоліквідувалася тут під час Львівського собору 1946 року...»

Сьогодні, в час горбачовської «гласності», сам Горбачов говорить, що релігійні організації в часи культу особи були трагічно порушені, не хочеться вірити, щоб С. Курпіль живе в Львові і не знав правди про Українську Католицьку Церкву і про той Собор, який він згадує. Також поширена і повторювана безлічна неправда про якесь вислужництво гітлерівським окупантам. УКЦерква служила і служить своєму народові й не мала ніяких підстав служити Гітлерові. Якщо ж українські католицькі священники були військовими капелянами в українських частинах, які воювали проти червоних загарбників, то вони виконували лише свій

душпастирський обов'язок. Якщо б у советській армії дозволялося молитися, то українські священники також і тут були б разом зі своїми вірними.

Відомості Верховного Совета Союза Советських Соціалістических Республік у ч. 23 (2461) за 3-го червня 1988 р. подають Указ про нагороду орденами СССР Патріярха Пімена та його Митрополитів, Архиєпископів і Єпископів. Подаємо фотокопію цього указу.

*
* *
*

Роки 1988-1989 показали велику активність українських католицьких священиків і вірних. Законно почали оформлюватися громади вірних і вносити до уряду прохання дозволити відкрити замкнені церкви.

В урядових колах, а також Російської православної церкви постав страх, що це є відродженням Української Католицької Церкви. Тоді до згаданих громад, що просили дозволити відкрити церкви, почали появлятися священики Російської церкви і надійшли дозволи на відкриття церков. Все це роблено для пропаганди у зовнішньому світі, мовляв, в Україні немає Української Католицької Церкви, а є тільки Російська православна.

Українські католики, зокрема в Галичині й на Закарпатті почали організувати прощі, почали організувати Богослужбові відправи також у лісах. Навколо Української Католицької Церкви свою активність виявило національно свідоме громадянство.

На підставі достовірних інформацій, — національно свідомі священики та вірні Української Католицької Церкви знайшли порозуміння з православними українцями і надали їм підтримку для оформлення вимог відновити УАПЦ. Процес цієї діяльності в Україні відомі також на еміграції цеоковній владі УАПЦ.

Комуністична влада зміцнила атеїстичну і політичну пропаганду проти релігії і Української Католицької Церкви зокрема. Стаття «Свобода віросповідання в СРСР» поміщена в журналі «Соціалістическая законность» №3 (641) за 1988 рік, а в ній говориться про «буржуазно-пропагандивні вигадки і дійсність». У журналі «людина і світ» №12 за 1988 рік поміщена стаття д-ра Степана Возняка «Симбіоз релігії й націоналізму». В цьому ж самому журналі за січень 1989 року видруку-

вано статтю Юрія Решетила «Релігія чи політика?». Також поширювано брошурку «Научний атеїзм».

Немає спроможностей у цій праці робити ширший реєстр антирелігійних статей у советській пресі. Окрему діяльність у цькуванні віруючих і священників Української Католицької Церкви почала робити міліція. Це говорить про те, що міліції так наказує робити комуністична партія, тобто походить той наказ із партійних комітетів та міністерства внутрішніх справ — МВД.

Для Російської православної церкви помітні полегші на тих теренах, де поселені українські католики, або на яких православні українці вимагають відновлення своєї УАПЦ. За влади М. Горбачова робляться зусилля, щоб Російську православну церкву включити в боротьбу з аморальністю. Пияцтво, проституція, злочинство набирають в Союзі широких загрозливих форм. Також у боротьбі з Українською Католицькою Церквою може відограти полегчуючу роботу Російська православна церква. Бо вже з минулих років маємо ряд доказів, про що вже згадано, що Російська православна церква є покiрним виконавцем компартії ССРСР.

Російській православній церкві дозволені відправи, але не дозволяється проповідувати і поширювати Христову науку. Вже навіть чути голоси, що віруючі Російської православної церкви є рівноправними будівничими комунізму.

В цей час дуже активно провадиться поширювання ідей атеїзму. В цій діяльності офіційно бере участь комуністична партія. Віруючих християн, які хочуть щоденно впроваджувати Христову науку, цькують і прозивають «екстремістами», «фанатиками» і переслідують їх. У пресі зустрічаємо інформації, що віруючих звільняють із праці. В газеті «Ізвестія» за 20-го березня 1989 р. подано, що з релігійних мотивів в Новгороді

звільнено з праці вчителя. Віруючих переслідують у советській армії. «Робітнича газета» за 11-го квітня 1989 року подала про запроторення віруючого в психіатричну лікарню.

В час «перестройки» в советських органах, чи комітетах, як також серед народних депутатів СРСР бачимо представників Російської православної церкви: патріярх Пімен, митрополит Ленінградський і Новгородський Алексєй, митрополит Волоколамський і Юрієвській Пітірім. Але маймо на увазі, що вищезгадані ієрархи Російської православної церкви не є обраними представниками, а є визначеними представниками советських організацій: патріярх Пімен від «Комітету зашити міра», а митрополити від, наприклад, «Фонду культури» та інших.

Головно на Західньо-Українських Землях за влади Н. Хрущова в 1956-1964 роках закрито 10.000 церков. Російська православна церква в 1988 році канонізувала своїх нових святих, серед яких є й Московський митрополит Філарет, який у ХІХ-му сторіччі спричинився до «закріплення православія».

До Москви 14-го червня 1989 року прибула група українських католиків, в складі якої були і священники о. Ярослав Лесів, о. Андрій, черниці-сестри Галина Стецевич і Ярослава. Вони повели голодівку, якою протестували проти переслідування Української Католицької Церкви. Група українських католиків разом із о. Михайлом Гаврилівим у Києві на Володимирській гірці біля пам'ятника Святому Володимирові бажали помолитися за Українську Католицьку Церкву. Але міліціонери вірних побили і забрали до районного відділу міліції - Печерського району. Біля місквиконкому партії віруючі організували сидячу демонстрацію-підкетування з гаслами «Свобода Українській Католицькій Церкві!».

Віруючі заявили, що проголосять голодівку, якщо не звільнять заарештованого о. М. Гаврилів. Це подіяло й о. Михайла звільнили.

Переглядаючи інформації з України, які надходять на Захід різними шляхами, стає видним велика боротьба віруючих християн за свою Церкву. Боротьба українських католиків стала відомою в цілій Московській імперії. На початку червня 1989 року поширилися чутки, що партійного функціонера з релігійних справ Харчева звільнено від його обов'язків. Він ніби прихильно ставився до справ легалізації Української Католицької Церкви. Офіційно це не підтверджене. Але на місце Харчева поставлено партійного діяча Юрія Хрїстораднова, який був першим секретарем комуністичної партії в місті Горькій, а потім першим секретарем обкому партії та членом ЦК КПСС. Але і про Ю. Хрїстораднова до цього часу не було жодних офіційних повідомлень.

Радіо-Київ у програмі «Промінь» 13-го липня 1989 року (2:15 год.) передало про Унію. У цю передачу включено і собор Львівський 1946 року, аж до наших днів. За цим передано запитання О. Дикого, які він поставив митрополитові Київському і Галицькому Філаретові. Отже питання і відповіді звучали :

« Як ставиться Руська православна церква до Унії?

На це запитання відповідає митрополит Київський і Галицький Філарет, патріарший екзарх Всія України.

— Відноситься однозначно — негативно. Унія намагалася повести у християнські часи до єдності. Ініціатива ця вийшла з Риму. На практиці це вийшло не так, як думалося. І замість єднання церков ми мали боротьбу не тільки у православної проти католицької, а уже і народ єдинокровний і єдиновірний сам став заложником.

Тому і Унія як така, вона засуджена історією. А

чому ж наша церква проти віднови Унії? Тому що це приведе до відродження тієї боротьби на релігійній основі, яку наші предки пережили. Унія, як ми знаємо, зачіпає національне питання. Ми вважаємо, і вважаємо не без підстави, що почнеться на цій основі й міжнаціональна боротьба.

Тому наша церква, яка виступає за єдність всіх наших націй, вона виступає проти по таких двох причинах:

- а.) Не бажає міжрелігійної боротьби
- б.) Не бажає міжнаціональної ворожнечі...

За повідомленням ТАСС 7-го січня 1989 року, згаданий митрополит Філарет подав, що минулого року відкрито 697 «приходів Русской православной церкви». Не має сумніву, що йдеться про колишні українські католицькі парохії. На підставі моїх інформацій, треба вважати, що Західні Українські Землі, де діє «Русская православная», режимова церква, є головною фінансовою базою Московської патріархії.

Газета «Московськіє новості» №11 за 12-го березня 1989 року подала, що митрополит Волоколанській і Юрієвській Пітірім відвідав у Москві вищу партійну школу. Він сказав: «Партія і церква сьогодні занепокоєні миром, культурою людської моралі». В партійній школі митрополитові напевно говорено про партійну лінію, а не про поширення Христової віри та про обмеження атеїстичної діяльності проти віруючих.

Тяжке економічне положення в імперії та вага Християнських Церков на Заході заставляє комуністичну партію Советського Союзу до нових тактичних потягнень, які створюють для «Російської православної церкви», певні полегші. Тепер багато говориться про новий закон «совісти», в якому мають бути нові й вигідніші параграфи для церкви. Знаємо, що всі совет-

ські закони так уложені, щоб не було точно ясно, а було більше можливостей на інтерпретування їх партією для своїх вигод.

З католиками на Заході довгий час Москва провадить «гру» на час. У цій «грі» Москва робить заходи, щоб послабити Українську Католицьку Церкву, яку атеїсти в Москві й Московська патріархія вважають за історичного ворога. Москва білих царів зробила з церкви своє знаряддя. Подібність цієї політики ми бачимо сьогодні й у червоній Москві. Московська біла, червона чи чорна психологія не здібна примиритися з тим, що там, де росіяни посідають свою владу, можуть існувати та діяти організації або установи, які зверхню владу над собою мають закордоном. Можливо, що в Москві інакше б ставилися до українських католиків, якщо б вони заявили, що визнають владу Москви, а не Папи у Ватикані.

Не зважаючи на «перестройку» і «гласність», Москва і далі тримає все під своїм контролемі комуністи не думають ділити свої влади з іншими. В сьогоднішній час потрібно, щоб усі вірні нашої Церкви, а також наше духовенство вивчав положення нашої Церкви в Україні. Треба виробляти собі правильний погляд і використовувати кожну нагоду, яка дає можливість щось корисного зробити при першій же можливості для віруючих в Україні.

*
* *
*

Радіо-Київ 22-го серпня 1989 року передало розмову з митрополитом Львівським і Дрогобицьким Нікодимом та архієпископом Івано-Франківським і Коломиїським Макарієм. Ця передача викликана листами слухачів Київського радіо з Англії — Іваном Рубанчуком і Миколою Кондрином. Вони написали до Радіо-Київ, що в Англії багато говорять про відродження Української Католицької Церкви. При тому вони запитали :

1. Як до названої Церкви ставиться Руська Православна Церква?
2. Чому і досі не легалізовано у вас право католиків на їхню віру?
3. Чи правда, що Львівський собор 1946 року, по ліквідації Унії, був під натиском з боку держави?

На перше питання архиєреї Нікодим та Макарій відповіли: Руська Православна Церква до унії ставиться однозначно — негативно протягом трьохсот п'ятидесяти років, тобто скільки існувала уніятська церква на наших землях.

Відносно собору у Львові у березні 1946 року Нікодим відповів: насправді це був церковно-народний Собор. У ньому взяли участь ієрархи, священнослужителі й рядові віруючі. Тоді його активно підтримали 993 уніятських священиків. Згодом до нього приєдналися і інші. Головне ж, що рішення Собору було підтримане населенням Галичини. Проте, католицька церква, як відомо, не визнає його з благословення папи римського.

До цієї відповіді Нікодима архієпископ Макарій додав: щодо тиску рядянської держави на ліквідацію унії, про що пише наш слухач, то унія насильно започаткована в 1596 році. Широкі народні маси не визнали і не підтримали унію, бо бачили в ній ще один засіб гно-

приходив до Польщі як зв'язковий до штабу Тютюнника під прізвисьмом Степан Черненко. До Берліну в 1936 році він привозив сестру Петра Кожевникова Клаву з метою завербувати П. Кожевникова в чекістську агентуру. В час боротьби ОУН-УПА Даниленко-Карін з Юліаном Кордюком провадить провокативно-розвідувальну роботу. Даниленко-Карін у 1950-1960 роках як пенсіонер жив у Києві і був ще активним експертом по українських національних справах та справах Української Католицької Церкви. В праці С. Мечника «Від оприччини до КГБ» (Українське Видавництво, Мюнхен, 1981 р.) на стор. 198 поміщена знімка Каріна.

Писання чекіста С. Даниленка-Каріна і говорення митрополита Нікодима, не зважаючи на «гласність», однакові.

Також митрополит Київський і Галицький Філарет негативно поставився до Української-Греко-Католицької Церкви. Цю його поставу редакція «Московські новості» помістила в ч. 31. На цій підставі кореспондент «Московських новостей» звернувся до Єпископа підпільної Української Католицької Церкви В. Стернюка з питаннями про права Української Католицької Церкви. Інтерв'ю, яке дав Єпископ Стернюк, поміщене в «Московських новостях» ч. 33-89, яке в українському перекладі подаю нижче, озаголовлене «Нелегальна церква»:

«В № 31 «МН» митрополит Київський і Галицький Філарет висловив своє негативне ставлення до греко-католицької церкви України. Сьогодні газета надає можливість висловитися Володимирові СТЕРНЮКОВІ — одному з ієрархів тієї самої церкви, якої, на думку митрополита Філарета, тепер на Україні не існує. Судячи з усього, вона все ж таки існує, хоча фактично вона і перебуває в підпіллі. Розмову провадить кореспондент «МН» Олександр Гурєвіч.

Питання: Чим викликане останнього часу загострення проблем довкола української католицької церкви?

Відповідь: Наша церква постала чотири століття тому. Історики й теологи по-різному трактують причини та характер, які породили її Берестейською унією 1596 року. Цілком виправданий бурхливий протест тодішнього православ'я проти неочікуваного переходу в іншу віру частини його вчорашніх прихильників. Але відмовляти нам право на існування, чи переконливо покликатися на аргументи і факти чотирьохсотлітньої давности? Ще один дивний доказ: негідна поведінка службових осіб церкви. Можливо, що їхнє поведіння заслуговує осуду. Але ж, крім цих осіб, є ще сотні тисяч простих людей, які нічим себе не заплямували, але для них наша зневаженна релігія залишається вірою батьків і дідів, традиційною духовою цінністю. Я бачу, що наше право на легальне існування заперечує Руська православна церква. Можу зрозуміти, чому саме, — бо зачеплена важлива сфера її інтересів. Але мені щиро шкода, що саме РПЦ, яка несправедливо потерпіла в недавні роки, незрозуміла нашу драму.

Питання: Українську католицьку церкву обвинувачують у підсобництві гітлерівцям, українським націоналістам.

Відповідь: Як людина релігійна, я осуджую будь-яке насильство. Я поділяю біль утрат з кожним, хто втратив в огні війни або в трагічний повоєнний час своїх близьких. Але спробуймо, як це і не тяжко, розібратися у заплутаному клубку пристрастей та подій.

Сьогодні в нашій країні відверто говорять і пишуть про трагедії сталінського режиму. Але ми і раніше досить багато знали про політичні процеси, колективізації, про розправи з віруючими і священиками. Про

це писала преса довоєнної Польщі, в склад якої тоді входила Західня Україна. Легко зрозуміти, що багато віруючих насторожено поставилися до встановлення нової влади.

В свою чергу, фашисти, які прийшли на нашу землю, заграючи на національних та релігійних почуттях місцевого населення, обіцяли зміцнити права церкви. Ось чому, зокрема дехто зі служителів УКЦ, пішли на співпрацю з окупантами.

Але чи можна, зрештою, вину окремих осіб — за що, до речі, їх було суворо покарано - використовувати для дискредитації УКЦ, для її наступної ліквідації? Тисячі й тисячі людей разом із родинами було вигнано — прогнано з рідної землі, вивізено на заслання лише за те, що вони не хотіли зрадити своїм релігійним переконанням. Ми не можемо визнати справедливими рішення Львівського собору 1946 року. В тих жорстоких умовах не було ані найменшої можливості виявити демократичним шляхом волю п'яти мільйонів греко-католиків Західної України.

Питання: Але ж багато мешканців західніх областей України тепер відвідують православні церкви. Відкривають нові храми, держава почала з більшим розумінням ставитися до релігійних потреб.

Відповідь: Ми щиро вітаємо ці давно очікувані зміни. Свобода сумління — невід'ємний принцип демократії і правової держави. І ми віримо, що цей великий принцип буде поширений і на нашу церкву.

Багато людей із місцевого населення дійсно моляться у православних храмах, погодившись із відсутністю власних, але залишаючись у душі вірними своїй релігії. З православною церквою у нас спільна мова й національні традиції, подібні обряди та молитви, символіка. Наша головна різниця полягає у визнанні

українськими католиками влади апостола Петра та його спадкоємця папи римського. Ми — частина вселенної католицької церкви, яка нараховує 13 рівноправних обрядів. Один із них, східний, — наш. Частина віруючих нашої церкви не пішла на компроміс, фактично в підпіллі всі ці роки зберігала свою віру. Проте до всіх, хто вибрав для себе православіє, у нас нема претенсій і образи. Адже ж це справа сумління. Ми вимагаємо лише свободи і справедливості для нашої церкви.

Питання: Чи не побоюєтесь ви, що на випадок легалізації УКЦ це потягне за собою взрив релігійного екстремізму, акти насилля, захоплення храмів, які раніше належали українським католикам?

Відповідь: Ми зробимо все, щоб цього не трапилося. Жорстокість частини віруючих викликана несправедливістю. Усуньте несправедливість — зчезає жорстокість. Ми не будемо вдератися в храми. Існує досвід Польщі, інших зарубіжних країн, де представники УКЦ і інших релігій правлять служби в одному і тому ж храмі в призначений кожному час. Ми цілком можемо існувати з православною церквою, ми не відчуваємо ненависти до її віруючих, котрі не відповідають за дії тих, хто колись спричинив нам зло.

Питання: Як ставитесь ви і ваші однодумці до політики оновлення суспільства, яку впроваджується тепер у нашої країні?

Відповідь: У своїх зверненнях до советського керівництва ми заявляли з повною щирістю, що благословляємо курс на перебудову й уновлення суспільства, молимося за Михайла Сергійовича Горбачова і його товаришів по керівництву країною. Нашому народові якнайнеобхідніша тепер згода, доброта, взаєморозуміння у дусі християнської любови та всепрощення.”

Журнал «Прапор» виходить у Харкові. На його 146-150 сторінках у ч.8 за 1989 року поміщено статтю «Московські береги Славутича». Автором статті є Іван Шишов, який довгі роки живе в Москві. В статті Шишов описує українську культуру і про діяльність українців. Читаємо :

«...Саме тому, прибравши до рук українську православу автокефальну церкву, московські патріярхи посилали на Україну своїх священнослужителів, щоб розпеченим залізом випікати ту мову. А пізніше, коли на Україні почали засновувати імператорські університети, туди також посилали з Москви своїх викладачів, котрі б мусіли там витіснити українське слово та українську науку...»

Іван Шишов пише, як московська офіційна політика та політика московських патріярхів за царату нищила Українську Автокефальну Православу Церкву і русифікувала Україну. Сьогодні бачимо, що ту саму політику супроти України робить ЦК КПСС, а на службі в нього перебувають митрополити й архієпископи, як Філарет, Нікодим, Макарій та їхні вислужники. Сьогодні в Україні на сторінках преси говориться про плюралізм; сьогодні в Україні кристалізується думка, що не зважаючи на світоглядові різниці, треба респектувати інші погляди і поруч себе жити. Та слухаючи і читаючи виступи владик Московської патріярхії, виринає питання: де ж у них християнська любов до ближнього, де християнське вчення, що вони висловлюють таку ворожість до іншого християнського віровизнання?

Подаємо текст провокативного писання С. Даниленка, що був поміщений в «Літературна Україна» 24 липня, 1962, ч.59 взятий з книжки «Історія одного зрадника» П. Терещук, ЛВУ 1962-Торонто, Канада. С. Даниленко старший чекіст прізвище Карін від 1920-ти

років працював проти українського національного руху, потім проти ОУН-УПА і проти УКЦ.

... «Як інформував про це вузьке коло бандерівської верхівки головний бандкапелан І. Гриньох, «делікатна квестія» про вбивство д-ра Гавриїла Костельника розглядається на окремому таємному засіданні спеціально призначених папою Пієм XII представників чотирьох найважливіших конгрегацій Ватікану — кангрегація в надзвичайних церковних справах, консісторської конгрегації, інквізиції (вона називається тепер «конгрегація священної кацелярії». — С.Д.) та конгрегації Східної церкви. Інквізитори вирішили убити д-ра Костельника, але здійснити вбивство так, аби ця «делікатна квестія» не кинула «й тіні підозрінь» на Ватікан, а виглядала б як розправа над Костельником, учинена з боку самих віруючих уніятів.»

... «Найдосвіднішим з цих фахівців, єзуїтам з «внутрішнього відділу», тобто розвідки Ватікану, яка прикривається офіційною «Чентро інформаціоне про део» — ЧІП, і доручено було здійснити убивство д-ра Костельника.»

... «А бажаним для Ватікану було те, щоб маньяк — виконавець убивства, звершивши злодіяння, здатен був би тут же на місці злочину заподіяти собі смерть, застрелившись або роздавивши в роті ампулу з швидкодіючою отрутою. Так заплановано було для того, щоб убивця не потрапив до рук представників Радянської влади.»

«Убити Костельника міг би кожен наш бойовик, — мовив головний бандкапелан Гриньох, доповідаючи вибраній верхівці бандерівців про поставлені перед ними вимоги представників Ватікану. — Але ж від нас вимагають дати людину, яка б, виконавши завдання, тут же, не сходячи з місця, вбила й себе...»

„У капелана-недолюдка Гриньоха виникла така мерзотна „ідея”. „Костельник віддав у дивізію СС-Галичина двох своїх синів. Якщо вони оцілили, розшукаємо їх і спробуємо умовити котрогось з них скарати на смерть свого батька апостата... Оце була б помста”, — похвалявся падлючий бандкапелан перед втаємниченими в план розправи над д-ром Костельником Бандерою і Миколою Лебідем. За згодою всіх втаємничених бандерівських убивць, бандкапелан Гриньох виклав цю „спільну думку” єзуїтам з ЧП. Проте представники Ватікану відкинули пропозицію бандерівських убивець як таку, що „може зірвати всю справу”.

— Розумієте, родинне почуття сина може примусити його в останній момент опустити підняту руку, пострілу не послідує і справа буде зірвана. Це здатен був би зробити кардонарій П'єтро Міссіріллі, а не ваш виснажений вояк з розбитої дивізії СС-Галичина... ” — повчальним тоном відповіла особа в сутані бандкапеланові Гриньошу.

Пошук „такого кретина” тривав досить довго і нарешті увінчався успіхом. Де його вишукали Гриньох, Бандера та Лебідь — серед ді-пі („дісплейсед персонз”), тобто серед т. зв. „переміщених осіб”, чи витягли з якогось схрону, — історія замовчує про це. Бандкапелан Гриньох звів свого „хрещеника-кретина” на побачення з представниками папської розвідки. Приведений суб'єкт справив „добре” враження на високопреподобного отця-конспіратора, і заплановане злодіяння Ватікану з сфери балачок перейшло в стадію активної підготовки. Обробку суб'єкта високопреподобні отці взяли на себе, час від часу використовуючи мерзотника Гриньоха, як „духовника” убивці для вивідування його „внутрішніх” настроїв і напутливих бесід. Грошову нагороду втаємниченій бандерівській верхівці (а до

того ще й персональну за «труди» бандкапелану Гриньоху) представники Ватікану обіцяли видати тільки після «благополучного завершення» кривавого злодіяння.

Обробку і підготовку вбивці було закінчено десь на початку серпня 1948 року. Вона тривала рівно стільки, скільки потрібно було, як сказав папський копспіратор бандкапеланові Гриньоху, для того, щоб «натягнути внутрішню пружину виконавця до відказу, а тепер мерщій до діла, щоб була пружина не луснула...»

Бандерівськими потайними стежками — тими стежками, через які оунівські бандити в свій час провели папського посланця з тайною грамотою — призначення на коадютора «із правом наслідства» Йосифа Сліпого, тими стежками, якими в 1945 році пройшов, а недавно перевірів сам папський конспіратор «професор» Колакович, — тими стежками був проведений на радянську територію і виконавець кривавого злочину. До радянського кордону його супроводив один з високопреподобних папських інструкторів убивства разом з спеціально дібраними горлорізами з бандерівської т. зв. «служби безпеки.»

У переддень переходу кордону папський інструктор дав останні вказівки віч-на-віч старшому з бандерівських горлорізів, які супроводили вбивцю. Вказівки були такі: «За безпеку людини, яку вам доручено супроводити, ви відповідаєте власною головою. Ця людина має завдання знищити Костельника і...тут же на місці заодіяти собі смерть самому. Так хоче бог. Ви не повинні спускати очей з цієї людини до останнього її подиху. Якщо ця людина вб'є Костельника, але не знайде в собі сили в ту ж мить вбити самого себе, ви... пристрельте на місці цю людину і по можливості в метушні спробуйте зникнути. Якщо вас схоплять — на

всі запитання радянських слідчих відповідайте лише одне: за власною ініціативою я оберігав свого професора отця д-ра Гавриїла Костельника; убивцю я знищив у пориві великого збудження — мабуть, через те, що він намагався втікати”...

В ніч переходу через радянський кордон папський інструктор високопреподобний отець єзуїт відпустив гріхи вбивці, благословив його, а потім, тицьнувши пальцем в груди присутнього при цьому бандерівського горлоріза, багатозначно мовив:

«З цією людиною ти, сину мій, підеш до Львова. На очах цієї людини ти виконаєш те, що підказав тобі божий промисел. Очі цієї людини це наші очі.»

Опинившись на радянській території, злочинці пройшли до Львова по лінії зв'язку бандерівського проводу. Один з явочних пунктів був в уніатського попа Дениса Лукашевича в с. Сороки Львівські. Через того попа супроводжуючий убивцю бандерівець зв'язався з «головнокомандуючим» бандитом УПА — Романом Шухевичем, якому провід доручив прослідкувати за виконанням завдання Ватікану.

Злодіяння папсько-бандерівських убивці сталось в день 20 вересня 1948 року. Вбивця завершив свій кривавий злочин майже на порозі Преображенської церкви у Львові, звідки після служби виходив д-р Гавриїл Костельник. Вражений кулями вбивці, д-р Гавриїл Костельник впав намертво. В ту ж мить убивця, виконуючи волю тих, хто послав його, тут же на місці застрелився”.

Потрібна Жертвенна Праця

Історія нас вчить, що Московська імперія, біла і червона, провадить в Україні злочинну політику. Московський імперський центр поставив собі за мету знищити український нарід духово-національно, як націю що хоче жити своїм суверенним державним життям.

Після знищення Гетьманської Держави в 1764 році зруйновано Запорозьку Січ в 1775 році, потім скасовано устрій України в 1781 році та створено Малоросійську губернію. Москвини запровадили в Україні свою жандармську і кріпацьку систему. Перепис населення в 1740-1748 роказ у Полтавській і Чернігівській губернях свідчить, що на 1094 сіл припадало 866 шкіл з українською мовою. Майже все населення в Україні вміло читати. В 1897 році вже на 100 душ населення було лише 13 письменних ¹.

Царський міністер Росії Валуєв 18-го липня 1863 року проголосив: «України нет, небило і бить не может». Цар Александр второй 30-го травня 1876 року в німецькому місці Бад Емс підписав ганебний указ, яким заборонив вживати української мови в друку, театрі й навіть на нотах українських пісень.

Величезну руїну українській національній духовості наносила Москва через російську православну церкву. Московська царська влада з України усунула українських єпископів а на їхнє місце понасаджувала москвинів, які з одного боку, граючи на християнських православних почуттях вірних, проповідували і вчили покори цареві, а з іншого вмовляли, що наш народ є

¹ Виступ депутата Г. Петровського в четвертій Державній думі 20-го травня (ст. ст.) 1913 року. Твори Леніна, том ХУІ, стор. 689.

«малоросіяни».

Під тиском і впливами царської та церковної влади поважне число українських дворян і інтелігенції поробилися малоросами — неделімцями. Царська імперія тримала в кріпацтві та злиднях усе населення країни, а в українських кріпаків обкрадали ще і національну думку. Наш національний Пророк Тарас Шевченко тодішне положення в Україні описав такими словами:

*Чорніше чорної землі
Блукають люди; повсихали
Сади зелені, погнили
Біленькі хати, повалились
Стави бур'яном поросли
Село неначе погоріло,
Неначе люди подуріли,
Німі на панщину ідуть
І діточок своїх ведуть.²*

Кріпацтво в Московській імперії тривало до 1861 року. Почала слабо розбудовуватися промисловість. Робітників трактовано як рабів. Неписьменність, зокрема на Україні, давала можливість поглиблювати малоросійство і затуплювати національне почуття в народі. Ідеї Французької революції, які набирали на силах в західноєвропейських країнах, не мали доступу до закріпаченого темного народу в Московській імперії.

Московські великі землевласники, графи і князі стали називати себе «росіянами»; посиляли своїх дітей за границю на науку: до Берліну, Гайдельбергу, Парижу, Лондону та інших західноєвропейських країн. Російські студенти на Заході ознайомилися з ідеями, які проголошували свободу, братерство. В цей час модним ставав марксизм. Творилися соціялістичні гуртки й

²⁾ «І виріс я на чужині», Кос-Арал, 1848.

ідеї свободи та демократії російські студенти переносили на ґрунт царської імперії. Ті ідеї поширювалися по цілій Росії. Вони набирали на силах також і в Україні, підривали царську владу, а зі збігом часу виступили з відкритою боротьбою.

Виконувалися замахы на представників царської влади, на членів царської родини і навіть на самих царів. Стали відомі імена політичних публіцистів і організаторів нелегальних гуртків, організацій і пізніше партій.

Ніколай Чернишевський (1828-1889) у своїх писаннях вказував, що неписьменність, неосвіченість і біднота творяться царським режимом і не дозволяється людям ознайомитися з ідеями правди.

Міхаїл Бакунін (1814-1876) включився у революційний рух і став ворогом царату, а пізніше став анархістом. На конгресі „Ліги миру і свободи” в 1867 році М. Бакунін у своїй промові підкреслив, що „Національність не принцип: це законний факт, як індивідуальність. Кожна національність, велика чи мала, має право бути сама собою, жити по власній натурі”³. М. Бакунін про поневолені народи писав: „Хочемо щоб Польщі, Литві, Україні, фінам, лотишам прибалтійським, а також Кавказові була повернена свобода і право розпоряджатися собою без нашого втручення”. Про Переяславський договір М. Бакунін писав: „Україна з ненависти до Польщі зробила велику помилку, що вона пішла під опіку руського царя. Царі обіцяли їй все: свободу й національну автономію, а нагородили Малоросією і грубим деспотизмом”.

³) Міхаїл Бакунін «Ізбраниє Сочиненія», книгоіздательство «Голос труда», Петербург-Москва, том III, 1920 р., стор. 102.

Петро Ткачов (1844-1886) проголошував в імперії соціалістичну революцію. У 1876 році імперія вже офіційно вживала назви «Росія». Тоді була створена політична партія «Земля і воля», яка в скорому часі розкололася. Друга партія назвала себе «Народня воля», в рядах якої об'єдналися революційні елементи.

Члени «Народної волі» почали виконувати атен-тати на царських достойників. Революціонери «Народної волі» 13-го березня 1881 року в Петербурзі вбили царя Александра. Серед членів «Народної волі» було ряд українців, як Андрій Желябів, учений Кибальчин (він змайстрував бомбу, якою було вбито царя), Софія Перовська та інші, імена яких невідомо.

На теренах російської імперії творилися різні соціалістичні, марксистські гуртки. Друкувалися брошурки, листівки, поширювався революційний рух. Все це підривало силу й авторитет царського режиму, приносило свідомість темним народнім масам, що за свої соціальні права і проти царського визиску треба боротися. Почався процес розкладу царської імперії, арешти і десятки революціонерів гинуло на шибиницях.

Ніколай Чернишевській у Петропавловській тюрмі 1862 року писав у брошурці «Что делять?» про задушливу атмосферу в імперії. Царська ж цензура після прочитання цієї брошурки не сконфіскувала її, бо вважала за таку нездалу, що її ніхто не захоче читати. Сталося ж зовсім навпаки, ніж думала царська цензура. Ця брошура стала дуже популярною серед революціонерів і відіграла велику роль при дальших подіях у царській Росії. На брошурку «Что делять?» П. Ткачев і Сергій Нечаїв дали відповідь: робити революцію. П'ятнадцятьма роками пізніше цю брошуру було заборонено. А Тургенєв написав вірш «Поріг», яким поширено пропаганду згаданій брошурці.

В Україні була жахлива національна і соціальна неволя. Але з бігом часу почало відроджуватися культурне життя. Іван Котляревський і його «Енеїда», Гулак-Артемівський, Квітка-Основ'яненко, Євген Гребінка, національний пророк Тарас Шевченко і його «Кобзар» почали розбуджувати Україну.

У 1846 році було створено таємне товариство — Кирило-Методіївське Братство. В 1891 році в Полтаві постала таємна організація — Братство Тарасівців. У 1900 році в Харкові засновано Революційну Українську Партію — РУП. На Україні почала поширюватися національно-політична думка. Але російські жандарми за українським рухом дуже пильно стежили і провадили арешти.

Російські політичні групи мали ширші засяги діяльності, а серед них набрала на силах «Російська соціал-демократична партія», в рядах якої опинилося багато української студентської молоді з кіл малоросів. Було також поважне число українців, які не вважали себе малоросами, але під впливом членів партії росіян у них на перше місце ставилося соціальне питання, а не національне.

В 1903 році на другому з'їзді «Російської соціал-демократичної партії» в Лондоні дійшло до розколу. Очолена Владіміром Ульяновим-Леніном фракція соціал-демократів мала більшість і тому почала називатися «большевиками», а меншість очолював Плеханов і вона називалася меншовиками. На чолі большевиків Ленін дуже загострив боротьбу з політичними противниками. Він вніс у партію нетерпимість іншої думки, впровадив у свій лексикон лайливі слова, як «холуй, лакей, зрадник».

Ленін також написав у 1903 році брошуру з цією самою назвою, що і Н. Чернишевській : «Что делять?». Але

Ленін на це питання сам дав відповідь у тій же брошурі, тобто — творити організацію професійних революціонерів. Для творення організації професійних революціонерів Ленін уже мав підготовлений ґрунт. Той ґрунт десятиліттями перед тим підготовляли Чернишевській, Ткачов, Нечаїв і десятки інших їм подібних. Другої сильнішої й рухливішої партії, ніж більшовики в Росії не було.

Перша світова війна допомогла ослабити царську імперію і довести її до упадку. Великою несподіванокою для росіян усіх політичних напрямків і кольорів було пробудження України, вияв населення України до свого від Москви незалежного державного життя.

Новий червоний творець імперії мав більші кадри і середники поневолити народи, які після упадку царату потворили свої самостійні держави. Мілітарною силою, політичними шахрайствами Ленін закріпив свою червону владу на Україні. Але українська проблема залишилася нерозв'язаною, український нарід не примирився з накиненою йому з півночі росіянами долею і тому на всіх відтинках свого життя не припиняв боротися проти поневолення, боронив свою національну культуру, свою правду і свій український спосіб життя. За це непримиренство з чужою, несвоєю владою український нарід поніс мільйонові жертви.

Вибух другої світової війни виявив, що український нарід Актом 30-го червня відновив свою Державу і за неї поставив спротив новому, гітлерівському окупантові, а відтак розгорнув боротьбу на два фронти. Наш нарід створив свою власну збройну силу — Українську Повстанську Армію.

Московські імперіялісти знають, що Україна для Москви є головною проблемою. Ніякі крутіства, ніякі псевдоуряди чи представництва в ОН не розв'язують

українського національного питання. До влади в Союзі прийшов Михайло С. Горбачов і почав шукати виходу з важкого стану збанкрутованої імперії червоних росіян. Наступили полегші й на захоплених росіянами територіях, прокинулися стремління до незалежності від Москви в усіх поневолених народів.

Серед українського народу явно викристалізувалося національне пробудження. Україна сьогодні вже не та, якою була за царів, за часів Леніна і Сталіна. Україна прагне бути собою. Український політичний в'язень Левко Лук'яненко на засланні в Томській області написав брошуру «Що далі?». Наша відповідь ясна, вона формувалася століттями: Мазепою, Орликом, боротьбою УНР, СВУ, СУМ, УВО, ОУН, УДП-УГВР і УПА.

Перед нами велика праця над поглибленням національної свідомості і національного змісту. Перед нами поширення української політичної думки, вивчення нашої, української історії, національної культури, говорити правду і вказувати на всі злочини, заподіяні нашому народові й іти шляхом, який веде нас до нашої національної й державної незалежності.

Розклад червоної імперії почався. Він не буде таким довгим, як розклад царської імперії. Але цей розклад від нас усіх і в Україні, і на чужині-еміграції вимагає нашого вкладу, нашої жертвенності. Наш нарід великий, здібний і працьовитий. Саме тепер він проходить своє духове відродження і формує зміст, щоб бути собою. Наш нарід буде собою, буде господарем своєї землі.

Бурхливі Національні Процеси в час «Гласності»

Поневолені народи в червоно-московській імперії широким фронтом поширюють боротьбу за свої національні права і за незалежність від Москви. Визвольні процеси за національну незалежність великого розмаху набирають також в Україні.

Кожного тижня приходять вістками з України щось нове, будуюче для нас на чужині. Організовані народні фронти поневолених націй створюють великі турботи для ЦК КПСС та зрусифікованим комуністам в Україні. Був час, що комуністи в Україні мовчали і лише прислуховувалися. Велику корисну діяльність у Советському Союзі, а в Україні зокрема, розвернули «неформальні» групи, серед яких своєю діяльністю визначилася Українська Гельсінкська Спілка.

«Неформальних» груп в Україні, які дуже муляють очі комуністичним функціонерам та московським поплентачам, нараховують понад десяток. Діяльність «неформальних» змусила українців-членів комуністичної партії в Україні активізуватися, змусила до намагань перебирати від «неформальних» ініціативу.

Комуністи в Україні почали творити «товариства», які недружньо наставлені до «неформальних». Мета тих «товариств», — допомогти комуністичній партії в «перестройці».

У попередній моїй статті на цю тему творені комуністами «товариства» я назвав «п'ятими колонами» серед населення. Але показується, що національні процеси в Україні набирають таких сил, що створені комуністами «товариства» своєю діяльністю стають невідгидними, а то і просто шкідливими комуністичній партії.

Товариства починають між собою ділитися, а члени комуністичної партії через них між собою сваритися.

В одних членів комуністичної партії заговорила національна душа й вони з позицій членів компартії включилися в оборону української мови, української культури. Зрусифіковані ж члени комуністичної партії, хахли-малороси разом із росіянами борються за старі компартійні позиції.

На першій сторінці газети «Молодь України» за 21-го лютого 1989 року читаємо: «... У своєму робітничому середовищі ми відверто говоримо про те, що адміністративно-командна система все ще міцно тримається за своє зручне крісло. І не секрет що й досі чудово почувується чимало адміністраторів, для яких перебудова, — гучне гасло, які воліють не глибоких перетворень, а лише «косметичного ремонту фасаду» ».

У Москві прихильні М. Горбачову члени комуністичної партії створили товариство «Меморіал», яке визнане також владою. 4-го березня 1989 року в Києві відбулася республіканська установча конференція товариства «Меморіал». У цій конференції участь узяли делегати від 25-ти областей України, а серед них представники Православної Церкви, Української Гельсінкської Спілки, Товариство Московських Українців «Славутич» Велике значення для конференції в Києві має те, що на ній були присутні американські та французькі дипломати.

Виступаючи на установчій конференції товариства «Меморіал» у Києві, український письменник Борис Олійник наголосив те, що «Меморіал» має намір працювати з компартією і радянським урядом. Товариство «Меморіал» має збирати документи про репресованих, допомагати живим колишнім репресованим та їхнім сім'ям.

Під час дискусії, над тим в якій мірі статут «Меморіялу» в Україні мав би відрізнятися від статуту загальносоюзного «Меморіялу», делегат від Черкас порушив питання про Українську Повстанську Армію. Він розповів, що в Львівській області одно село було під підозрою у співпраці з бандерівцями. Однієї ночі село було депортовано. Вдалося втекти лише одній жінці з дитиною, яка згодом загинула. Таким чином, — наголосив делегат, — формувалася народня думка, яка штовхала населення до боротьби.

В час перерви в залі конференції з'явилися Левко Лук'яненко, Михайло Горбаль, Юрій Бадзьо, Надія Суровцева. Цих політичних в'язнів присутнім представив Вячеслав Чорновіл, подавши коротко про кожного із них інформацію. Говорив також Левко Лук'яненко, якого тримали по тюрмах та в концтаборах протягом 28 років. Делегат від Львівської області Михайло Горбаль вказував, що не всі політичні в'язні звільнені. Він називав їхні прізвища, а серед них і Анатолія Ільченка. Немає інформації як в цей час почував себе кандидат у депутати Верховної ради УССР Борис Олійник? Побачимо як буде реагувати на цю подію «рулевої» русифікаторської політики в Україні брижнівський ставленик В. Щербицький.

Мабуть чи це не вперше, що на такій конференції в Києві були присутні амерканські та французькі дипломати. Агенство «Ассошиейтед Пресс» подало інформації, що 5-го березня 1989 року в Києві та Москві відбулися мітинги вшанування пам'яті жертв сталінізму.

В попередній статті я згадав про «створення народного руху України», вказуючи при тому, що це «п'ята колона» проти народного фронту. В другій точці проєкту «народного руху» сказано: «Основна мета Руху, — сприяти комуністичній партії у створенні та

функціонуванні демократичного механізму...». Незважаючи на те, що цей «народний рух» створили члени комуністичної партії України, він не сподобався зрусифікованим комуністам і деяким функціонерам компартії.

Радіо-Київ 7-го березня 1989 року подало відгуки преси на створення «народного руху». Так Радіо-Київ з «Радянської України» цитує: «Народний рух України за перебудову буде хорошим помічником партії і замагає за підвищення її авторитету». Тут же Радіо-Київ цитує з російськомовної газети «Правда України»: «Та організація зрівнює себе в правах з партією і державою, а часом ставить себе понад ними».

Як бачимо, між поглядами комуністів поглиблюються непорозуміння. На Захід надійшли вістки різними шляхами, в яких інформують нас, що члени комуністичної партії повертають свої партійні квитки керівництву партії, виступають з членства в партії комуністів Советського Союзу.

Поміщена стаття в «Робітничій газеті» за 23-го лютого 1989 року, в якій на третій сторінці під назвою «Нетерпіння і нетерпимість» нападається на комуністів в Україні, які вимагають державного статусу для української мови. В «Робітничій газеті» з листів до редакції довідуємося: «В. І. Ленін не раз підкреслював, що ніщо так не сприяє виявленню, хто чого вартий, як на круті повороти історії. Ось тепер і видно, хто на словах за перебудову, а хто — на ділі.» Далі читаємо в «Робітничій газеті» напади на київських літераторів, які: «За Ради без комуністів».

В журналі «Україна» ч. 8 за 1989 року на стор. 18, 19 і 24 поміщена стаття Романа Іванчука «Голос вопіючого?». Ось уривки з неї:

«Крім Шевченка, не було ще тоді в Казахстані

українців. Тепер їх там — мільйон: сталинських, сталінських, цілинних. Багато років живуть вони на далекій від України землі, поступово забуваючи свої звичаї і рідну мову. Куди поділася наука Тараса-інтернаціоналіста? Чому казахські українці не мають своїх земляцтв, клубів, бібліотек і — що найважливіше — шкіл? Хто прирік їх на виродження? В інших національностей, які заселяють Казахстан, — німців, корейців, — усе це є. Не хочуть цього мати українці? Неправда, я слухав їхні жалі. Вони просто не знають, до кого і як звертатися з цього питання, а, може бути, й побоюються, бо не так і ще давно за справедливі національні домагання приклеювалися найкримінальніші ярлики...

І не тільки в Казахстані спіткала українців така доля. Нещодавно в журналі «Україна» (ч. 43, 1988) я вичитав тривожне повідомлення: з трьох мільйонів українців Північного Кавказу, козацьких нащадків, на сьогодні залишилося лише сто сімдесят тисяч. Інші записалися росіянами. Я б'ю на сполох: чи не відпаде після перепису проблема українців поза Україною: в Казахстані, на Кубані, Далекому Сході?

Нині ми із задоволенням констатуємо поновлення культурних зв'язків з українською діаспорою — еміграцією в США і Канаді. Це, звичайно, добре. Але ми не маємо жодних найелементарніших контактів з українською діаспорою в Союзі. Чому ми стали байдужі до своїх єдинокровних братів, які проживають за межами республіки? Адже в нас на Україні є молдавські, угорські, грецькі, польські школи і культурні центри. Не мають цього тільки українці поза Україною..."

Треба згадати, що ми не раз вказували на «Товариство культурних зв'язків», яке за вказівками комуністичної партії так запопадливо намагається пхатися до українців на Заході, а не замість у першу чергу зао-

пікуватися тими українцями, яких насильно викинули з рідної землі в Сибір, Казахстан, на Далекий Схід чи в Тундру. І ось такий справедливий голос підніс Роман Іванчук у журналі «Україна». Може дійсно про тих нещасних українців подумують тепер ось створені товариства?

Одним із важливих питань національної політики в Україні є, — говорити правду про все, що діялося на нашій землі за часів усіх окупантів, а зокрема від 1917 року до сьогодні, не перекручуючи договору Сталін-Гітлер в час другої світової війни.

Російської газети «Комсомольская правда» редакція помістила в числі за 18-го лютого 1989 року репортаж В. Янчекова (ТАСС) «Тільки погляд». Янчєков у репортажі говорить про обширне інтерв'ю з керівником делегації балтицької групи Європейського парламенту Гансом Йохимом Зеелером, яке він дав газеті «Советская молодежь», що виходить у Латвії. Зеелер народився і живе в Гамбурзі (ФРН) і приїхав на відвідини до Латвії. Ганс Йохим Зеелер в інтерв'ю сказав: «Я хотів би додати, що самотній у світі Советський Союз, самотня в світі держава, що забрала чужі території і їх держить собі».

Москалеві В. Янченкові таке твердження не сподобалось, він ним ображений і називає діяча Європейського парламенту «некомпетентним». Янчєков старіється Советський Союз виправдати тим старим заявленим твердженням, що, мовляв, як соціалістична держава СССР створений у 1922 році. Про збройне загарбання советською Росією чужих земель В. Янчєков промовчує.

Ганс Йохим Зеелер заявив відкрито, що народи Прибалтики мають право самі вирішувати свою долю. Відомо, що прибалтицькі народи Литва, Латвія й Естонія

ясно ставлять питання відділитися від Москви. Таку поставу займають також провідні комуністи тих народів.

Позитивним в Україні є те, що тепер серед членів комуністичної партії помітний національний процес, який, як видно, набирає на силах і буде поширюватися. Національної динаміки не зупинить ЦК КПСС.

Імперська Мафія За Неділиму Росію

Академік Татяна Заславська, — директор Всесоюзного центру по вивченню громадської думки, — виступила 17-го березня 1989 року в пресовому центрі міністерства закордонних справ ССРСР перед советськими і чужинецькими журналістами. Вона подавала журналістам висліди опитування населення про «перестройку». За даними Т. Заславської, 70% населення країни є активними прихильниками «перестройки»; 15% — співчуваючі «перестройці»; 11% населення — спостерігачі, а лише 4% населення є противниками «перестройки».

Відомо, що на четвертому році «перестройки» дошкульно бракує харчів. Про це і Т. Заславська дуже хитро-мудро згадала. З цього приводу вона сказала: «Я думаю, що 1989-й рік стане переломовим по забезпеченню населення продуктами харчування». Своє «припущення» про постачання населення Советського Союзу продуктами харчування Т. Заславська будує на рішеннях пленуму ЦК КПСС, на якому прийнято «корінні зміни аграрної політики».

ЦК КПСС уже не один раз приймав рішення, але ті його рішення не були проведені в життя. Заславська подала, що 80% населення Советського Союзу вважає, що «перестройка» проходить дуже повільно. З виступу Т. Заславської ясно, що вона говорить про «перестройку» економічного стану в ССРСР.

Національне питання Т. Заславська промовчала. Бож і сам М. Горбачов із своїм партійним апаратом концентрується на перебудові економіки. Горбачов також старається промовчувати, оминати національне

питання. Хібащо в кінцевому випадку він покликається на «принципи» ленінської національної політики.

Член керівництва народнього фронту Естонії Г. Валк у журналі «Событие и Время» ч.4, 1990 за лютий 1989 року у своїй статті «Ми ще не програли» пише: «...Тяжко, щоб нас зрозуміли в Москві. На жаль, там думають по-різному. Консервативна і бюрократична Москва думає великодержавно. Її ідеал — невідима і вічно велика Росія».

Сильно напружена ситуація панує в Прибалтицьких республіках. Газета «Радянська Україна» за 2-го березня 1989 року передрукувала статтю з московської «Правди». Стаття називається «Мета роздуму про громадські рухи в Латвії», а редакція «Радянської України» подає до неї від себе вступ, в якому говориться: «...тривожним процесам, що відбуваються в Прибалтицьких республіках. Небезпечних масштабів досягла політична конфронтація, утруднена робота партійних організацій, радянських органів, на демагогічній хвилі здобувають, авторитет' творці нездійснених проєктів».

Коресподенти «Правди» вважають за «нездійснені проєкти» самостійність, незалежність від Москви Прибалтицьких республік. У Прибалтицьких республіках советську армію називають окупаційною армією. Біля казарм і штабів советської армії влаштовують демонстрації з закликами балтійців «Геть окупантів!».

Вірні московській комуністичній партії, в противагу до народнього фронту прибалтицьких націй, створили тепер «інтернаціональний рух» («інтеррух»). У річницю советської армії «інтеррух» сколотив маніфестацію з робітників нелотишської національності. Маніфестанти «інтерруху» сунули зі своїми транспарантами, а місцеві люди стояли, на яких недвозначно напи-

сано: «Окупанти!»; розмахували плякатами з зображенням драконім і під ними підпис «СССР», а на черепах стояли написи «КГБ».

Коресподенти «Правди» О. Мешков і А. Черненко у своїй статті пишуть: «...Організатори провокаційних пікетів, які паплюжили Радянську Армію, сіяли між-національну ворожнечу. Боляче констатувати це, але жоден з партійних працівників так і не ризикнув вийти на вулицю, виступити у відкриту дискусію з дезорієнтованою, незрілою молоддю. Не вважали за потрібне виступити працівники ЦК або міськкому партії на багатотисячному мітингу, влаштованому на площі Перемоги Радою Ветеранів армії та Інтеррухом...»

Поневолені народи щораз ширше висувають своїй національні проблеми і скріплюють змагання за національні незалежності. Стає щораз виднішою діяльність неділимської мафії проти поневолених народів, які не хочуть довше бути залежними від московського централізму.

Великодержавницький дух глибоко закорінений в українських малоросів-хохлів типу Щербицького, який за довгі роки свого панування в Україні створив свій партійно-терористичний апарат.

У червні 1989 року в Москві має відбутися пленум ЦК КПСС, на якому мають прийняти рішення щодо національної політики, які мають бути розглянуті на пленумі й якщо їх приймуть, то мають бути зобов'язуючими на майбутнє.

Комуністичні партії Литви, Латвії, Естонії й інші вже давніше ясно поставили перед Москвою вимоги суверенності своїм народам. У керівництвах тих партій самі партійні діячі республіканського масштабу не годяться з московською національною політикою. 17-го березня 1989 року рада міністрів Литви узаконили «не-

формальну» організацію «За перестройку» - «САЮДИС». Це означає, що комуністична партія має числитися з голосом цієї організації. В Україні ж усі «неформальні», включно з Українською Гельсінською Спілкою, є поза законом і компартійна мафія їх переслідує. Свої пропозиції на розгляд пленарного засідання ЦК КПСС буде ставити і ЦК комуністичної партії України під командою В. Щербицького.

У попередніх моїх статтях я багато подавав джерел з українсько-мовної урядової преси, в яких підтверджувалася злочинна політика В. Щербицького в національному питанні. Неможна очікувати від В. Щербицького покращання для національної політики в цій «перестройці».

За час від Сталіна, через Хрущова, Брежнєва, Андропова русифікація України поширилася і поглибилася, набрала на силі. В Україні створився загрозливий стан занепаду української мови і культури. Як тільки-но проголошено М. Горбачовим «гласність», сотні тисяч українців почали гостро засуджувати русифікацію. Новопосталі групи, клуби та Українська Гельсінкська Спілка почали публікувати факти мовного геноциду в Україні. Це змусило й українських комуністів, що мають почуття приналежності до українського народу, забрати в цій справі голос. Поети, письменники і науковці заснували Товариство Рідної Мови і розпочали змагання за українську мову.

Про «перестройку» багато говорено і писано. Але в Україні не було доказів активної діяльності для «перестройки». В Києві Спілка українських письменників, що являються тож членами комуністичної партії, вирішили вложити і свій вклад у «перестройку» й тим допомогти комуністичній партії. Вони опрацювали «Проект програми Народного Руху України за перебудову». Цей

«Проект...» поміщений в «Літературній Україні» ч. 7 за 16-го лютого 1989 року на третій сторінці. В «Проекті...» ясно сказано, що «Основна мета Руху сприяти Комуністичній Партії у створенні і функціонуванні такого демократичного механізму». Не зважаючи на те, що Рух творять комуністи для допомоги Комуністичній Партії, мафія Щербицького не брала цього під увагу, бо в той рух входять також українські культурні діячі, які ще мають почуття українства, а тому і почато проти «народного руху» акції, а проти його членів зокрема.

Почали мобілізувати фронт проти київських письменників, а зокрема проти Івана Драча. Закиди роблять в тому напрямку, що, мовляв, рух намагається поставити себе понад комуністичною партією. Демагоги зі свити Щербицького роблять свої закиди ініціаторам руху в тому, що вони нібито проти «перестройки».

У російськомовній газеті «Правда України» за 7-го березня 1989 року поміщено статтю «А что взамен эмоций?», в якій пишеться, що рух ані словом не згадує про ЦК компартії України та Верховну раду УССР. Взагалі ж, в пресі почали появлятися листи, мовляв, «перестройку» почала робити партія і народ довіряє партії, то навіщо ж творити інші організації?

Редакція «Радянської України» за 8-го березня 1989 року на третій сторінці помістила листа поета Бориса Олійника, який відомий із свого плазування перед генеральною лінією комуністичної партії. Олійник Б. вже відмежовує себе від ініціаторів «народного руху». Він пише, що проєкт «НРУ» не був прийнятий партійним комітетом. Олійник Б. робить закид Іванові Драчеві, що збори письменників доручили створити «ініціативну групу Спілки письменників сприяння перебудові», але не «народний рух України». Факт ясний, що комуністи вже не довіряють і комуністам; їх опанував страх перед

«народним рухом України». Як виходить, що в «народній рух України» масово включилися українці.

Газета «Літературна Україна» ч. 10 за 9-го березня 1989 року на 6-ій стор. має в собі і статтю «Чи можна бути байдужим?». Спершу редакція «Літературної України» подала від себе: «Після опублікування проєкту Програми Народного Руху України за перебудову редакція одержала понад три тисячі листів та телеграм. Потік пошти не зменшується. Читачі не лише висловлюють своє ставлення до проєкту, а і розмірковують про причини, які викликають потребу створення Народного Руху, вносять пропозиції щодо вдосконалення проєкту.»

Доктор історичних наук Віктор Драчук у своїй статті «Чи можна бути байдужим?» висловлює думки: «... Зовсім не випадково творча інтелігенція (особливо письменники та літературознавці), яка й до цього своїми діями довели, що вона є совістю народу, його духовним виразником, серед перших забила в тривогу за долю перебудови. Вироблений саме в її середовищі проєкт Програми Народного Руху України за перебудову є результатом нового, живого слова, що сприяє згуртуванню трудящих навколо рішень партії, націлених на перебудову і подолання консерватизму у нашому житті...»

У листах і телеграмах люди заявляють свою підтримку ініціативі створення «Народного Руху України». В телеграмі Товариства Лева читаємо: «Вітаємо і підтримуємо ініціативу СПУ та Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка АН УРСР. Створення Народного Руху України за перебудову схвалюємо. Домагаємося якнайвидшого скликання установого з'їзду для прийняття остаточної програми, забезпечення її реалізації й надання Рухові права юридичної особи. Народний Рух -

це перебудова знизу.”

Тепер «Народний Рух України за перебудову» повинен скликати установий з'їзд. Чи мафія Щербицького дасть дозвіл і визнає «НРУ», чи, може, цей рух дістане статус «неформально?» Побачимо.

В Україні стала широко відомою трагедія, став відомим чекістський злочин у Биківнянському лісі біля Києва. Німецька газета «Більд» за 25-го березня 1989 року повідомила, що в лісі біля Києва знайдено масові могили, де розстріляно 200-300 тисяч людей у час сталінського терору. Про ці масові могили вже була мова кілька місяців тому. Але керівники комуністичної партії України говорили, що то злочини гітлерівських окупантів. Одначе знайшлися свідки тих злочинів, які доконані в тридцятих роках. Довший час Москва злочини, поповнені над польськими офіцерами в Катині, спихала на німецьких окупантів. Але нарешті мусіла визнати, що це злочини таки НКВД.

Для розслідування злочинів у Биківні біля Києва створена урядова комісія.

Еміграція і «перестройка»

ЦК КПСС у свої пляни перебудови — «перестройкі» включає також плян поширення й активізації боротьби з національно — самостійницькими еміграціями. Але будемо говорити лише про українську еміграцію.

Офіційна роля у цьому пляні «перестройкі» покладена на «Товариство Україна», а неофіційна, — на КГБ, який виконує доручення спеціальної комісії при ЦК КПСС. При цьому треба нам ознайомитися з розвитком боротьби проти української еміграції й як дійшло до створення «Товариства Україна».

На підставі Ялтинської конференції, московський уряд після закінчення війни 1945 року на теренах окупованої Німеччини й Австрії провадив примусово репатріацію всіх національностей, землі яких на той час уже окупували червономосковська армія. Коли західні альянти побачили, який рішучий спротив, включно з самогубствами, чинять репатріації колишні підсоветські громадяни, вони почали противитися насильницькій репатріації. Тоді московська пропаганда всіх емігрантів зап'ятнувала як «воєнних злочинців», яких треба силою видати владі Советського Союзу і там поставити їх перед судом. Московські представники на всіх міжнародних форумах при найменших нагодах вимагали видачі ряд українських відомих діячів.

Рівночасно чекістські співпрацівники потайки розшукували серед еміграції своїх колишніх секретних співробітників (сексотів) та членів комуністичної партії, щоб їх включити в провокативно — підривну роботу серед еміграції. У березні 1955 року створено «Комітет за возвращеніє на родину» («Комітет за повернення на батьківщину») з осідком у Східньому Берліні. Головою того комітету призначено ген. Ніколая Михайлова

(серед емігрантів той комітет і називався «Міхайловським комітетом».) Через декілька років місце головування тим комітетом у Берліні перебрав ген. Вішневський. У склад Східноберлінського комітету входили й українці: Юрій Смолич — письменник, Ігор Муратов — поет, проф. Михайло Рудницький.

17-го вересня 1955 року президія Верховного совєта СРСР випустила «Указ про амністію для совєтських громадян, які співпрацювали з окупантом під час війни 1941-1945 рр.». В Східному Берліні почали видавати газетку під тією самою назвою, що і комітет — «За повернення на батьківщину». Цією газеткою розвинено велику пропагандивну діяльність.

Згаданий «Комітет за возвращеніє на рідину» зі Східного Берліну не мав ніякого успіху. А кагебівська агентура почала застосовувати моральний і фізичний терор супроти політичних діячів української еміграції. Тоді доконано вбивства проф. д-ра Лева Ребета і Провідника ОУН Степана Бандери. Агентура КГБ практикувала також викрадання окремих осіб. Докладніше про це я писав «В боротьбі проти московської агентури» (Мюнхен, 1980 року).

Московський плян заманювання емігрантів провалився. Тоді в жовтні 1960 року було створено «Товариство культурних зв'язків з українцями закордоном». Про «Комітет за повернення на батьківщину» більше вже нічого не появлялося, а на її місці почали випускати газету «Вісті з України». Змінилася тактика підходу до емігрантів. Уже не пропагувалося поверот на батьківщину, а більше говорилося про потреби зв'язків з підсовєтськими установами закордоном та відвідування України. Емігрантів уже не називали «воєнними злочинцями». Лише українських політичних діячів далі розмальовувано найгіршими отруйними фарбами. Га-

зетка «Вісті з України» виписувала фантастичні картини про «добробут» в Україні і «щасливе» там життя.

У липні 1963 року в Москві було створено «Советській комітет культурних зв'язей». У склад цього комітету увійшов і голова «Українського товариства культурних зв'язків з українцями закордоном» письменник Юрій Смолич. «Советській комітет» почав видавати російськомовну газетку «Голос родіни». Кагебісти, які ховалися за паспорти дипломатів і виступали як «культурні аташе», почали творити з емігрантів, колишніх громадян Советського Союзу, просоветські товариства. Наприклад, у Західній Німеччині таких товариств було чотири. Але членами тих товариств були люди, які до того часу не були в організованому українському еміграційному житті, а теж нікому з українців не були ширше відомими. Також у тих просоветських товариствах опинилося немало асоціального елементу.

Советська пропаганда в себе дома, а також зокрема в Україні почала інтенсивно поширювати, що є «дві еміграції»: одна еміграція «патріотична» до «советской родіни» і визнає советську плятформу; друга, — це злочинні вороги радянської України, бандерівці, яких треба безоглядно поборювати. «Товариство культурних зв'язків з українцями закордоном» з кожним роком поширювало свою діяльність. Почали збільшуватися поїздки в Україну.

Спочатку поїздки в Україну здійснювали українці з заробітчанської еміграції, тобто ті українці й їхні діти, що виїмігрували з України в передвоєнний час. Потім почали їхати емігранти вже з нової еміграції, тобто з еміграції післявоєнної. КГБ дуже вміло проводив діяльність серед рідних в Україні, яких відвідували емігранти. Отже емігранти, які відвідували Україну і мають рідних в Україні, щоб не підтримували матеріально

еміграційних організацій, що гостро наставленні проти совєтів.

«Товариство культурних зв'язків з українцями закордоном» поряд із газеткою «Вісті з України» випускало різні брошури, в яких випикувано різні наклепи проти членів ОУН, змішуючи їх з особами, які в минулому нічого спільного з ОУН не мали. Кагебісти є майстрами різної підривної роботи. Вони зрозуміли, що ними створеними просовєтськими товариствами, які не мали ніякого значення, серед емігрантів нічого корисного для себе не зроблять. Тоді вони почали шукати доріг і персональних розмов з культурними і науковими діячами, представляти їм різні пляни. Кагебісти почали поширювати думку потреби міняти українську політику закордоном і шукати зближення з «радянською» Україною. «Адвокатом» такої лінії став д-р Андрій Білинський із Мюнхену. Білинський у 1950-их роках повернувся із совєтського полону, де його перед тим перевиховали. Про перевихованого А. Білинського в «Шляху Перемоги» за 6-го вересня 1970 року була стаття «Про одного „політика“», в якій описано все те докладно.

Із збігом часу «Товариство культурних зв'язків з українцями закордоном» почало називатися просто «Товариство Україна». Воно висилало закордон, де живуть українці, діячів української культури, мистецькі ансамблі. «Товариство Україна» почало опікуватися українцями, які приїздили відвідувати Україну. Воно організувало в Києві для закордонних українців курси танців, курси диригентів; давали десятимісячну стипендію на вивчення української мови. В цей час головою «товариства Україна» є письменник В. Я. Бровченко, — вірний генеральній лінії компартії і довірений в КГБ.

Активними діячами «Товариства Україна», що

проводять партійну інструкцію, є: Чучко, Євдокіменко, Галка, а для молоді української, яка приїздить на згадані курси, є «опікун», якийсь Денисенко. Головною директивою для «Товариства Україна» є від ЦК комуністичної партії, — проводити підготовку до зближення закордонних українців до уряду Радянської України, щоб зі збігом часу вони стали на радянську платформу і зовсім відорвалися потім від тих організацій, що закордоном стоять на самостійницьких позиціях.

«Товариство Україна» має до диспозиції: діячів культури в Україні, членів комуністичної партії, мистецькі ансамблі, які мають здобувати прихильність до Радянської України серед українців закордоном. У квітні 1988 року відбувся в Києві третій пленум правління «Товариства культурних зв'язків з українцями за кордоном». На пленумі розглядали питання «Про роботу Товариства в умовах перебудови». Голова Товариства Володимир Бровченко в своїй доповіді сказав: «Товариство не повинно стояти осторонь від виконання постанов ЦК компартії України. Про заходи щодо реалізації в Республіці настанов ХХІІ з'їзду ЦК КПСС у галузі національних відносин, посилення інтернаціонального і патріотичного виховання».

Виховання в межах УРСР до «Товариства Україна» не належить. Зрозуміло, що В. Бровченко говорить про виховання, яке мають провадити серед українців закордоном. Та далі з В. Бровченкової доповіді й видно, що мандатом «Товариства Україна» є статут задовольняти українців, не зважаючи з яких політичних, соціальних, етнічних зарубіжних кіл вони походять.

«Товариство Україна» займається вихованням українців закородоном УРСР. Мільйони українців живуть поза межами УРСР, як у Казахстані, на Далекому Сході, далеких теренах Російської республіки, на

Півночі. Вони не мають українських шкіл, не мають українських газет, книжок. Чому б «Товариство Україна» не заопікуватися ними?

На пленарному засіданні Спілки Письменників України говорилося про потребу згуртування українців закордоном, організувати міжнародній фестиваль української пісні в Києві, а згодом — у США. Отже В. Бровченко збирається «згуртовувати» українців у США і Канаді, де вони без нього вже давно згуртовані. А ось уже згаданих українців насильно повивожених поза межі України на простори есесерії нема кому згуртовувати. Бровченко за них на говорить. І тут уже видно про яке «згуртування» говорить Володимир Я. Бровченко. Нам з цього пленарного засідання все зрозуміле.

На своєму пленарному засіданні у квітні 1988 року його учасники від «Товариства Україна» видали «Звернення учасників пленуму до зарубіжних українців». Логічно це звернення спрямоване до всіх українців поза межами України, а не лише до тих, з якими до цього часу «Товариство Україна» спілкувалося. У зверненні говориться про грабунок українських національних цінностей нацистськими окупантами, і щоб всі сприяли розшукові фондів української культури та сприяли перенесенню їх на Україну. Це дуже влучна точка у зверненні, бо вона сприяє вимагати від росіян повернути в Україну всі українські культурні надбання, які пограбували в Україні з княжих часів і козацьких їхні царі, а потім большевики. Таку вимогу до росіян і повинно провчити «Товариство Україна».

Наші інформації говорять, що «Товариство Україна» має вказівки від компартії звертатися до ряду діячів молодшого покоління українців, які приналежні до українського самостійницького табору. В час «перестройки» для таких розмов опрацьовані певні напрямні

про потребу спільних розмов, зустрічей, дискусій. Потім тих діячів на еміграції запрошувати в Україну на різні конференції та давати їм змогу виступати, толерувати їхні погляди. Але при тому доказувати, що національна політика на Україні, побудована на вченні Леніна, відповідає вимогам українського народу.

В цьому зверненні діячів «Товариства Україна» говориться про розмови з «поміркованими» українцями, а не такими як бандерівці. Мистецькі ансамблі з України мають спричинитися до зближення українців і заохотити їх відвідувати Україну, налагоджувати зв'язки з советськими установами в тій країні, де живуть українці емігранти. Генеральна лінія комуністичної партії полягає в тому, що «Товариство Україна» має звернути всі сили на те, щоб українці закордоном примирилися з положенням в Україні й переходили на «радянські позиції».

Рівночасно маємо інформації, що деякі висланики «Товариства Україна» представляють політичне положення в Європі так, що всі держави змагають до спільного союзу і наводять як приклад Європейську Спільноту. Такою «спільнотою», мовляв, є вже Советський Союз, який створив «далекозорий» Ленін сімдесят років тому. Але ці советські агітатори промовчують, що Європейську Спільноту творять самостійні, суверенні держави, незалежні народи, які інтереси своїх націй ставлять як головну ціль. Ленін же створив «союз» із завоєваних народів; він своїми червоними ордами зруйнував суверенні держави і підневільні народи загнав силою в «спільноту» російського типу.

Тяжко сказати, хто сьогодні з діячів «Товариства Україна» і тих культурних діячів, яких «Товариство Україна» має до послуг, вірять в ідеї комінізму-соціалізму та чи мають відвагу «переставити» українську

самостійницьку еміграцію на «совєтську плятформу». Виглядає, що розвиток національного гону до самостійного, суверенного життя відбирає віру в думаючих людей у комуністично-ленінські ідеї.

«Перестройка» наложила на «Товариство культурних зв'язків з українцями закордоном» обов'язок «перебудовувати» концепцію самостійності серед української еміграції. Наразі потайки проводять у комуністичних колах вивчення шляхів, якими мають стартувати до еміграції. Це роблять таємні співробітники КГБ і окремі діячі культури, яких підготувала комуністична партія для цієї праці.

Наша еміграція, а члени Організацій Українського Визвольного Фронту зокрема, мають добре знання як виглядає совєтська концепція і ленінська національна політика в так званому «союзі» народів. Положення в СРСР і процеси в Україні від усіх українських емігрантів вимагають пильної уваги та вивчення всіх потягнень ЦК КПСС. Наші середники інформації «Визвольний Шлях», «Шлях Перемоги», Українська Центральна Інформаційна Служба, «Національна Трибуна», «Гомін України» й інші видання дають добрі матеріали для вивчення положення і розкривають усі підступні ходи і наміри московських імперіялістів.

Ленінізм і нове мислення

Поширювана Михайлом С. Горбачовим пропаганда про нове мислення, якими б способами то не було, не дає доказів нового мислення. Стало наголошуються цитати з Леніна, як «одинокі правильної політичної науки». Звалювання всієї вини на Сталіна і відмежування його від комуністичної партії, — це ніяке нове мислення.

Сталін був злочинним типом. Але хтось же створив ґрунт для творення злочинів? Той «хтось», з якого виростав корінь страшного лиха, — це й є марксизм-ленінізм. Духом насильства і злочинности нав'язаний «Комуністичний маніфест» із 1882 року. Ця злочинна духовність знайшла ґрунт в Ленінові та його оточенні. Духова злочинність поширювалася і поширюється леніновим співробітниками та його спадкоємцями. Під мелодію «Весь мір насілія ми разрушим» об'єднувалася і оформлювалася партія терору з гаслом «грабь награбленое!». Сталінська злочинність росла на ленінізмі.

Не було б Леніна, не було б Сталіна. Ленінізм і його ціла основа, на якій будовано партію та всі советські організації, надхнені духом злочинности. Советська держава творилася не справедливими і гуманними напрямками, а лише «грабуй і ліквідууй», шукай «ворогів народу».

До перебрання влади за допомогою насильства Ленін готувався ще перед жовтневим переворотом. Про це Ленін ясно писав у статті «Суміють лі большевікі удержать власть?». У цій своїй статті Ленін повчав, що маючи в руках «хлібну монополію, хлібну карточку, суцільну трудову повинність», то і пролетаріят у руках большевиків є могутнім середником. Або візьміть «доклад» Леніна «Про чергові завдання советської влади».

Все це можете прочитати в ленінських працях, том 36, п'ятого видання, стор. 269.

Ленін викинув усі моральні засади, які респектує людство всього світу. На третьому з'їзді комсомолу 1920 року Ленін заявив, що комуністи не признають моралі, яка існує серед людей. «Наша мораль, — сказав уже тоді Ленін, — повністю підпорядкована інтересам класової боротьби пролетаріату» (Ленін, том 41, стор. 309).

На 25-му з'їзді КПСС Л. Брежнев говорив про мораль так: «Морально в нашому суспільстві все те, що служить інтересам комунізму» («Правда», за 25-го лютого 1976 року). В тридцять першому томі четвертого видання ленінських творів, на стор. 360-361, Леніном написано: «Як тільки ми будемо настільки сильними, щоб знищити весь капіталізм, ми негайно схопимо його за комір.» У ХХУ-му томі третього видання ленінських творів, на стор. 199, читаємо за Леніном: «... Треба вміти піти на все і будь-які жертви, також у випадку потреби на різного роду хитрощі та викрутаси, нелегальні способи, промовчати і приховати правду».

У 1918 році большевики уклали сепаратний мир із Німеччиною. Крайньо ліві комуністи почали робити Ленінові закиди. На це Ленін висловився: «Інколи у війні неможна себе зв'язувати формальним уявленням. Смішно не знати, що договір є середником зібрання сил... Дехто, як діти, думають: підписав договір, значить продався сатані. В інтересах революційної війни треба відступити, щоб виграти час» (Ленін, Твори, том XXII, третє видання, стор. 334-336).

Часто Ленін висував гасло: «Самовизначення включно з відокремленням». У своєму листі до вірменського комуніста С. Шаум'яна Ленін 6-го грудня 1913 року писав: «Відокремлення, — зовсім не наш плян.

Відокремлення ми зовсім не проповідуємо. Взагалі, ми проти відокремлення» (Ленін, том. 17, стор. 89-90).

Відомо також, як підступно Ленін виступив проти українського соціал-демократа Лева Юркевича, який під прізвищем Л. Рибалки видав книжку в Женеві «Російські соціал-демократи і національне питання». Лев Юркевич-Рибалка навів у книзі, що російські соціал-демократи є великодержавниками і ніколи вони не ставали в обороні національно гноблених українців. Юркевич-Рибалка висловив погляд, що українські соціал-демократи повинні створити свою окрему партію і не входить в склад російської соціал-демократії.

Така постава Лева Юркевича-Рибалки дуже несподобалася Ленінові й він писав: «... Я не розмовляв з Юркевичем, але мушу сказати, що проповідуванням відокремлення українських робітників в окрему соціал-демократичну організацію глибоко обурений» (Ленін, том. 48, стор. 283, Москва, 1964 р.). Відтак Ленін почав вести проти Юркевича провокативні акції.

Ленін написав своїй коханці Інесі Арманд листа, в якому інспірував виступ нібито від групи українських соціал-демократів. Ленін прозивав Юркевича «паршивим, поганим націоналістичним міщанином». У тому листі так звучить «... Ти розумієш чому мені незручно від себе надсилати такий проєкт... Перепиши мій проєкт. На всі зміни згідний, лише щоб залишився мій протест проти поділу за націями». Вищезгадані цитати з творів Ленін і його виступ проти Юркевича можна прочитати в ленінових творах, том 25, видання п'яте, стор. 360.

Маємо образ лідера московських большевиків і його провокативну діяльність, яка всякла з його вченням у духовість комуністів і КГБ, які й сьогодні діють за Леніновими практикуваннями. Не заперечуються здібності М. Горбачова, як там само не заперчується, що

Горбачов не вивчив добре всі вищезгадані ленінські «науки» й їх тепер упроваджує в практичне життя. Говорить М. Горбачов про нове мислення, а керується «ленінським шляхом», лише хитріше і гнучкіше, ніж його попередники.

Був Ленін також духовним батьком і основоположником терору, який увійшов у комуністичну духовність як невід'ємна частина. Сталін той терор поширював і удосконалював. Терористичний апарат «Чрезвычайной Комісії — ЧК» був створений за ленінським декретом 6-го листопада 1917 року. 7-го липня 1918 року Ленін писав: «Товаришеві Сталінові в Царицин. Будьте нещадними проти лівих есерів. Необхідно всюди придушувати нещадно тих жалюгідних гістєричних авантюристів». До Сокольникова Ленін писав 24-го вересня 1918 року: «Я побоююсь, що ви помиляєтеся, не застосовуючи суворостей».

До губерніяльного комітету комуністичної партії в Пензі Ленін писав 9-го серпня 1918 року: «Конче треба провести нещадний масовий терор проти куркулів, священників (попов) і білогвардійців. Підозрілих ув'язнити в концентраційних таборах не в місті. Телеграфуйте про виконання» Товаришеві Зінов'єву до Петрограду 26-го листопада 1918 року Ленін писав: «Лише сьогодні довідалися ми в ЦК, що в Пітері робітники хочуть відповісти на вбивство Володарського масовим терором і що ви їх стримали. Рішуче протестую! Ми компромітуємо себе: також в резолюціях совдепа погрожуємо масовим терором, а коли доходить до діла, гальмуємо революційну ініціативу мас, цілковито правильну».

До відділу палива Московського совдепа Ленін писав: «...Якщо не будуть вжиті героїчні заходи, я особисто в раді оборони і в ЦК буду провадити не лише арешти всіх відповідальних осіб, а також і розстріли. 3

комуністичним привітом Ленін, 18-го червня 1920 року". До Сталіна в Харків: «Загрозіть розстрілом тим, що завідують зв'язком і не можуть налагодити телефонічного зв'язку зі мною" (16-го лютого 1920 року). «Товаришеві Брюханову: негайно розпочати кампанію нещадних арештів..." (25-го травня 1921 року).

За життя Леніна ще в 1919 році був схвалений декрет «Про табори примусової праці РСФСР». У 1921-1922 роках висилка в'язнів до таборів примусової праці набрала масових розмірів. Першим концентраційним табором для політичних в'язнів став монастир на Соловецьких островах.

Диктатура комуністичної партії закріплена в резолюціях XII з'їзду 17-25-го квітня 1923 року: «Диктатура робітничої класи інакше не може бути забезпеченою, як лише у формі диктатури її передового авангарду комуністичної партії" («КПСС в резолюціях», 1954 р., т.І, стор. 683).

Ще за життя Леніна в комуністичній партії була жорстока дисципліна і практикувалося насильство над народами імперії. Вищенаведена частина цитат із лєнінових праць вказують нам що з собою принесло це «вчення» стало частиною духовости комуністів Московської імперії. Комуністичні функціонери по-лєнінському говорять одно, а роблять щоінше. Прикладом стає сьогодні сама особа М. Горбачова.

Коли проаналізуємо промови М. Горбачова, зупинимось на наголошуваному ним новому мисленні, то бачимо лєнінське «вчення», що «у випадку потреби на різного роду хитрощі та викрутаси, нелегальні способи, промовчати і приховати правду". Це тактика, а не нове мислення.

Все що тепер практикує МВД і КГБ ніяк не вміщується в те, що вимагають демократичні засади. Указ

Верховного совѣта СССР, що виданий пiсля виборiв, су-
перечить «гласностi» та демократiї. Над тим «указом»
зупинимося iншим разом. Нове мислення вимагає пов-
ного вiдмежування вiд лєнiнiзму.

У свiтi є тисячi релiгiйних, гуманiтарних та ан-
тикомунiстичних органiзацiй. На жаль, вiсi вони не звер-
нули належної уваги, щоб усiм народам свiту правдиво
роз'яснити все писання Лєнiна, його моральнi й гуманнi
засади. Коли б це було зроблено, то напевно не було б
визнано ЮНЕСКО Лєнiна за «великого гуманiста». Це
скандал нашого столiття. Але при напрузi сил це можна
ще виправдити.

Конференція Народного Руху

В час «перестройки» (перебудови) в Україні серед комуністів позначився видимий двоподіл. Перша група має в своїх руках партійну і державну владу на чолі з В. Щербицьким, як першим секретарем ЦК компартії України та членом політбюро ЦК КПСС. Щербицький обсадив своїми людьми партійний апарат, важливе в цей час міністерство внутрішніх справ і КГБ.

На важливі пости в Україні Щербицького поставив Брежнев. Щербицького курс русифікації в Україні нам всім добре відомий і немає потреби в цій статті довше над цим зупинятися.

Друга група українських комуністів оформилася в Київській Спілці Письменників, до яких приєдналися поважним числом інтелігентні комуністи різних професій. У цій статті не зупинятимуся на групах, які потворилися в Україні, так само як і в цілій імперії. Комуністи вважають ці групи за «неформальні», тобто що вони поза законом. Поліційно-адміністративний апарат Щербицького «неформальних» цькує, переслідує і карає. Комуністи, яких я зачислив до другої групи, про діяльність і існування «неформальних» промовчують і з ними не спілкуються. Комуністи письменники й інтелігенти створили Товариство Рідної Мови. Вони вимагають, щоб українська мова була визнана державною. Це не подобається кліці Щербицького, яка в мові вбачає відродження націоналізму.

Пізніше з ініціативи комуністів письменників у Києві й на Київщині та в інших містах України почали творитися гуртки Народнього руху України за перебудову. В лютого 1989 року опубліковано «Проєкт програми Народнього руху України за перебудову». Незважаючи на те, що в проєкті програми записано визнання

Народнім рухом керівної ролі комуністичної партії в соціалістичному суспільстві й рух є для допомоги компартії в перебудові, все ж Щербицькому цей рух не сподобався. Партійний апарат Щербицького почав напади на Народній рух за старим Сталінським зразком, — скликали партійні збори, засуджували творення Народнього руху, писали проти Народнього руху листи до журналів чи газет.

В Народньому русі України за перебудову кліка Щербицького вбачає конкурента комуністичній партії. Однак час «перестройки» та «гласності» витворив нову ситуацію. Акцій Щербицького письменники не перелякалися і продовжують свою працю. Крім того, згадана група письменників і інтелігентів постійно заявляє і наголошує вірність вченням Леніна та комуністичній ідеології, що вони стоять за побудову соціалізму на здоровому ґрунті. Вони також постійно схвалюють «перестройку» і запевняють підтримку Горбачова. Вони покликаються на минуле Шумського і Скрипника, яких знищив Сталін і в історію компартії вони увійшли як націонал-комуністи.

У ряді національних республік, як у Прибалтицьких, у Білорусії, Грузії потворилися «Народні фронти». Українські комуністи відкинули назву «Народнього фронту». На їхню думку «фронт» має інший філософічний і моральний сенс, занадто войовничий. Вони із згаданими «фронтами» в інших республіках нічого не хочуть мати спільного. Натомість «неформальні» групи зі згаданими фронтами нав'язали співпрацю і видали ряд політичних декларацій.

В суботу першого липня 1989 року в Києві скликано установчу конференцію Київського відділення Народнього руху України за перебудову. Треба згадати, що цей Рух захопив широкі кола українців, які бачать

банкрутство комуністичної партії, але також мають свої національні погляди, відмінні від комуністів, і видвигаютъ Тризуб та синьо-жовтий прапор. На конференції були також вислужники Щербицького: завідуючий ідеологічним відділом ЦК компартії України Л.М. Кравчук, який говорив, що Рухові на новій редакції проєкту програми слід чіткіше визначити своє ставлення до Рад і партії. Це вказує, що Рух став силою, з якою ЦК Щербицького мусить числитися. Секретар комсомолу Київського державного університету М. Томенко вимагав не надавати назви «керівні органи Руху», лише називати їх «координаційними».

На конференції було ряд виступів українських комуністів письменників. Вважаю за потрібне подати уривки згаданих виступів, беручи їх з «Літературної України» за 13-го липня 1989 року. Іван Драч говорив :

«... Адже відомо, що Петро І і Мешников знищили тисячі українців за так звану зраду Мазепи й на цілі століття ліквідували решти української автономії, вибореної Богданом Хмельницьким і козацтвом його доби. Така національна нетактовність загрозлива. Що було б, коли б ми для нарощування українського патріотизму організували похід української молоді слідами гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного, який 1618 року, разом з поляками, ходив на Москву?! Нам абсолютно справедливо перебили б ноги в першій великоруській області. А чому зрощена на полтавських галушках малоруська наша покірливість дозволяє збиткуватись над нашою душею, нашою долею?

Національна гордість і самоповага передусім необхідна в ситуаціях, які виникають щоденно. А де її взяти, де її придбати, цю національну гідність, абсолютно притаманну більшості народів світу — росіянам і французам, євреям і німцям, коли нашу самосвідомість вини-

щували століттями царату і десятиліттями сталінського терору?! Відновлювати справжню історію, здобуватись на справжню самосвідомість, відшукувати свою спадщину й обстоювати її, здобувати свою Душу, ставати Людиною через свою національну приналежність — ось одна з прямівних нашого Руху. Для мене це незаперечно.

Проте знаходити в такій свідомій людині ворога всього російського чи всього польського — звичайний нонсенс, вигідний для творення стереотипу українського націоналіста. Слова Леніна «...вільна Україна можлива при спільній дії пролетарів великоруських і українських: без такої єдності про неї не може бути і мови» мають зараз несподівано сучасне наповнення. Скажімо, відома московська група депутатів ближча мені за духом, аніж невідома українська.

Обстоюючи національне відродження, б'ємося за єдність усіх добрих і чесних людей світу. Спороджене в якомусь гадючому кублі гасло «В крові москалів утопимо жидів» розраховане на конфронтацію і розбрат, на паплюження і безчестя найкращих і найчистіших наших ідеалів. Давати бій провокаціям на кожному кроці — не можна ні втомлюватися, ані піддаватися зневірі. Зневіра і втома — це теж антиподи Руху, це теж наші правічні вороги. Час уже нашому билинному богатиреві встати з правічної української фортеці-печі і почати рухатись...

Київська координаційна рада Руху за перебудову завжди намагалася вив'язуватися із конфронтаційних ситуацій і прагнула до діалогу з ідеологічними відділами ЦК і міськкому партії. Не завжди і не в усьому вистачало кмітливості, вміння і такту й у нас, і в наших опонентів. Нам було важче зберігати спокій і рівновагу: ми ж бо були атаковані не лише нашими колегами журналістами за допомогою організованих і неорганізо-

ваних листів трудящих — недвозначно проти створення Руху висловилося керівництво республіки...

Якби на позитивному баянсі Руху в Києві було лише виявлення трагічної ситуації в Народичах чи відкриття архіпелагу Биківня, активна участь у виборах і виведення на орбіту справді народних депутатів чи активізація громадськості навколо голоду 1933 року — і того вже досить було б для розуміння того, що київський Рух живе, що він необхідний.

Особливої розмови потребують питання національної символіки. Абсолютну непідготовленість щодо дослідження цієї складної проблеми засвідчило засідання Комісії Верховної Ради України, звіт про яке опублікувала «Радянська Україна»...

Ідучи за такою логікою, можна неспростовно довести: під нашими червоними знаменами, коли їх тримали в руках Сталін і Берія, було знищено стільки мільйонів українців, скільки їх не знищено за цілі століття і десятиліття під усіма прапорами, які були на Україні, — від княжих часів аж до сьогодні.

Але ж ми не зрікаємось червоного прапора революції, прапора Леніна...

А ось виступ Віталія Дончика: «...Київська координаційна Рада Руху на чолі з доктором філософії М. В. Поповичем уміло провела нас крізь різні рифи квітня-травня. Я нерідко приєднувався до критики, яка лунала на адресу координаційної Ради, надто її голови, за певну пасивність, але сьогодні бачу: значно більшою мірою вони заслуговують на похвалу. За мудрість, за утвердження атмосфери дискусії. Ми мали пройти цей шлях теле — і всіляких інших дебатів. Ми ні в чому не поступились своїми від початку заявленими принципами: ні щодо необхідності Руху, його завдань, політичної активізації ~~має~~, виховання національної самосвідо-

мости народу. «Рух — не потрібний», «Рух зайвий», «партія має надійні механізми зв'язку з масами» — докоряли нам постійно, і тут же, поза всякою логікою, запитували: «А що ви конкретно зробили?». Сьогодні ми здобуваємо право і волю не тільки для осмислення, обговорення своїх завдань, а й для постійної роботи задля перебудови, демократизації, гласності...

Останнім часом цілком слушно ми заговорили про моральні засади Руху. Найсвітліші задуми і прагнення в його основі, жодні користолюбні цілі не потрапили до нашого проєкту, і тому найчистіші засоби, найвищі норми порядности, чесности, совісти, терпимости й терплячости, довір'я і взаємопідтримка — ось наші норми і принципи. Закликаю вас усіх не забувати про це, вірити, що істина — це не стовп, а кріслате дерево.

Нам закидають конфронтацію, але й для цього закиду немає жодних підстав. Консолідація суспільства — наша мета, а, отже, консолідація — це й засіб Руху.

Ми знаємо, що З'їзд народних депутатів СРСР не всіх і в усьому задовольнив, але він, безперечно, значно просунув нас усіх уперед по шляху до справді правового, демократичного, гуманістичного суспільства. Ми не маємо права тепер бути позаду. Київ заслужив, Київ чекає, як і вся Україна, наших справді енергійних і мудрих зусиль у відстоюванні соціальної і національної справедливости, прав людини і прав народу, здійснення перебудови...”

Дмитро Павличко свій виступ так сформулював: «...Михайло Горбачов на зустрічі з українськими письменниками спитав: «Це правда, що ви хочете створити нову партію? Я не читав проєкту програми вашого Руху, але мені сказали, що ви хочете створити нову партію» Відповідь була: «Ні, нам не треба нової партії. Нам потрібна перебудова. А оскільки на Україні

перебудова нишком гальмується, і то нерідко людьми з високими державними й партійними посадами, ми змушені на заклик народу творити Рух за перебудову'. Сьогодні скажу те ж саме. Народний рух України за Перебудову народився з пекучої необхідности пробуджених до активного громадсько-політичного життя всіх соціальних верств, усіх національних груп населення втручатися в процес оновлення, вивільняти його від саботажу, від зумисно неграмотного або просто лінивого й бездарного спрямування.

Екологічні тривоги українського народу показують, що керівництво республіки не вмє чи не хоче робити висновків із чорнобильської, найстрашнішої в світі «мирної» атомової катастрофи. Будівництво нових, крім Чигиринської, і розширення старих АЕС у республіці не припинено, незважаючи на рекомендації вчених і на бурхливі антиядерні мітинги. Історія кладовища жертв сталінського терору в Биковні показала, що офіційні чиновники кілька років (перебудовчих років!) намагались дезінформувати громадськість, приписати фашистам-зайдам злочини фашистів єжовського й беріївського вишколу...

Монополія на політичне мислення, на будь-яку суспільну ініціативу — головна прикмета лідерів партії сталінського типу — хай не так, як за давніх добрих часів, та все ж таки знайшла вияв у силовій, антирухівській, антидемократичній поведінці деяких сучасних діячів України...

Перегляду! А хіба не потребує? Переглядати ж старі норми не означає обов'язково й тотально замінювати їх новими. Проєкт Програми Руху жодної примусовости в жодному пункті не декларує.

Та все ж таки ми, мабуть, повинні бути вдячними всім, хто чинив заборону Рухові, — за критику, особли-

во академічним умам, бо, коли перейдемо це, коли не зневіримося в порядності людській, значить, ми здатні перемагати.

Тепер, коли більшість «українських» виступів на З'їзді народних депутатів у Москві явили рівень заскоружлого, примітивного, застійного мислення, вже не тільки нам, а всім громадянам СРСР стало ясно, чому в таких муках народжується Рух за перебудову і чому він так потрібний кожному чесному трудівникові на українській землі.

З'ясувалося, що існує начебто дві концепції перебудови. Одна — справді партійна, глибинна, з певним застереженням можна б сказати, московська яка дає можливість народам відродитися, підняти з-під ніг суверенітет, мову, культуру, перейти на республіканський госпрозрахунок і на справжнє народне самоврядування. Друга концепція — наша офіційно-республіканська, що у різний спосіб намагається рятувати командно-адміністративну систему, підживляти невдоволення перебудовчими змінами, лякати народ вигаданим розгулом націоналізму серед творчої інтелігенції, малювати ініціаторів Руху, безперечно, чесних і сміливих громадян республіки, як авантюристів, що рвуться до влади.

Ми стоїмо за партійну концепцію перебудови. За рішучий злам сталінських традицій. Не переставляти меблі в тісному й підгнилому від грибка лицемірства домі, а мурувати новий будинок на фундаментах жовтневих ідеалів — цього ми прагнемо.

Негласна, друга концепція полягає в тому, що, як каже сіцилійська приповідка, треба змінити все так ґрунтовно, щоб нічого не змінилося.

Вчитайтесь в деякі промови на останньому Пленумі ЦК Компартії України, вчитайтесь в дискусії, які

ведуться газетами навколо питання, чи надати, зрештою, українській мові статус державної, хоч за надання висловилося вже дві комісії Верховної Ради УРСР і проєкт закону про удержавлення нашої мови написаний. Як член державної комісії, яка мала завдання створити проєкт закону про мову, заявляю: він створений і коли в тому вигляді, в якому я — один із співавторів знаю його, він потрапить до друку — це вже буде перемога справедливості й демократії: Навіщо ж така гарячка до опублікування закону?! Торжествувати хоче друга концепція перебудови, їй же досить поміняти шпалери в кімнатах, та й то обов'язково так, щоб видно було всюди старі трафарети й мальовидла.

Ми стоїмо за економічну, політичну, культурну суверенність України в рамках СРСР. За суверенність істинну, яка була потоптана сталінським режимом і яка повинна відродитися як основа основ усього нашого життя. Одним із головних прав на неї є наша національна мова. Допоки вона жива, нам потрібні республіканські органи. Коли вона помре, ми станемо обласними регіонами Росії. Цього прагнули царські й сусловські ідеологи. проти цього повстають свідомі елементи нашого народу і нашого громадянства, незалежно від національної приналежності. Проти цього діє перебудовчий процес, започаткований партією. По всіх республіках стоять аналогічні проблеми, але подекуди ситуація складається набагато краще, ніж у нас, тому що там партія і народні рухи за перебудову виступають разом, уникають конфронтації, співпрацюють в ім'я спільних ідеалів. Це для нас приклад. Прекрасний і, думаю, досяжний приклад.

На зустрічі з М. Горбачовим, про яку згадав я вище, не вдалося мені сказати, а що, власне, на мій погляд, являє собою Рух — партія це чи ні. Ні, не партія, бо не

претендує на владу, а, навпаки, прагне допомагати партії, однак не за підказками «зверху», а за власним, низовим, народним розумінням справи. Народний рух України за перебудову — незалежна, особлива громадсько-політична організація, куди можуть і повинні входити безпартійні й комуністи, представники різних національностей і професій, різних спілок і груп...”

На конференції Народнього руху України за перебудову в Києві Володимир Яворівський сказав: «...що ж ми за такий дивовижний народ, який навіть приниження гідності — чи то закриття національних шкіл, чи то святкування роковин якоїсь там битви — сприймає, мовби власну вину? Переконаний, що ніде в світі не знайде аналогії цьому, але й знаю разом із тим, що ніщо так, як чорнобильська трагедія, не згуртувало нас, об'єднавши кращі сили українського, білоруського та інших потерпілих од нещастя народів на боротьбу з відомчою експансією. Саме чорнобильська біда стала справжньою перевіркою на вірність ідеалам революції для місцевих Рад народних депутатів... Але спитаймо себе, чи скрізь цю перевірку Ради витримали? Ні, далеко не скрізь. Тому й навряд чи слід було сподіватися від депутатського корпусу України вагомої участі у роботі першого З'їзду народних депутатів, навряд чи могли ми гідно від-стоювати і свій погляд на шляхи перебудови. Передовсім, ми були надто мало підготовлені до прийняття важливих рішень. І лише громадська відвага таких з-поміж нас, як ливарник Сергій Конєв з Дніпродзержинська («батьківщини застою» — за його словами) допомогла нашій групі бодай якоюсь мірою встояти на середньому рівні...”

Володимир Маняк у своєму виступі сказав: «...Сьогодні можу доповісти : ми з журналісткою Лідією Коваленко завершили роботу над рукописом Книги-

Меморіалу «33-ій: голод». Рукопис подано до «Радянського письменника». На підставі свідчень тисяч очевидців, аналізи документальних матеріалів з «розсекречених архівів» стверджую: в 1933 році була старанно сплянована заздалегідь, добре розроблена акція щодо умиротворення українського народу, що увійшла в історію під назвою «голод». Головний стратег, розробник операції — Сталін, виконавці — представники партійно-радянського апарату на місцях...

А коли ж почнемо відтворювати справжню історію українського народу, відстоїмо його честь, очистимо від сталінських наклепів? На верхніх поверхах суспільства кипіли апаратна колотнеча, війна за крісла примушували поступатись і відступати, маневрувати, зраджувати себе, вчорашнього, і своїх нинішніх спільників. Тільки народ нікого не зраджував, ні від чого не відступався, не помилявся і не каювся. А ми сьогодні знову хочемо відволікати увагу від нього, багатостраждального селянина, щоб звести наше історичне минуле до ворохобні у верхах, до зіткнення непогамованих честолюбств більших чи менших вождів..."

Вищенаведені уривки промов українських комуністів дають змогу зробити, і вивести наші ствердження:

1. Різниця в поглядах українських комуністів і Прибалтицьких республік чи грузинських комуністів. У Прибалтицьких республіках створені «народні фронти», які ставлять вимоги відділитися від Москви і самим мати владу. Грузія, після масакри 9-го квітня ц.р., в липні знову почала демонструвати за відділення від Москви.

2. Українські комуністи не створили «народнього фронту», а тільки — «Народний Рух України за перебудову». Вони заявили, що не змагають до влади, що вони стоять на ленінських принципах, що вони за соціалізм,

вони визнають провідну роль комуністичної партії. Зі згаданих промов видно, що вони хочуть виправляти занедбання комуністичної партії й здобути для партії довір'я в народі.

3. Українські комуністи через «Народний Рух України за перебудову» висунули ряд проблем, які наш народ конечно мусить усунути; й ті проблеми ОУН давно поборювала і поборює. Але московський центр, а за ним і українські комуністи за це робили і поширювали наклепи на ОУН.

4. Треба сподіватися, що через висунення життєвих проблем для українського народу «Народний Рух України за перебудову» в народі буде мати деякий час дуже поважну підтримку. Вони деякий час матимуть підтримку тих українців, які за відділення від Москви й ідуть під синьо-жовтим прапором.

5. «Народний Рух України за перебудову» від ряду «неформальних» організацій уже перебрав ініціативу й доведе їх до занепаду. «Неформальні» організації, що виступають за федерацію, не мають ґрунту вдержатися, бо такі позиції заступає «Народний Рух» і компартія України.

6. Іван Драч в своєму виступі зробив неправдиві закиди націоналістам таким висловом: «В крові москалів утопимо жидів», чи що націоналісти бачуть ворогів у всьому руському і польському народах. Такі вислови І. Драча є цькуванням націоналістів і причиною для переслідування. Нам на чужині треба позбутися таких думок, мовляв Драч, і інші мусять так говорити. Але вони інакше думають. Ми вмовляємо в себе, що вони так думають як ми хотіли б їх бачити. Вони є націонал-комуністи, що твердо стоять за ленінізм і соціалізм, а не за самостійність. Ми визнаємо і схвалюємо їхні добрі кроки. Але ми знаємо, що таку ініціативу в час

«перестройки» вже висунули В. Чорновіл, Горинь та ряд інших. Українські комуністи з кіл творчої інтелігенції не проявили діяльності. Вони лише прислуховувалися: що ж буде далі?

Ми не сміємо безкритично захоплюватися, а усе аналізувати, бо інакше не будемо мати правильного образу.

Потрібна «перестройка» психології

Членів комуністичної партії від первинної організації й до найвищої партійної школи «навчали», що вони, тобто комуністи, є «вибранцями» народу, що вони є «найкращі з кращих». Усі члени комуністичної партії слухали з партійних «вчень», що комуністична партія «непомилна», що вона «найрозумніша». Комуністична партія озброєна «вченнями» Маркса, Енгельса і «геніяльного» Леніна, а потім Сталіна. Комуністична партія буде соціалізм, а потім комунізм «науковими» методами «наукового соціалізму».

Партійні секретарі всіх комуністичних комітетів і партійних клітин, міськкомів, райкомів, обкомів до ЦК були «найкращими» синами народу і проводили в життя постанови та рішення «мудрого» ЦК та генерального секретаря. Вони цитували слова Леніна і Сталіна та потім всіх генеральних секретарів; наказували, вимагали, цькували, переслідували і карали безпартійних рабів.

Секретарі комуністичної партії не звикли, щоб їм хтось суперечив, їх не слухав та зробив не так, як партія вимагає. З представником комуністичної партії невільно було дискутувати, бо партія все найкраще знає. В усіх партійців вироблялися: партійна гордість і вищість над непартійними. Члени партії всюди повинні бути передовими, їм, на їхню думку, всюди повинні вклонятися, їх вітати.

Зрештою, в членів комуністичної партії розвивалася нездорова психічна настанова, в них брали гору людські слабості, кумівство, корупція, надужиття своїх становищ, надужиття владою. Члени комуністичної партії не підлягали контролю народу. Їх контролювали їхні зверхники, які самі були такими самими

шахраями. Комуністичних апостолів було мало й їх не приймали до своїх клік.

Все це діялося на очах народу довгі роки. А це і витворювало все більше недовір'я до комуністичної партії в народі, який усіх партійців вважає за п'явок, які смокчуть кров із народу. Комуністична партія створила нову клясу визискувачів, які, крім влади, мали доступ до всіх матеріальних благ, в той час як широкі кола населення жили в злиднях. До того ще комуністичною партією створено атмосферу морального терору, і нарід дивився та мовчав. А не буде мовчати, то приліплять ярлик «ворога народу», який «проти советської влади».

Людей советська влада арештовувала сотнями тисяч. Одних із них розстрілювали, а решту засилали в концентраційні табори. Комуністична партія й уряд Советського Союзу мали десятки мільйонів в'язнів, які безплатно будували залізничні шляхи, рили канали, довбали вугілля і залізну руду, пиляли ліси. І там же гинули від голоду та холоду. Ввесь цей спосіб безоглядного визиску людини комуністи назвали «науковим соціалізмом». Для ширшого закабалення народу комуністи почали самі творити «ворогів народу» там, де їх не було. А потім комуністи стали як щурі, — вони почали самі себе пожирати.

Комуністи створили в країні нездоровий, не творчий дух. Правду і свою партійну злочинність приховували. Але дійшло до того, що вже не можна було приховати дійсности. Все почало тріщати та рватися.

Генеральний секретар КПСС М. Горбачов почав «перестройку». Треба було провести зміни в партійно-державному апараті. Треба було звільнити старих корупційних функціонерів. Але цього виявилось замало. Треба творити нову систему управління, для якої не було ані взору, ані рецепти. Почався хаос.

Звільнені комуністи, які звикли наказувати і керувати, поширили непевність і сумніви в доцільності «перестройки». Кожна ділянка суспільної машини виявилася нездідною розв'язувати свої проблеми. Горбачов красномовно виголошує промови про «перестройку». Але на протязі чотирьох років положення в країні все гіршає. Нестача харчів викликає незадоволення в народі.

«Перестройку» М. Горбачов назвав революцією. Але революція згори не приносить користі. В половині липня 1989 року стало відомо, що вуглекопи застрайкували в ССРСР. Страйк охопив копальні вугілля в: Кузнецк, Караганді, на Воркуті, в Донецьку й інших. Сотні тисяч вуглекопів по точках висунули свої вимоги. А вуглекопи Червонограду з Львівсько-Волинського басейну, крім соціальних вимог, зажадали ще і провести перевибори місцевих органів та висунули обвинувачення партійній владі в шахрайстві, назвавши прізвища першого секретаря міського комітету комуністичної партії та голови КГБ. Страйком виявлено, що соціальне забезпечення вуглекопів жахливе.

Сімдесят років говорили, що ССРСР — країна робітників і селян із «найкращим соціальним забезпеченням у світі». І раптом все виявилось тухлою. Кілька разів змушений був Горбачов виступати по телевізії із закликом до вуглекопів, щоб вони припинили страйк. А на 24-го липня М. Горбачов скликав нараду Верховного союзу ССРСР з питання положення вуглекопів. На нараді розглядали болючі проблеми та вимоги робітників, які конечно треба полагодити. Горбачов вказав на велику шкоду країні страйком, він співчував робітникам, потреби яких треба задовольнити. Всю вину за жахливий стан в соціальному забезпеченні вуглекопів М. Горбачов склав на місцеві партійні апарати.

Виринає просте питання: вже чотири роки М. Гор-

бачов «проводить перестройку»; отже був час поцікавитися життям і потребами вуглекопів; то на що ж він ще чекав? За новою структурою, — найвищою державною владою є новообрана Верховная рада ССРСР. Але в ній і далі домінують партійні функціонери. Можна сміло твердити, що Верховний совет не має влади, бо й далі комуністична партія тримає всю владу в своїх руках.

Радіо-Київ 11-го липня 1989 року передало «Бесіду за круглим столом» про перший з'їзд народних депутатів. Ректор Київського політехнічного інституту Петро Таланчук сказав: «Сам статус Верховної ради не визначено. Це по суті не орган влади, а орган при владі.» Для прикладу, перший секретар Київського обкому комуністичної партії і член Верховної ради Григорій Ревенко не має сумніву, що він у першу чергу партієць, а потім уже член Верховної ради.

За 1989 рік в журналі «Україна» №26 поміщено «Ділове інтерв'ю» з О. Андріякою, — першим секретарем Ірпінського міського комітету компартії України (Київська область). В інтерв'ю читаємо: «Однак більше хотілося б сказати про те, що не вдалося зробити, що хвилює сьогодні кожного комуніста. Реформа політичної системи покликана зокрема чітко розмежувати функції партійних і державних органів згідно з ленінською концепцією, створити ефективний механізм, здатний регулювати своєчасно самооновлення політичної системи. Змушений сказати, що досі, на жаль, працівники партійного апарату займаються не тільки політичною діяльністю, а й переважно розв'язують суто господарські питання... Духовну спрагу ми, схожі, вгамували, а от із матеріальним дефіцитом ніяк не можемо впоратися... Дефіцит цукру, цукерок, а тепер — мила, прального порошку, лез до голення. А за цими ж явищами стоять конкретні особи, у більшості випадків

члени партії.”

Ця довша цитата з жалів партійного секретаря улегшує нам самим уявити образ дійсности в Україні. Вироблена психологія членів компартії не терпить критичних зауваг сьогодні зі сторони народу. Кожну критичну думку компартійці вважають, що це роблять екстремісти, демагоги, вороги комуністичної партії. Комуністи поступають так, що про злочин комуністичної партії й економічну руїну країни невільно говорити.

Дискусія між професором, деканом факультету журналістики Львівського університету Володимиром Здоровекою і студентом Олександром Бусолом поміщена в газеті «Молодь України» за 5-го липня 1989 року на стор. 1-2. Пригадаймо, що в час арешту братів Горинів, М. Осадчого та Ірини й Ігоря Калинець КГБ проф. В. Здоровега був покликаний як експерт в літературі, щоб встановити, чи писання арештованих є антирадянськими. В дискусії ж В. Здоровега сказав: «Є вина історії, що поклала на партію значний негативний відбиток. З позиції сьогоднішнього дня ми не завжди спроможні зрозуміти вчорашнє.” Як бачимо, що Здоровега має добре засвоєне ленінське крутіство. В нього, мовляв, не комуністична партія винна за її злочинну й антинародню діяльність чи господарство, а історія.

Наведемо ще уривки з газети (російськомовної) «Правда України» за 9-го липня 1989 року. В ній на третій сторінці поміщено статтю М. Дерімова «Когда дорога вымощена «благими» намерениями...”. Дерімов уже роками відомий нам як провокативний писака, який розписує негативно-лайливі «розяснення» про самостійницькі концепції України та проти ОУН і УПА. Дерімов стилем донощика обширною іронією і злобою описує, як йому непрошеному (типовий російський прийом влізти туди, де він не бажаний) вдалося пролізти на

Конференцію Народнього Руху України за перебудову, яка відбулася в Києві в суботу першого липня 1989 року. В своїх «роздумах з приводу однієї конференції й одного мітингу» М. Дерімов випишує жовчу:

«... І ось у суботу першого липня відбулася установча конференція київського відділення НРУ, а наступного дня — мітинг, про який у заздалегідь розклеяних афішах повідомлялось, що його провадитиметься під гаслом «Вся влада Радам». Я був на цих обох заходах. А потім все спочатку переглядав мої нотатки, щоб збагнути те, що довелося побачити і почути...

Зокрема вразила мене така фраза з цього матеріалу: «Основний пафос багатьох промовців зводився до того, що Рух прагне допомогти партії в життєво важливій справі...»

Навпаки — вони раз у раз вивертали злосливу ганьбу на партію і Ради. Чим далі я їх слухав, тим більше переконувався у тому, що чую голос власне тих екстремістських елементів, про яких говорилося...

Тут спритні дівчата торгують плястмасовими круляшами з зображенням тризубця (два з полтинником за штуку) і самвидавними листками (полтинник — півкарбованця за екземпляр). У фойє снують молоді люди атлетичної будови з жовто-блакитними пов'язками на рукавах. У залі нагорі хлопці з такими ж пов'язками, сповнені функціонерними важливостями, пильно охороняють стіл президії...

Знову переглядаю цей разючий публіцистичний виступ, шукаю в ньому за конструктивними діловими настановами для Руху за перебудову — і знаходжу лише такі конкретні пропозиції: легалізувати уніятську церкву і жовто-блакитну символіку. Лише й усьо!

Та це якраз і було те, що хвилювало багатьох «борців за перебудову», які зібралися в залі «Дома кіно».

Вони готові були без кінця слухати, нехтуючи регламентом, про уніятів, про тризубець, про тонкощі в розрізненні тлумачення слів «суверенність» і «самостійність», про те, що великоруський шовінізм існує, а українського буржуазного націоналізму ніби і зовсім немає...

Виступав голова литовського фронту «Саюдіс». Як істину в останній інстанції сприйняла певна частина аудиторія його запевнення, що в Прибалтиці нібито нема загострень у міжнаціональних взаєминах, що тамтешньому російськомовному населенню нібито нема на що скаржитися. Голова «Саюдісу» люто очорнював «сильний центр» СРСР та обстоював багатопартійну систему. Перебуваючи в столиці нашої республіки, він зарозуміло повчав і підбурював наслідувати «прибалтицький приклад»...

Ніхто не перешкодив і просторому виступові на конференції прибулого зі Львова відомого есесівського кореспондента американського радіо «Свобода» і пресової служби закордонної ОУН В. Чорновола. Ніхто не дав належної відсічі його злісними нападами на партію, на світлий празник, який має відбутися, 50-ліття возз'єднання західньоукраїнських земель з УРСР...

Проте, з трибуни біля стадіону виступили з підбурюючими промовами Ю. Бадзьо, М. Горинь, В. Чорновіл і інші есесівці та співчуваючі їм особи, в дійсності які нікого не репрезентують, крім радіостанції «Свобода» і закордонного бандерівського інформаційного центру.

Чотири рази звертався головуючий В. Яворівський до натовпу: «Де тут представник УКЦ? Я хочу надати йому слово». І чотири рази пошукуваний представник не відгукувався. Нарешті після п'ятого заклику біля мікрофону появився якийсь «представник УКЦ» і прогаласував: «Хай живе українська католицька церква!

Хай живе самостійна Україна!” Якщо це дійсно був хтось із уніятського духовенства, то він ще раз привселюдно очолив старий тяжкий гріх своєї церкви — гріх націоналістичного політиканства...

Мовчки слухали члени КПСС із групи ініціаторів НРУ, як зводили наклепи на їхню Партію, на З'їзд народніх депутатів ССРСР в загальному й окремих народніх депутатів зокрема, на керівництво республіки і Голову Верховного Совету ССРСР. А перед їхніми очима в них маячив плякат, на якому було написано: «Хай живе самостійна, соборна, націократична українська держава!» Такому неологізмові — «націократична» — позаздрив би сам Геббельс!...

Чотири години продовжувалася ця націоналістична й антикомуністична вилазка. І дивно, і дико було чути рознесені посилювачами над майданом біля стадіону заключні слова В. Яворівського: «Ми свою місію виконали».

Багато хто з киян, які були присутні на мітингу, бачили і такий плякат: «Тбілісі, Пекін. Що далі?» Злосливий натяк! Він викликав сполох у тих, хто звернув на нього увагу. Люди запитують: чи не штовхають нас підбурювачі до нового Сумгаїту, до нового Коканду, до нового Узеню? Чи ж не зрозуміло, до чого можуть довести розгули антикомуністичної діяльності? Чи ж не ясно, що хто сіє серед населення політичний розбрат ризикує пожати бурю! Чи ж не ясно, що це гра з вогнем? Загально відомо ж, що ні одна держава світу не може терпіти прямих посягань на її основи, прямої образи її основоположних структур та керівництва...”

Наведені уривки писань учня сталінсько-беріівської школи не потребують коментарів. Таких як М. Дерімов в Україні багато. Їх опановує політичний страх, що українці почали говорити правду.

Затяжна боротьба з московськими централістами

1989-й р. у червоно-московській імперії відзначається великим національним і соціальним напруженням та кровопролиттям у Вірменії, Азербайджані, Нагорному Карабасі, а потім 8 квітня — в Грузії. Вперше ЦК КПСС зустрівся з великим, масовим страйком шахтарів Кузбасу і Донбасу. Шахтарські страйкові комітети подали свої вимоги комуністичній партії й урядові ССРСР та висловили владі своє недовір'я їй.

Про це вичерпно подавано в інформаціях УЦІС та нашій пресі. Національні республіки, в яких створено народні фронти, скріпили свої вимоги перед московськими централістами. В кінці серпня і на початку вересня почалися багатотисячні демонстрації в Молдавській республіці проти русифікації, вимагаючи визнання молдавської мови з латинською абеткою, вимагаючи незалежності від Москви. В прибалтицьких республіках народній фронт став фронтом усього народу.

Для Москви народні фронти стали великою загрозою. Тому з тихого доручення централістів, у протиположності народнім фронтам, почали творити «інтернаціональні фронти», тобто «інтерфронти» — з тих росіян, яких до національних республік понасаджувано московським центром як партійних апаратчиків, які проводили безоглядно курс русифікації. Не зважаючи на наголошування про «нове мислення», бачимо стару московську тактику, — творення п'ятих колон серед неросійських народів.

У всіх «союзних» республіках почалася пропаганда і передвиборча боротьба кандидатів у депутати до Верховних рад республік. В Україні вже набутий виборчий досвід з часу виборів народних депутатів до

Верховного совета СССР. У тих виборах виявлено ряд шахрайств комуністичнопартиїного апарату; через комуністів, що творили виборчі комісії.

Почалася також гостра дискусія над проєктом республіканської конституції, над проєктом закону «Про вибори народних депутатів УСРС». Створено окремі комісії, які опрацювали альтернативні проєкти. Депутати з України до Верховного совету СССР опрацювали й оприлюднили «відкритий лист до депутатів Верховної Ради Української РСР», в якому висунуено такі вимоги:

«1. Одна людина — один голос, без представництва громадських організацій;

2. Прямі пропорційні вибори до Верховної Ради УСРС;

3. Прямі вибори президента республіки;

4. Вибори на альтернативній основі (більше число кандидатів, ніж місць);

5. Недопустимість впливу виборчих комісій на формування депутатського корпусу.

Таким чином, створюються умови для прийняття справді демократичного Закону про вибори. Цьому сприяють і розроблені альтернативні варіанти проєкту Закону й окремих статей.

Ваша робота з підготовки і прийняття Закону про вибори повинна бути основою саме на цих позиціях, які відповідають надіям і вимогам виборців республіки. Це, на наш погляд, визначає і необхідність орієнтації регламенту роботи наступної сесії Верховної Ради УСРС на постатійне обговорення проєкту Закону про вибори і поіменне голосування...

Пам'ятайте про величезну історичну відповідальність, яка лягає на вас, обранців республіканського парламенту!

Вище подані вимоги підписало 38 депутатів.

Національні рухи у Прибалтицьких і інших національних республіках створили Москві непередбачені труднощі. А в Україні не створено народнього фронту. Створено народній Рух українських комуністів. Про це писано в статті «Конференції Народнього Руху» 1 серпня 1989 р. і зазначено, що Народній рух України за перебудову та для допомоги комуністичній партії, а не проти партії. Народній рух в Україні за «ленінські принципи національної політики» і за рішення XXVII-го з'їзду КПСС та за рішення XIX-ї всесоюзної партійної конференції. Народній рух України змагає за «виправлення» комуністичної партії, а не за те, щоб комуністичну партію відсунути від влади.

Натомість литовські комуністи, а також естонські відмовилися від повної влади в своїх країнах і прагнуть владу ділити з іншими партіями, які тепер оформляються. Подібне до того що в Прибалтицьких республіках, відбувається тепер в Угорщині. В Польщі ж опозиція своєю перемогою відсунула комуністів від влади в державі.

Між комуністами Прибалтицьких республік і українськими комуністами в державницькому способі думання спостерігаємо поважну різницю. Все ж треба ствердити, що комуністи з Народного руху України висунули життєві проблеми українського народу й у цьому змагу їх підтримують українці не-комуністи. Для українських комуністів саме тепер, у їхній боротьбі з апаратчиками Щербицького, підтримка народу конечно потрібною є.

Наведемо погляди Володимира Яворівського, які він висловив на сторінках «Культури і життя» за 13 серпня 1989 р. на стор. 3-4. Володимир Яворівський вибраний головою Народнього руху України на Київській регіональній конференції. Він у статті говорить:

«Рух виник насамперед на основі гострих, дуже болючих соціальних проблем. Подруге, екологічних, перед якими всі ми рівні, незалежно від національності, віку, віросповідання, поглядів... Так, чого вартий лише один Чорнобіль... Вода Дніпра це вже тільки вода для теплоходів і моторових човнів... Серед ініціаторів Руху переважна більшість не лише комуністів, а й членів парткому Київської письменницької організації... Свідомість народу сьогодні набагато випереджає свідомість багатьох представників апарату. Та й перебудова в партії, як відверто сказав на недавній нараді в ЦК КПСС Михайло Горбачов, істотно відстає від процесів, які відбуваються в суспільстві... Отже НРУ — не альтернатива партії, він від неї не відмежовується... Ми прагнемо допомогти партії перебудуватися, самоочиститися, 'змити' з неї всіх тих, хто присмоктався, хто тримає партквиток заради доступу до 'корита'... Рух не бажає йти в напрямку, відмінному від того, яким ідуть кращі сили партії».

Дуже корисне нашому народові, — зламати опір і відсунути від влади кліку Щербицького. Якщо українським комуністам, при підтримці народу в НРУ, вдасться провести в життя відсунення від влади кліки Щербицького, то буде величезна користь. Але це ще далеко до незалежності від Москви.

Російськомовна «Рабочая газета» за 5 серпня 1989 р. принесла: «Початок діалогу у Львові відбувся розмовою між першим секретарем міського комітету партії й представниками «Української Гельсінкської Спілки»». З цієї ж статті довідуємося, що Львівський партійний комітет розпочав широкий діалог «за круглим конструктивним столом» із усіма без винятку «неформальними» групами. Від Української Гельсінкської Спілки в діалозі взяли участь В. Чорновіл, М. Горинь і Б.

Горинь. Від компартійного міського комітету був перший секретар В. Волков. У цій розмові було стверджено:

«...Представники УГС цілком поділили думку В. Волкова, що першочергова серед них — регіональний госзрахунок. Політика центральних відомств — це паразитування на природних багатствах, що межує з окупацією. Ця думка належить Валентині Распутіну. Учасники розмови цілком поділяють таку думку російського письменника. Не було розбіжностей і в трактуванні окремих елементів госзрахунку — формування бюджету не згори в низ, а знизу вгору, впровадження справедливого еквівалентного обміну між регіонами...».

З твердження російськомовної «Рабочей газеты» виходить, що російський письменник Валентин Распутін ствердив визиск України. В дальших тягах цієї ж самої статті в «Рабочей газете» читаємо:

«...Віктор Олександрович Волков розповів про підготовку до виборів народніх депутатів Української ССР у місцеві ради і попросив співбесідників поділитися думками про цю важливішу кампанію, від якої буде залежати дальше поглиблення перебудовочних процесів. М. Горинь висловився за збереження існуючих політичних структур, але за виповнення їх по-справжньому державними людьми, які б повністю віддавали себе служінню людям і практикували б парляментську діяльність на професіональному рівні. Не без того, сказав він, що серед майбутніх кандидатів у депутати будуть і представники УГС. Було висловлено також пересторогу, що якщо недоліки Закону про вибори народніх депутатів СССР, про які багато говорилося на Першій сесії Верховного совета, залишаться і в законах УССР про вибори народніх депутатів Української ССР та місцевих Рад, вони знову можуть послужити імпульсом до ускладнень політичної атмосфери в республіці,

постанню вогнищ конфронтації.

М. Горинь назвав безвідповідальними обвинувачення УГС в тому, що вона закликає виселювати представників інших національностей з України, до міжнаціональної ворожнечі.

— Гасло 'Бей москалей', яке нібито поширює УГС, — грубий наклеп, — сказав Б. Горинь. — Органи правопорядку повинні схопити за руку кожного негідника, який хоче спровокувати конфлікти на міжнаціональній основі. Це дуже небезпечна гра. Ми не сміємо і не маємо права допустити на Україні до такого, яке трапилося в Карабасі або Фергані.

До речі, того ж дня у телеінтерв'ю начальник обласного управління внутрішніх справ В. Попов офіційно заявив: організування сутичок місцевого населення із російськомовним — вигадка, яка не має одного підтвердження.

— А деякі представники правозахистних органів кидають провокаційні заяви, що УГС склала списки активістів, які підлягають розправі, — сказав В. Чорновіл.

В. Волков цілковито погодився, що в делікатній сфері міжнаціональних взаємин, зокрема коли не вистає загальнолюдської культури, відповідальність усіх, кого слухають люди і хто має на них вплив, повинна бути максимальною.

Не сприяє пом'якшенню політичних обставин у Львові позиція деяких представників правозахисних органів, які допускають супроти представників УГС грубі дії, не подаючи їм у той же час ніяких претенсій з точки погляду закону. Намагання провадити діалог з позиції сили в наш час, коли демократичні начала проголошені нормою суспільного життя, компромітує органи місцевої влади і, навпаки, штучно піднімає ав-

торитет угеесівців серед певної частини населення.

В. Чорновіл повідомив, що декілька днів тому він був учасником врочистого засідання, приуроченого до 45-ї річниці звільнення Львова від німецько-фашистської окупації. Цю подію він дійсно вважає святом нашого міста.

— Але я не можу цього сказати про події осені 1939 р., — додав він свою точку погляду.

Представники УГС висловили своє негативне ставлення до пакту Ріббентроп-Молотов. Сам історичний акт возз'єднання всіх українських земель, безумовно, позитивний, але очікуваної волі, вважають вони, в 1939 р. він не приніс. Наслідком масового сталінського терору першими жертвами стали власне комуністи. Західні українці слідом за своїми братами з Советської України, слідом за руськими їхали в Сибір.

Віктор Олександрович Волков цікавився статутом «Української Гельсінкської Спілки», її складом, політичними цілями. На сьогодні УГС нараховує по всій республіці одну тисячу осіб і утримується вона по жертвами населення. Субсидії зарубіжних спецслужб угеесівці назвали черговим наклепом, який нічим не підтверджується, хоча широких зв'язків із українцями закордоном вони не заперечують. УГС, підкреслювали вони, тепер не вважає себе політичною партією, і її треба розглядати в ряді інших неформальних організацій, які вбачають своє завдання у всебічній активізації народніх мас, у виробленні механізму участі народу в керуванні державою...».

Кореспондент «Рабочей газеты» В. Базів від себе робить такі висновки, що діалог дискутуючих сторін ніколи не приносить шкоди, що обидві сторони в діялозі висували такі проблеми, які їх зближували.

Ми навели довші уривки розмови представників

Української Гельсінкської Спілки з першим секретарем міського комітету комуністичної партії В. Волковим. Знаємо крутість і неправдомовність комуністів, а не маючи інформації про цю розмову від Чорновола і Горинів, ми стримуємося коментарів, на тему цього діалогу. Одначе треба мати на увазі головне, що КПСС не думає ділити владу з іншими політичними поглядами. Відповідальний комуніст міста Львова, який викликає на розмови провідників неформальних груп, робить це не для того щоб ці групи скріпити. Навпаки, він прагне з їхніх першоджерел вивчити їхні домагання. Потім все, що буде потрібним, проголосити як ініціативу комуністичної партії й цим самим підорвати ґрунт неформальним організаціям.

Немає сумніву, що «Народний рух України» вже висунув ряд проблем, які перед тим висували неформальні групи та перебрав від них ініціативу. Це саме стосується тепер Української Гельсінкської Спілки, члени якої не мають скристалізованої єдності в поглядах на ряд питань: одні за Самостійність, за Суверенність України, а інші за Федерацію України. Таке саме спостерігаємо в інших життєвих сферах, як екологія, соціальна справедливість.

Після цього діалогу з функціонерами бюрократії Щербицького постає питання, яке поставлене Л. Лук'яненком: «Що далі?». Чи позиції, які висунені в брошурі Л. Лук'яненка «Що далі!» в майбутньому будуть прийняті Українською Гельсінкською Спілкою?

По широкій Україні

(За советськими пресою і радіо)

Нарід в Україні щораз ширше висловлює своє незадоволення з червономосковської влади. Нарід все більше викриває злочини, які зроблені комуністичною партією в минулому. При тому нарід шукає нових форм, які мали б забезпечувати національну свободу і соціальну справедливість.

Газета «Радянська Житомирщина» в числі за 26-го липня 1989 року на третій сторінці подала вістку, що в Житомирі відбулася установча конференція громадського фронту. Членами ініціативної групи для створення Громадського фронту були: А. П. Мошковський, Я. Я. Зайко, А. О. Згерська (Яроминська).

На конференції Громадського фронту висувалися такі думки, питання, вислови, як: «Чому мають місце факти переслідування за політичні погляди? Владу потрібно передати народові. Пропоную переіменувати КПРС на соціал — демократичну партію. Треба консолідуватися на національній основі. Демократизація партії відстає від демократизації суспільства. КПРС не хоче мати ніякої опозиції. Ми хочемо змінити цю ганебну систему. З'їзд народних депутатів, то вищий орган влади, а не засідання політбюра.»

Наведені думки висловлені учасниками Конференції Громадського фронту в Житомирі й вони відзерклюють ставлення народу до комуністичної партії. Партійна бюрократія в Житомирі счинила галас: «Чому фронт, а не рух? Фронт це війна. Де границі фронту?»

Радіо-Київ 8-го вересня 1989 року в передачі «Контакт» подає огляд Радислава Чумака: «Сьогодні в Києві почав роботу установчий з'їзд Народнього Руху України за перебудову». Далі говориться, що з'їзд від-

крив народний депутат СРСР письменник Олесь Гончар. З доповіддю виступив голова організаційного комітету народний депутат СРСР Володимир Яворівський. Присутніх на з'їзді 914 делегатів, 32 народних депутатів, акредитовано 137 представників засобів масової інформації, в тому числі 22 чужоземних журналістів. Програмові співповіді виголосили: доктор економічних наук із Києва Володимир Черняк, науковець із Львова Михайло Швайка, поет Іван Драч, київський юрист Сергій Головатий.

Ось уривок із виступу поета Дмитра Павличка: «...Ми не закликаємо до виходу з Радянського Союзу, а до перетворення Союзу РСР — сузір'я вільних держав, об'єднаних справжньою волею націй. І сподіваємось знайти опору для своїх устремлінь та демократичних ідеалів у спільності дій з усіма радянськими народами і, передовсім, з росіянами.

Добре усвідомлюємо націоналізм. І український націоналізм як крайня реакція на шовіністичні утиски й урази не спроможний нам нічого запропонувати, крім сліпої ненависти й злоби.

Ми усвідомлюємо так само, що з російським народом нам жити вівіки віків по — сусідству. І, як досі українська історія перепліталася з російською, так і завтра вона не буде інакшою. Але в майбуніх переплетеннях наших доль ми хотіли б бачити не ворожнечу й кров, а збратаність і взаємодопомогу, як це нерідко бувало на рівні контактів і дружби із представниками наших культур.

Рух, до якого входять не тільки українці, а й росіяни, євреї, поляки й білоруси та інші представники національних меншин республіки, може стати значною силою запобіганню катастрофи міжнародних усобиць в Україні... ”

Радіо-Київ 9-го вересня 1989 року подало, що установчий з'їзд Народнього руху в Україні за перебудову продовжує роботу, в якому беруть участь понад тисячу делегатів від різних областей України. На з'їзді присутні також представники ЦК КП України, представники ряду міністерств, профспілок, гості з інших республік і з — закордону.

З'їзд пройшов успішно; було багато цікавих виступів чужинецьких гостей: поляка Міхніка й інших. З'їзд НРУ збуджує в народі почуття обов'язку боронити свої національні та соціальні права. Головне, що комуністи з НРУ вступили вже у відкритий конфлікт з партійною бюрократією московського коляборанта Щербицького.

Тому що українські комуністи відважно поставили справу оборони рідної мови і культури, їх за це підтримують широкі кола народу, і при тому відкрито говорять про незалежність України і демонструють українську національну символіку — синьо—жовтий прапор та Тризуб. Це комуністам не пасує, але вони мовчать і толерують, бо потребують народніх сил для боротьби і повалення кліки Щербицького.

Поділ серед українських комуністів вже набрав таких форм, що по цьому питанню повинен би сказати своє слово М. Горбачов і ЦК КПСС. Вищеподаний виступ Д. Павличка, а до того також ряду частих заяв комуністів з НРУ про вірність ленінізмові й комуністичній партії та соціалізмові, Москві дають запоруку, що Павличко, Драч, Яворівський і інші є за невідділення України від Росії.

19-го вересня 1989 року в Москві відбудеться пленарне засідання ЦК КПСС з національного питання. На те засідання з України поїдуть усі члени ЦК комуністичної партії України. Візьмім можливість, що українські

комуністи з Народнього руху України для перебудови переберуть владу і виправлять злочин в політиці русифікації та соціальних питань. Але вони не зможуть впровадити плюралізму, про який говорять тепер.

Відомо, що ЦК КПСС не має наміру ділитися владою з будь-якою іншою партією. В ЦК КПСС роблять усе, щоб і надалі бути керівною політичною силою. Тоді українські комуністи з НРУ можуть зайняти іншу позицію до тих, хто сьогодні їх підтримує й ідуть під знаком Тризуба та блакитно—жовтого Прапора. Це далеке від того, що роблять комуністи Прибалтицьких республік, не говорячи вже про Польщу й Угорщину.

Національне пробудження, розвиток національної свідомости українського народу з його минулим уже не зупинить комуністична партія з її однопартійною владою—системою.

Перший з'їзд Народнього руху України за перебудову обрав керівні органи новоствореної організації:

Голова — письменник, лауреат Державної премії Української РСР імени Тараса Шевченка Іван Драч;

Заступник голови — народний депутат СРСР з міста Дніпродзержинська Сергій Конєв;

Голова Ради Представників — письменник, народний депутат СРСР, лауреат державної премії Української РСР імени Тараса Шевченка Володимир Яворівський;

Голова Ради Колегії — народний депутат СРСР, кандидат економічних наук Володимир Черняк;

Голова Секретаріату — психолог Михайло Горинь;

Голови Ради Національностей не обрали, а натомість будуть координатори, які й будуть формувати цю Раду.

Скрайньо ворожою газетою до всіх національних процесів в Україні є російськомовна «Правда України». Московська ТАСС 8-го вересня 1989 року подала «запевнення» другого секретаря ЦК КП України Володимира Івашко, що ЦК компартії України виробив плян зміни всіх сфер життя в республіці і не передасть влади радам до того часу, поки не буде економічно забезпеченим все населення. Далі В. Івашко говорив, що в Україні є небезпека націоналізму, який Україні принесе багато біди та горя. Далі Івашко перед своїми російськими хазяями скаржився, що дехто під гаслами «перестройки» намагається поширювати націоналістичні ідеї, мовляв, кожному здорово думуючому це видно. Івашко підказує, що цьому треба протиставити інтернаціональну духовість та твердіші закони.

Газета «Правда України» за 7-го вересня 1989 року подала інформацію, що 4-го вересня 1989 року в прокуратурі Української РСР відбулася нарада з МВД, де розглядалося питання про активність антиконституційних неформальних організацій. На нараді підкреслено, що останнього часу в ряді областей, як Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська, а також у столиці республіки, дуже активно стала антиконституційна діяльність. У згаданій інформації «Правда України» поросійському наголошено, що націоналісти, екстремісти й лідери уніятської церкви намагаються дестабілізувати положення та провокувати безпорядки і викликати невдоволення серед населення. Народою прокуратурі й органами правопорядку (міліції) доручено на місцях не дозволяти порушувати законів радянської держави.

«Робітнича газета» за 3-го вересня 1989 року помістила діалог із міністром внутрішніх справ УРСР І. Д. Гладишем, який подав такі інформації:

«... За сім місяців поточного року у Києві скоєно

1178 таких злочинів проти 692 за той же період торік, а у Львові це співвідношення також не втішне: 531 - 425.

«Не краща, на жаль, ситуація і в інших республіках.

«За сім місяців поточного року загальна кількість зареєстрованих злочинів зросла на 36 процентів і становить 170 тисяч. Убивств вчинено на 24.6 процента більше, розбійних нападів — на 47 і грабежів — на 60 процентів, а крадіжок — на 73, тяжких тілесних ушкоджень на 46 процентів. Як бачите, кримінальні прояви стають дедалі небезпечнішими, все більш тяжкими за наслідниками, з переважанням корисливих мотивів. Така картина характерна для всіх 25 областей, але найбільш тривожне становище у Кіровоградській, Львівській, Ворошиловградській, Харківській, Херсонській, Чернігівській. У Києві злочинність зросла у два з половиною рази. У зв'язку з цим нас особливо тривожать випадки викрадання зброї, що почастишали, — у цілому по країні їхня кількість зросла більш як на чверть. І це за сім місяців. Зброю і боєприпаси викрадають із стрілецьких тирів...

«Злочинність серед неповнолітніх, на жаль, також зростає. Порівняйте-но: за останні три роки вона збільшилася на 22 проценти, а за шість місяців поточного — на 27 процентів. При чому, останнім часом у молодіжному середовищі особливо помітно посилюються негативні процеси. Кожний другий злочин скоєно підлітками у групах... Лише торік у республіці підлітками вчинено 58 умисних убивств, майже 600 згвалтувань, 12 тисяч крадіжок, заподіяно 148 тяжких тілесних ушкоджень...»

Радіо-Кійв у програмі «Контакт» 7-го вересня 1989 року подало інтерв'ю народного депутата СРСР Алли

О. Ярошинської:

«... Відлуння Чорнобиля: тривожна ситуація в Народичах та Лозвищі.

«Три роки людей обманювало міністерство охорони здоров'я республіки... Лише тепер село Лозвище виселяють... В селі Народичах хворіють малі діти. Діти не можуть висидіти 45 хвилин на уроках, діти мліють, падають на лінійках...»

12 сіл Народицького району Житомирщини почали виселяти із зараженої зони... Місцева влада відмовляється забезпечити виселені сім'ї квартирами... »
Жахлива трагедія в Чорнобилі спричинила нашому народові велику руїну. Вже місяцями преса б'є на сполох про дитячу хворобу в Чернівцях, де діти лисіють і вмирають. В праві з тим панує велика нестача харчів, а зокрема масла, м'яса, цукру. Так виглядає Україна, на якій господарювання пристосоване до «науки» Маркса-Леніна — «научного соціалізма».

Пресовий орган Центрального Комітету комуністичної партії України, Верховної Ради УРСР і ради міністрів УРСР «Радянська Україна» в № 202 за суботу 2-го вересня 1989 року помістив статтю «Ще не вмер Степан Бандера». В статті широко розписано, що біля хутора Паланики в Городоцькому районі на Львівщині був організований пластовий табір. У цій статті кажесться:

«...Багатозначне й найменування табору — «курінь імени Романа Шухевича». Цей генерал-хорунжий Української Повстанської Армії, він же Тарас Чупринка, безпосередньо організував і керував кривавими діями оунівських бандитів на звільненій від німецько-фашистських окупантів території Західньої України. Був знищений у березні 1950 року.

Організаційна побудова «Пласту» повністю відповідає структурі колишньої УПА — поділ на «курені» й

«рої» з підпорядкуванням «центральному проводу», створення служби безпеки з відмінним знаком — круглий значок червоного кольору з чорним трикутником, інші знаки розпізнання, символіка...

Якщо глибоко вдуматися, це й не дивно. Бо творилися ті злочини в рамках і в душі ідеології українського націоналізму. Достатньо пригадати відоме бандерівське: «Наша влада повинна бути страшною».

І як накажете розуміти віршовані виклади, якими «бавляться» члени «Пласту»:

«Ще не вмер Степан Бандера,
Ще живі герої,
Ще не довго москалеві
Спати у спокої... »

У статті багато широко розписано неправду, все насвітлюючи за старим сталінсько-чекістським стилем, щоб страшити комуністів небезпекою відірвання України від Московського центру.

Комуністи десятиліттями приховували від народу правду про націоналістів, Степана Бандеру і про боротьбу за незалежність України. Але як бачимо, правди не можна приховати. Молоде покоління, яке роджене під комуністичним «сонцем», виховуване в комуністичній школі русифікаторською методикою шукає національної правди і справедливості, шанує минуле своїх батьків, які боролися за незалежність Батьківщини.

СССР сьогодні

На протязі сторіч Московська біла й червона імперія у своїй історії має записано ряд повстань та революцій. На цьому відтинку московський штаб має зібраний поважний досвід.

Михайло С. Горбачов зі своїми спеціалістами зрозумів, що країна перебуває в тяжкому стані й потрібно шукати виходу з нього. Цей вихід М. Горбачов бачить у «перестройці», яку назвав «революцією». Революція згори дає змогу партії ініціювати й контролювати до певної міри непередбачений розвиток.

Небезпекою для імперії є революція знизу, яка піднімає всі народи до боротьби з владою і страшною силою нищить існуючий режим. Горбачовська ж «революція» згори від партійного апарату на низах має поважну підтримку. При допомозі партії на низах комуністи мають знову поборювати національні рухи й антикомуністичну діяльність. До послуг режимові комуністи мають сильний апарат терористичних органів КГБ-МВД.

Горбачовська назва «революції», — це лише жонглювання словом, бо в дійсності це є перебудова в першу чергу партійно-адміністративного апарату. Все ж «перестройкой» скористувалися народи для поширення своїх національних процесів серед поневолених, що викликало занепокоєння у самого М. С. Горбачова і ЦК КПСС.

Народи, які десятиліттями були стероризовані, почали тепер говорити правду і вимагати своїх національних та соціальних прав з низів. Тепер не так просто буде їх заставити і далі бути покірливими та послужними московському центрові.

Стривожилися національними процесами серед

поневоленних росіянами народів не лише російські комуністи. Стривожилися ними також насичені неділимським духом російські антикомуністи, яким і досі мариться збереження «недєлімой Россії». Російські антикомуністи всі вимагають реформ і критикують комуністичну систему економіки, але все лише в площині соціальної. Вони промовчують вимоги Прибалтицьких республік, Грузії, України про державні незалежності. Подекуди від них чути голоси про «виправлення» національних культур. Але про національно-державне питання в них мовчок.

Натомість режимова комуністична преса починає затавровувати національно-визвольні рухи, називаючи їх старим сталіським терміном — «екстремістами» і вживаючи як щось «позитивне» — «наша многонаціональна страна». В М. Горбачова помітне намагання шукати опертя в інтелігенції. В поневоленних народів серед інтелігенції дуже великий процент зрусифікованих людей та опортуністів. Отут-то М. Горбачов виявив свою терпеливість і показав свій практичний підхід. У нього на поверхні політичного життя появились особи, які перед двома-трьома роками майже були невідомими.

Тепер «Верховний совет» ССРСР у своєму складі подавляючою більшістю має людей молодшого і середнього віку. Горбачов зумів також у «Верховний совет» ССРСР просунути переважаюче число вірних комуністів, що загально відоме під окресленням «агресивної послушної більшости». Михайло Горбачов у своїх руках має велику владу. Але, як можна спостерегти, він не вповні опирається на свою владу, а «ділиться» своєю владою з «Верховним советом», маючи там, як уже згадано, свою більшість.

Як генеральний секретар ЦК КПС, М. Горбачов має

повну владу над комуністичною партією; як голова «Верховного совета» — президент ССРСР він має повну владу в державі. Як далі буде поступати М. Горбачов, тяжко сказати. Але є підстави твердити, що він від своєї національної політики, опертої на «ленінських приципах» не відступить і може почати політику твердої руки. В такому випадку дуже багато залежатиме від уряду США.

Якщо президент Буш буде твердо вимагати, щоб М. Горбачова слова не розбігалися з ділами, то буде мати велике значення для впровадження в Советському Союзі дійсної демократії. При допомозі США М. Горбачов хоче поправити советську економіку, яка перебуває тепер у катастрофальному стані й ще не має авторитетного та потрібного ділового зв'язку з іншими економічно сильними країнами західного світу.

Невдоволені з «перестройки» й комуністи сталінського покрою, також бюрократи, які звикли командувати народом та вигідно жити коштом рабської праці підневільних. Горбачовська «перестройка» не мала і не має іншого, альтернативного пляну. У «Верховному советі» ССРСР існує неоднозгідність із «агресивною більшістю». Одні погляди заступає Борис Ёльцин, який скидається на комуніста лівого крила. А. Д. Сахаров заступав погляди у «Верховному советі» щоб позбавити комуністичну партію влади в державі, щоб створити більше партій і надати «Верховному советі» повної влади. Можна сподіватися, що у «Верховному советі» оформляться фракції, які будуть творити творчу опозицію проти «агресивної більшості».

М. Горбачову й усім комуністам добре відомо, що комуністична партія повною широчиною виявила свою нежиттєздатність і втратила авторитет. ЦК КПСС під керівництвом М. Горбачова і його співробітників тепер

настирливо працює над оновленням партійних кадрів, щоб ними обсадити керівні позиції в країні й надалі втримати повний контроль за комуністичною партією над поневоленими росіянами народами.

Національним рухам, які змагаються за свою незалежність від Москви, роблять галасливий закид, що «екстремісти і сепаратисти гальмують «перестройку». Ще треба мати на увазі, що голова «Верховного совета» ССРСР М. Горбачов потворив у «Верховному советі» окремі комітети для контролю над КГБ і міністром оборони. Але ці «контролери» є людьми з КГБ і військового середовища. Все робиться хитро, тобто щоб назовні виглядало «по-демократичному», а в середині все далі опутане комуністично-партійним павутинням, без доступу до контролю дійсних представників народу.

Советська влада держалася на терорі, постійно всі народи тримали під страхом, шукаючи «клясових ворогів», «буржуазних націоналістів», «агентів чужинецьких розвідок» і т. п. Тепер уже всі народи не боються таких закидів. Не випадає тепер страхати «капіталістичним оточенням», бо ці капіталісти тепер дуже дбайливо допомагають рятувати російський соціалізм-комунізм. Отже про неминучість війни з капіталістами в сьогоднішній час неможна говорити.

На всій території ССРСР всі поневолені народи висувають свою правду, партійні активісти і вчені проголошують нові моделі соціалізму. Багато сходин, мітингів і нарад, багато слів, але немає такого висліду, якого хотів би мати М. Горбачов. Невдоволення і недовір'я в народі не творять творчої настанови. Десятиріччям наголошувана неправда, аморальність урядува, злочинність її залишили сліди свої в духовості всіх народів.

Поневолені народи мають сьгодні наявні докази,

що М. Горбачов і надалі хоче тримати їх під московською кормигою і це підсилює їхню зневіру в московську справедливість. Горбачов зі своїми прибічниками настирливо запевняє у вірності соціалізму, який оновлений принесе їм добробут. Горбачовська будова соціалізму нагадує нам будову Вавилонської вежі.

Рівночасно з шуканням виходу з економічної кризи, в Советському Союзі зросла злочинність, крадіжі і грабування стали буденним явищем. Скріплено діяльність міліції й міністерство внутрішніх справ (МВД) потворило окремі відділи спеціального призначення. Ці відділи ведуть боротьбу не зі злочинністю, а розганяють та побивають мирних демонстрантів, які домагаються свободи УКЦеркві та національної незалежності.

Припускаємо, що М. Горбачов щодо національних рухів буде зостосовувати політику твердої руки. До масового терору сталінського стилю советсько-російська влада тепер не може повернутися.

На національно-політичному відтинку напруження наростає також в Україні. Московський центр із промосковськими комуністами в Україні не хоче відступити від неділимства і русифікації поневолених росіянами. Вони не згодні з українськими комуністами, які стали в обороні рідної мови й створили Український Народний Рух за перебудову. Не зважаючи на те, що українські комуністи подали заяви, що вони цей Рух створили для допомоги комуністичній партії, що вони не змагаються за владу і не мають у пляні відділитися від Москви, — всерівно це не заспокоює режимової влади. Офіційна лінія комуністичної партії в Україні до Товариства Рідної Мови ім. Т. Шевченка і Народного Руху за перебудову в Україні неприхильна.

Але Народний Рух за перебудову в Україні висунув

українські проблеми, одержав підтримку від українців, яких раніше переслідувала советська російська влада, як: Чорновіл, Горині, Лук'яненко, Сверстюк; одержав Народний Рух підтримку від широких кіл народу України. Народній Рух за перебудову в Україні став поважною політичною силою.

Поруч Народнього Руху за перебудову в Україні постало ряд груп, які стоять виключно на самостійницьких позиціях. Рівночасно почалася боротьба за права і свободу Української Католицької Церкви, а за тим і УАПЦ. Національно-політичні процеси на Україні поширюються, набирають великого розмаху, що доведе до поважного напруження з московським центром, якщо він не відмовиться від свого за давнього диктату поневоленім народам.

Політика, ідеологія і релігія

Події в ССРСР викликали зацікавлення західнього політичного світу, а української еміграції зокрема. Поїздки М. Горбачова до Італії, прийняття його Папою Іваном Павлом II-гим у Ватикані, а потім зустріч М. Горбачова з президентом США Дж. Бушем на Мальті було головною політичною темою західньої медії протягом кількох днів.

Добре продумані виступи М. Горбачова з самого початку його приходу до влади викликали до нього довір'я на Заході. Рівночасно М. Горбачов зробив ряд політично-мілітарних поступок, що поглибило думку на Заході про його добрі наміри нового мислення і «перестройки». Наприклад, М. Горбачов погодився на знищення офензивної зброї: міжконтинентальних ракет, усунув у Краснодарі радарну станцію, відтягнув советські війська з Афганістану та відмовився від втручання в справи народніх республік, як Мадярщина, Польща, Чехо-Словаччина, Німеччина...

Все проведене в життя М. Горбачовим у зовнішній політиці ще не розв'язало всіх гострих проблем. Але воно вже внесло деяке відпруження в світі. Корисне ж для ССРСР є те, що здобуте Горбачовим довір'я вносить економічні й торговельні полегші.

Захоплення на Заході «демократією» Горбачова таке велике, що ряд політиків і журналістів не задумуються поважніше, чи у внутрішній політиці слова М. Горбачова покриваються з його заявами. Гарні слова М. Горбачова про демократію в час «перестройки» викликали серед поневолених народів Советського Союзу приспаний і стероризований гін до національного змагу за свободу і соціяльну справедливість. Це дуже важливе і корисне для поневолених народів.

Одначе збираючи всі поступовання М. Горбачова можна ствердити, що він не припускав у своїй думці такого національного пробудження, яке ми спостерігаємо сьогодні в Східній Європі, а в Советському Союзі зокрема. Він плянував лише надати національній політиці Москви «ленінських принципів», які, мовляв, були викривлені за сталінських часів. Національне питання, яке довгі десятиріччя було гальмоване і придушене терором, раптом почало висувати на поверхню всі аспекти життя, а головню національної та державної незалежності всіх поневолених народів.

Тепер національне питання в СССР стало головною проблемою. Але М. Горбачов не думає відступати від ленінської «національної» політики. Також не думає він послабити московської централістичної влади.

Положення в національних республіках під владою Москви, також і в Україні, від довшого часу бурхливе. Це розхитує імперію, підриває авторитет Советського Союзу в зовнішньому світі. Не можна виключати, що, маючи прихильність на Заході, М. Горбачов зі збігом часу впровадить гострий курс, включно з проголошенням воєнного стану. На заході і серед ряду українських еміграційних діячів деякі справи сприймають так, як вони їх хотіли б бачити, але не такими сприймають якими вони в дійсності є.

У Римі М. Горбачов заявив, що буде прийнятий закон, яким будуть дозволені всі релігії й Церкви. В нас уже дзвонять у дзвони, мовляв, вже є дозвіл на існування УКЦ в Україні. З советськими ж законами вже за влади М. Горбачова маємо ряд неясностей. Ми повинні в першу чергу з усім докладніше ознаймитися і бути готовими, на випадок потреби, до протестних акцій у найширших формах.

Так звані «неформальні» організації в Україні вис-

вітлюють не лише злочини сталінського часу. Вони вказують також на злочинну національну політику Москви та на всю збанкрутовану господарчу систему. Тому ЦК КПСС доручив усім комуністичним активістам, зокрема ідеологічного сектора, зміцнити свою діяльність.

В журналі «Людина і світ» №10 проф. д-р А. Єрішов у статті «Світоглядове виховання в добу перебудови» пише: «Партія стоїть перед необхідністю глибоких внутрішніх перетворень. Як підкреслив М. С. Горбачов у своєму виступі перед учасниками пленуму Ленінградського обкому КПСС у липні 1989 року, йдеться про кардинальне для долі країни питання — про приведення всієї діяльності партії у відповідність з обстановкою в суспільстві. Авторитет партії, її авангардна роль можуть зміцнюватися не шляхом директив і вказівок, а тільки в результаті все більшої активності партійних організацій, розширення їхніх зв'язків з народом. З партією, з її курсом на перебудову люди пов'язують свої найбільші надії і сподівання. Тому саме до партії вони ставлять найбільші вимоги.»

Як видно, партія комуністична свою діяльність серед народу намагається тепер провадити не директивами і командним способом, а шукає аргументів доводити про «будову соціалізму новим мисленням». Комуністична партія не зрікається атеїстичного виховання і шукає нових форм виховати комуністичні кадри науково-матеріалістичним світоглядом. В час «перестройки», як «неформальні» організації висунули і розгорнули широку критику матеріалістичного світогляду, ідеологічний фронт комуністичної партії опинився в дуже прикрому для нього становищі. Одно з головних питань советських ідеологів у цей час є допасувати релігію до соціалізму.

У вищезгаданій статті на тему релігії й соціалізму д-р А. Єрішов пише: «На жаль, наші уявлення про соціалізм значно мірою ґрунтувались на мітах, які в найважливіших принципових питаннях набрали статусу аксіом. На мітах будувались і погляди на самий факт існування релігії, на її еволюцію при соціалізмі. Аналіза місця і ролі релігії в сучасному світі ставить нас перед необхідністю переглянути погляди на роль релігії при соціалізмі..»

Мільйони комуністів і безпартійних громадян СРСР, ставши атеїстами, засвоїли собі, що «релігія — опіум народу». Релігія і всі релігійні організації чужі та ворожі соціалізмові. Тепер вченому проф. А. Єрішову випало «доказувати», що Маркс, коли кинув фразу, що «релігія є опіум народу», мав 24 роки віку (1843 р.). Отже виправдовують примітивізм тим, що Маркс був дуже молодий і не мав життєвого досвіду.

Можливо що деякі партійні вчені дійдуть до висновку, що, так як від згаданої марксової фрази, треба відмежуватися від усього марксизму. Атеїстична пропаганда була дуже примітивна. Головною спорою комунізму проти релігії був жорстокий терор НКВД. Тепер комуністи повчають, що атеїстичній «роботі» треба повернути бойовість, дієвість і притягальність.

В журналі «Людина і світ» №10 за жовтень 1989 року пишеться: «До атеїстичної пропаганди мають залучатися нині найсвідоміші прихильники перебудови, тобто ті, хто зможе збільшити авторитет партії, кого цінують і поважають у народі, хто користується довірою в середовищі віруючих. Основні пріоритети атеїстичної пропаганди мають бути зосереджені на тому, щоб відродити віру нашого народу в ідеали соціалізму.»

В «перестройці» М. Горбачова комуністична партія і надалі залишається головною політичною силою, яка

не дозволяє на творення інших партій. З наведених цитат із журналу «Людина і світ» видно, що комуністична партія починає перебудовувати атеїстичну діяльність. Атеїзм є невід'ємною частиною комуністичної ідеології. Комуністична партія і надалі буде цькувати віруючих та контролювати релігію.

Боротьба з релігією і ліквідація духовенства та вірних і атеїстичне виховання довело до занепаду моралі, виховано безсовісних людей. В Советському Союзі сотні тисяч покинутих батьками дітей стали злочинцями, алкоголіками. Члени комуністичної партії атеїсти без чести і почуття людяности створили хабарництво, а кар'єризм убив творчий дух у народі. Дволичність комуністів пропагандивно проголошує, що людина «найбільша цінність і все є для людини». А на практиці людину вважають за інструмент-раба.

М. Горбачов і політбюро ЦК КПСС, для скріплення морального стану населення і для боротьби зі злочинністю й алкоголізмом, потребують Церкви. Але церковну діяльність вони хочуть контролювати комуністичною партією, яка для першенства висуває атеїзм. Сьогодні в СРСР є понад десять мільйонів самотних старших людей та інвалідів, яких держава не забезпечує належною опікою і ними заопікувалася Церква.

Митрополит Львівський і Дрогобицький Російської православної церкви сказав кореспондентові журналу «Людина і світ» Я. Гулькові, що за кілька місяців віруючі зложили у фонд милосердя і здоров'я 47 тисяч карбованців. Це найкращий показник ставлення до ближнього віруючих людей. Ніяка «перестройка» не дасть виправлення національного та соціального положення, коли комуністи далі будуть тримати владу в своїх руках і проповідувати атеїзм, як самотньо правильний матеріалістичний світогляд.

За правильну оцінку «перестройки»

Не має сумніву, що на еміграції політичні та громадські діячі не однаково розуміють і оцінюють «перестройку». Говорити про «перестройку» в Україні й якого національного розмаху вона набрала в 1988-1989 роках, неможна забувати перших кроків національного зрушення, яке підготували давніше багато працівників української національної культури.

Тих діячів за їхню працю режим тяжко карав довгими роками тюрем, концтаборів і засланням, де ряд із них там і замучено, як: В. Стуса, Марченка, Литвина й інших. Перші відкриті й відважні кроки, зроблені В. Чорноволом, Горинем, Калинцями й іншими (лист Чорновола до Горбачова, відновлення видавання «Українського вісника»), пробудили сплячих і нерішучих. Тим українським патріотам належить велике признание, бо саме вони почали мобілізувати народні сили.

Потім звільнені з заслання Л. Лук'яненко, Є. Сверстюк та інші скріпили духово національні сили. При тому не можна промовчувати сотні безіменних членів революційної боротьби, члени ОУН і членів УПА, яких не знищив ворог. Вони мали за собою досвід, політичне знання і стали тим рушієм, що в демонстраціях видвигав синьо-жовті та червоно-чорні прапори.

Діяльність комуністів у Прибалтицьких республіках, у Вірменії, Грузії й Білорусії та діяльність наших патріотів, яких режим назвав «неформальними», зрушили й українських комуністів, які ще не згубили української душі. Вони створили Товариство рідної мови імені Т. Шевченка, вони створили Народний рух за перебудову в Україні для допомоги комуністичній партії. Однак режим комуністичної партії під керівництвом В. Щербицького поставився до них вороже.

Але їхні добрі наміри підтримав народ і їхня тогочасна діяльність стала корисною для нашого народу.

У нашій політичній роботі ми повинні бачити різницю між Драчем, Павличком чи Яворівським, а Чорноволом, Горинем, Лук'яненком і Сверстюком. Між вищезгаданими різниця велика була в минулому, вона має місце і сьогодні. Вони лише в деяких випадках ідуть разом, але світоглядом розходяться. Саме в згаданій оцінці не всі діячі на еміграції однакових поглядів.

Український щоденник «Свобода» з 8-го листопада 1989 року помістив статтю Б. Цимбалістого «Зміни в Україні», в якій є ряд тверджень автора, що вимагали б уточнення. У цій статті читаємо: «Советська система міняється на наших очах, а наші провідники в Україні вірять, що можна буде здобути суверенність Україні еволюційним, конституційним шляхом». Коли автор того твердження від себе не подає коментаря, то треба сподіватися, що він сам також у це вірить.

Не маю наміру на цю тему дискутувати. Але хочу пригадати Українських військовиків армії УНР. Після закінчення другої світової війни я часто говорив, розпитував і слухав думки генералів В. Петріва й А. Вовка, полковника М. Чеботаріва і від них чув багато разів повторюване: «В. Винниченко говорив, що ми нація демократична, армії нам не потрібно. Ми демократи і договоримося з руськими демократами». Виглядає, що після 70-ти років українські письменники комуністи повторюють подібну думку. Чи їх історія і настанова руських демократів чомусь навчила?

Одинадцять днів пізніше газета «Шлях Перемоги» з 19-го листопада 1989 року на першій сторінці пише: «У час наголошування М. Горбачовим гласности і демократії в Україні КГБ, МВД, міліція й відділи спеція-

льного призначення вбивають людей, які не погоджуються зі старими сталінськими прийомами". Бачимо дві газети й дві оцінки положення, а інформація про биття і вбивання інакшесудуючих діячів не підтверджує, що советська система міняється, як це твердить автор статті в «Свободі».

В журналі «Отчизна» №10 жовтень 1989 року на 15-й сторінці кандидат юридичних наук Юрій Кудрявцев пише так: «Через «перестройку» ми змагаємо оновити нашу ідеологію, соціальну практику, забезпечити новий соціалізм, як устрій правдивого гуманізму". Сказано ясно, до чого змагає «перестройка», яку хочуть використати наші брати в Україні й хочуть змін. Але до сьогодні все, чого прагнуть українці, ще не закріплене законом. А законні формації міліції та спеціальні відділи чинять бандитизм, про нам усім на чужині треба писати і вказувати чужинецьким політикам і просити інтервенції.

Від довшого часу поширюється «інформація», що в СРСР система стає гуманною. А бандерівці закликають до революції, збройної боротьби, кровопролиття. Не тяжко догадатися, де саме така неправда оформляється, а на неї ловляться політичні наївняки. Правдою є, що ОУН підготовлялася до збройної боротьби й ту збройну боротьбу проводила. Українські партії не були проти збройної боротьби. На наше нещастя через уклад міжнароднього положення і допомогу Москві від США й Англії ця наша боротьба закінчилася трагічно.

Сьогодні Україна потребує поширення національної свідомости, розвитку політичної думки і вироблення почуття до власної державности. В цьому напрямку від років діє революційна ОУН і далі буде діяти. Ні в якому разі в бандерівців не має на думці ширити пацифізм серед нашого народу.

Не віримо, що Верховний совет ССРСР винесе ухвалу дати українському народові державну суверенність. За державу ще доведеться важко змагатися. Хочемо вірити, що деяка частина російського народу позбудеться імперіялістичних зазіхань.

«Перестройка» задумана для порятунку імперії й оновлення комуністичної партії. Потребу впровадити «перестройку» схвалив ХХУІІ-й з'їзд КПСС. Пізніше плян «перестройкі», поданий М. Горбачовим, схвалив пленум КПСС у квітні 1985 року та ХІХ-та всесоюзна конференція комуністичної партії. До представлених плянів «перестройкі» не було інших плянів. Їх прийнято і вищезгадані найвищі комуністично-партійні форуми дали мандат М. Горбачову проводити «перестройку» в життя.

Перечитуючи всі промови М. Горбачова, які були виголошені ним тоді, бачимо, що вже в той час він сказав ясно, мовляв національна політика не підлягає ревізії, бо вона «правильно розв'язана Леніном». Також не було в плянах Горбачова вивчати минуле.

Горбачов і все політбюро ЦК КПСС не сподівалися, що поневолені народи без згоди комуністичної партії самі висунуть питання національної незалежності та сталінських злочинів, злочинність колективізації й голоду в Україні. Горбачов виголосив десятки блискучих промов, не позбавлених пропагандивних фраз про демократію, «нове мислення». Але він не відступив від прийнятих постанов квітневого пленуму ЦК КПСС та ХІХ-ї всесоюзної конференції комуністичної партії. Михайло С. Горбачов шукає гарних слів і нових пояснень для вдержання національних республік при Московському царстві, при московському центрі.

Безперечні успіхи М. Горбачов зумів здобути в міжнародній політиці й отримати з Заходу економічну

та політичну підтримку. Захід почав «недобачати» вимог народів, що хочуть відділитися від Москви і промовчує незаконні дії міліції та спеціальних відділів, які потоптують людські права. Наш обов'язок на чужині, — на це вказувати західньому суспільству.

Горбачов багато говорить про «правову державу», якою тепер має бути ССРСР. На голову правничої комісії ЦК КПСС він поставив маршала В. Чебрикова, колишнього голову КГБ, який запихав здорових, але інакшедумаючих людей у психіатричні лікарні. Вже в новому законі впроваджено новий термін «дескредитація» советської влади. Отже тут підтасовуватимуть критику партійних керівників, за яку будуть судити. Горбачов не може впоратися з економічними питаннями. У Советському Союзі не вистачає харчів, а це викликає незадоволення населення, вибухають страйки. Це і заставляє М. Горбачова терпіти діяльність «неформальних» організацій.

Не сміємо забувати, що в цей час КГБ докладно просліджує всі прояви діяльності, яка заборонена законом, а до цього часу лише толерована. Від самого свого початку советська влада опиралася на своїх терористичних органах, як: ЧК, ГПУ, НКВД, МГБ, КГБ. В час «перестройки» КГБ очолив генерал армії В. Крючков, який 14 літ керував советською розвідкою в західніх країнах, яка викрадала наукові праці західніх дослідників та підкуповуючи корупційних науковців і політиків.

Тепер сексоти КГБ намагаються інфільтрувати всі т. зв. «неформальні» організації й оформлюють на тих людей «лічніє дела» з наміром пізніших судових розправ з ними і заведення тих «дел» під написом «храніть вечно». Але воно напевно не все вийде так, як плянує собі голова КГБ генерал В. Крючков, який є тепер головним дорадником М. Горбачова. Імперії вони не збере-

жуть, так як вони цього хотіли б. Імперія іде до упадку, хоча в неї є ще доволі сил для здержування і боротьби з національними рухами.

Визвольна боротьба буде ще довгою і нелегкою. Ворог нашої незалежності буде ще придумувати ряд «концепцій» для поширювання баламутства, буде старатися під'їхати до нас троянськими кіньми.

Показник Імен

- Абакумов В.С. — 42, 43, 44,
45, 56, 57, 58, 59
Авторханов А. — 30
Адамовіч А. — 6
Акулов А. — 48
Александр другий, цар —
145, 148
Алексей, митрополит
Ленінградський — 121, 129
Аллілуєв Павло — 12
Аллілуєв Федір — 12
Аллілуєва Надія, дружина
Сталіна — 11, 12, 13, 88
Аллілуєва Светлана, дочка
Сталіна — 11, 12, 13, 14, 35
Андріяко О. — 196
Андропов Ю. В. — 93, 95, 102,
103, 162
Арженухін Федір Костянти-
нович, ген.- лейт. — 38,
39, 40
Арістов — 91
Арманд Інес — 176
Артемєв П.А., ген.-полк. — 67
Арутюнов Г.А., проф. — 9, 10
- Бадзьо Юрій — 154, 199
Бажанов Борис — 15, 25
Базів В. — 207
Баксов А., ген.-майор — 67,
68, 69
Бакунін Міхаїл — 147
Балицький — 86, 87, 88
Бандера Степан, Провідник
— 142, 167, 215, 216
Баррет Б. Дейвід — 105
Батицький Павло Фе-
дорович, ген.-лейт. — 63,
65, 67, 68, 69, 72, 75
Баштаков, ст. лейтенант —
40
Бергельсон Д. — 49
Берія Лаврентій Павлович —
17, 18, 19, 20, 21, 27, 28, 34,
35, 37, 38, 39, 40, 42, 44, 46,
48, 54, 57, 58, 59, 60, 63, 64,
65, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73,
74, 75, 76, 89, 90, 92, 95
Беленькій М. — 50
Білінський Андрій, д-р
— 169
Бодаєв Г. Ф. — 44
Бондарчук — 96
Брежньєв Леонід І. — 4, 9, 85,
91, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99
102, 103, 162, 175, 180
Бровченко Володимир Я. —
119, 120, 169, 170, 171
Брюханов — 178
Будзиновський Григорій,
отець — 112
Будьоний С. — 28
Булатов Дмитро Олексан-
дрович — 40
Булганін — 17, 28, 59, 60, 65,
66, 67, 68, 69, 91
Буревій Кость — 86
Бусол Олександр — 197
Бутусова М. — 17, 18
Бухарін — 27, 30
Буш, президент — 219, 223
- Валк Г. — 160
Валуєв — 145
Ванніков Б. Л. — 37, 38, 39
Василенко В. Х. — 53
Васілевській А. М., маршал —
52
Веналій, митрополит
Кономенський — 121
Винниченко Володимир —
229
Вишинський А. Я. — 28, 32,
33, 47, 48
Вілько Н.Л., проф. — 53
Віноградов В.Н., проф. — 51,
53, 54, 55
Вішньєвській, ген. — 167
Владімір, митрополит Рос-
товський — 121

- Влизько О. — 86
 Владзімірській Л. — 37, 74
 Вовк Андрій, ген. — 229
 Вовсі М.С., проф. — 51, 53
 Вознесенскій Н.А. — 45, 46
 Возняк Степан, д-р — 127
 Волков Федір Дмитрович — 7, 8, 9
 Волков Віктор Олександрович — 205, 206, 207, 208
 Володарський — 177
 Володін Павло Семенович — 40
 Воронів — 93, 95
 Ворошилов Климентій Єфремович — 20, 28, 31, 59, 60, 78
 Гаврилів Михайло, отець — 129, 130
 Галка — 170
 Галкін С. — 49
 Гель Іван — 112
 Генкін З.Г. — 38
 Гетьман А., ген. — 71
 Гельштейн З.М., проф. — 53
 Гітлер Адольф — 25, 89, 101, 157
 Гладиш І.Д. — 214
 Гоголь М.В. — 97
 Головатий Сергій — 210
 Головко Олександр — 120, 121
 Голубицький П.В. — 109
 Гонтар А. — 49
 Гончар Олесь — 90, 210
 Горбаль Михайло — 154
 Горинь Б. — 199, 205, 206, 208, 222, 228
 Горинь М. — 192, 197, 199, 204, 205, 206, 208, 212, 222, 228, 229
 Гриб, полк. — 61
 Грибінка Євген — 149
 Гринько — 27
 Гриньох І., отець — 141, 142, 143
 Грубіян М. — 50
 Гулак-Артемівський — 149
 Гулько Я. — 227
 Геббельс — 200
 Говоров Л.А., маршал — 52
 Гоглідзе С. — 74
 Голощоків Пилип Ісайович — 40
 Голубов-Потапов — 51
 Горбачов Михайло Сергійович — 3, 4, 75, 102, 103, 106, 121, 122, 125, 128, 139, 151, 153, 159, 162, 174, 176, 177, 178, 181, 185, 188, 194, 195, 204, 211, 217, 218, 219, 220, 221, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 231, 232, 233
 Гордон С. — 49
 Горькій Максим — 55
 Грінштейн А.М., проф. — 51, 52
 Громико Андрій — 5, 6
 Гуревич Олександр — 136
 Даниленко С. («Сергій Карін, Степан Черненко») — 135, 136, 140
 Дебор Сергій С. — 21, 22, 23, 24
 Денисенко — 170
 Дер Ністер — 49
 Деканозов В. — 74
 Дерімов М. — 197, 198, 200
 Держинський Ф. Е. — 55, 78
 Дикий Олександр — 130, 134
 Добрушін І. — 50
 Довженко — 96
 Дончук Віталій — 184
 Драч Іван — 163, 182, 191, 210, 211, 212, 229
 Драчук Віктор, д-р — 164

Едельштеїн Георгій,
священик — 110, 111
Ейдеман — 15, 30
Енгельс Ф. — 118, 193
Ерляндер — 101
Етінгер Я. Г., проф. — 51, 52,
56, 57

Євдокіменко — 170
Єгоров, маршал — 4
Єгоров М.Н. — 53
Єгоров П. І., проф. — 51, 53
Єжов Ніколай Івановіч — 27,
28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 48,
55, 58, 87
Ельцин Борис — 219
Єремін — 10
Єрішов А., д-р проф. — 225,
226
Єфремов Сергій — 16

Жданов А.А. — 28, 52
Железняков Алексій
Фьодоровіч — 9
Желябін Андрій — 148
Жемчужина Поліна
Семенівна, дружина
Молотова — 13
Жордані Ной — 8
Жуков Г. К., маршал — 65, 67,
68, 69, 70, 71, 91

Зайко Я.Я. — 209
Заславська Татяна, академік
— 159
Засосов Іван Іванович — 40
Затонський В. — 87
Згерська-Яромиська А. О.
— 209
Здоровега Володимир, декан
— 197
Зеелер Ганс Йохим — 157
Зелений — 27
Зеленюк Петро, отець — 112
Зеленін В. Ф. — 53
Зеленській — 30

Зіменков — 37
Зінов'єв — 27, 79, 177
Зозулов А.А. — 38
Зуб Іван Григорович, ген.-
майор — 64, 65, 66, 67, 68,
69, 70, 72, 73, 74
Зускін В. — 50

Іван XXIII-й, Папа — 105
Іван Лютий, цар — 113
Іванов — 30
Іванов В. Г. — 38
Іванчук Роман — 155
Івашко Володимир — 213
Ігнатєв — 18, 20, 21, 91
Ізбарський Б. І., проф. — 22,
53
Ільченко Анатолій — 154
Кагановіч Лазар Мойсейович
— 13, 28, 31, 60, 78, 79, 80,
81, 82, 87, 88, 89, 90, 91
Казаків І.Н. — 55
Калинець Ігор — 197, 228
Калинець Ірина — 134, 197,
228
Калінін М. І. — 78
Камєнєв — 27
Капнер Гриша — 15
Капустін Я. Ф. — 45, 46
Карл XII-й, король — 100
Каспарова Варя — 10, 11
Катерина друга, цариця —
113
Катушев — 95
Каюков Матвій Максимович
— 40
Квірінг Є. — 79
Квітка-Основяненко — 149
Квітко Лев — 49, 50
Кемпські Ганс — 100, 101
Кибальчин — 148
Кириленко — 93
Кірілін, полк. — 16
Кіров Сергій М. — 27, 34, 43
Кобрин Василь — 112
Кобулов В. — 74

- Коваленко Лідія — 189
Коган Б.Б., проф. — 51, 52, 53
Кожевников Петро — 136
Козаченко В. — 90
Конашевич-Сагайдачний
Петро, гетьман — 182
Конєв Іван С., маршал — 52,
74
Конєв Сергій — 189, 212
Кондрин Микола — 133
Кордюк Юліян — 136
Корк — 15, 30
Коротченко — 91
Косигін — 28, 91, 93, 95, 96, 99
Косинка Г. — 86
Косіор С. — 27, 83, 87
Костельник Гавриїл, д-р
отець — 114, 135, 141, 142,
144
Котляревський Іван — 149
Кравчук Л.М. — 182
Красіков Анатолій — 122, 123
Крестінській - 30
Круглов — 76
Крушельницький І. — 86
Крушельницький Г. — 86
Кудрявцев Юрій — 230
Кузнєцов А.А. — 45, 46
Куйбишев В.В. — 55
Кулешов Н.А. — 38
Курпіль Степан — 125
Кутузов В. — 45
Куусенін — 91
- Лазутін П.Г. — 45, 46
Лебеденець М. — 86
Лебедь Микола — 142
Левченко Г.І., адмірал — 52
Левчук Дмитро — 86
Лесів Ярослав, отець — 112,
129
Левін А.Г. — 55, 56
Ленін В.І. (Владімір Ульянов)
— 1, 3, 4, 5, 21, 22, 24, 25,
26, 47, 71, 76, 77, 79, 84, 104,
118, 123, 145, 149, 150, 151,
155, 172, 174, 175, 176, 177,
178, 179, 181, 184, 193, 215,
231
Литвин — 228
Лихолат А.В. — 77
Ліхачов — 37
Лозгачов П. — 17, 19, 20
Лозовській С. — 50
Локтіонов Олександр
Дмитрович, ген.-полк. —
37, 38, 40
Лукашевич Денис, отець —
144
Лукомський Павло
Євгенійович — 20
Лук'яненко Левко — 151, 154,
208, 222, 228, 229
Любачівський Мирослав,
Кардинал — 112, 120, 121
Любченко Панас — 87
- Мазепа Іван, гетьман — 151,
182
Мазуров — 93
Майоров Г.І. — 51
Макарій, архієпископ Івано-
Франківський — 133, 134,
140
Малєнков Г.М. — 17, 18, 19,
20, 21, 28, 31, 45, 60, 65, 67,
68, 69, 70, 73, 74, 91
Малєнков Андрій — 59, 65
Маняк Володимир — 189
Маргітич Іван, отець — 112
Мардашев С.Р. — 22, 23
Маркіш П. — 49
Маркс Карл — 118, 193, 215,
226
Мартінов, майор — 65, 66
Марусов А.Н. — 38
Марченко — 228
Матус, лейт. — 61
Медведев Р.О. — 81
Мельник М., д-р — 114, 135
Менжинський В.Р. — 26, 55
Меншиков — 182

- Мерецков Кирило
Афанасійович, маршал —
36, 37, 38, 39
- Мечник С. — 30, 93, 136
- Мельніков — 90
- Меркулов В. — 37, 39, 42, 74
- Мешков О. — 161
- Мисик В. — 86
- Мищенко — 61
- Мікоян — 28, 60
- Міссіріллі П'єтро — 142
- Міхайлов Ніколай, ген. —
166
- Міхоелс Соломон Михай-
лович — 14, 49, 50, 51, 53
- Мішік П. — 74
- Молотов В.М. — 28, 41, 42, 55,
60, 78, 79, 87, 91, 207
- Морозов, чоловік Светлани
Сталіна — 14
- Москаленко Кирило Семе-
нович, ген.-полк. — 63, 64,
65, 67, 68, 69, 71, 72
- Мотуз Гр. — 82
- Мошковський А.П. — 209
- Муратов Ігор — 167
- Наполеон Бонапарт — 101
- Нестеренко Марія Петрівна
— 38, 39, 40
- Нечаїв Сергій — 148, 150
- Незлін В.Є., проф. — 53
- Нігматуллін — 60
- Нікодим, митрополит
Львівський — 133, 134, 136,
140
- Ніколаєв — 27
- Ніколай перший, цар — 113
- Новиченко Леонід — 90
- Нусінов І. — 50
- Олійник Броис — 153, 154,
163
- Орджонікідзе — 27, 28
- Орлик Г., гетьман — 151
- Осадчий М. — 197
- Павличко Дмитро — 185, 210,
211, 229
- Павло-Іван другий (Войти-
ла), Папа — 106, 117, 223
- Пельвецький А., єпископ —
135
- Перовська Софія — 148
- Петрів В., ген. — 229
- Петро перший, цар — 113,
182
- Петровський Г. — 145
- Пєвзнер М.І., проф. — 53
- Первухін — 60, 91
- Підгорний М. — 93, 95, 96, 99
- Пій XII, Папа — 141
- Пімен, патріярх — 121, 122,
126, 129
- Пітірім, митрополит
Юрієвській — 129, 131
- Плетнев Д.Д., проф. — 55, 57
- Плеханов — 1, 149
- Полянський — 93
- Понов М. — 87
- Попков П.С. — 45, 46
- Попов В. — 206
- Попович М.В., д-р — 184
- Постишев Павло Петрович —
27, 85, 86, 87
- Преображенський Б.С. — 53
- Примаков Ю. — 15, 30
- Проскуров Іван Іосифович,
ген.-майор — 38, 40
- Путна — 15
- Пятаков — 27
- Радек К. — 27, 30
- Раковський Х. — 78, 79
- Рапарт Я. В., проф. — 53
- Распутін Валентин — 205
- Ребет Лев, проф. д-р — 167
- Ревенко Григорій — 196
- Реген Роналд, президент —
122
- Реденс Станислав — 11, 12
- Рейцес Я.М. — 38, 39
- Решетило Юрій — 128

- Ридзутак — 27
 Риков — 27, 30
 Рильський Максим — 90
 Ричагов Павло Васильович,
 ген.-лейт. — 37, 38, 40
 Ріббентроп Й. — 41, 42, 207
 Родіонов М.І. — 45, 46
 Родованській І.І. — 38, 39
 Родос, майор — 39, 40
 Розенгольц — 30
 Розов Давид Аронович — 40
 Розова-Єгорова Зінаїда
 Петрівна — 40
 Романенко В. — 6
 Рубанчук Іван — 133
 Руденко Роман А., ген.
 прокурор — 44, 73, 74, 75
 Рудницький Михайло, проф.
 — 167
 Рузвелт, президент — 105
 Рюмін М.Д. — 56, 57, 58, 59

 Сабуров — 60, 91
 Савченко Георгій
 Кузьмович, ген.-лейт.
 — 37, 40
 Сакієр Іван Філімонович —
 38, 40
 Сахаров А.Д. — 219
 Сванідзе Катерина — 11, 13
 Сверстюк Є. — 222, 228, 229
 Свердлов Я. М. — 78
 Сенченко Іван — 90
 Семеніхін, ст. лейт. — 40
 Семічасний Владімір
 Єфімовіч — 95, 98, 100
 Сєребрянєв Л. — 30
 Серєській М.Я., проф. — 53
 Серєв Іван А., ген.-полк. —
 71, 72, 76
 Серєв О. — 89
 Сікора Веніямін, проф. — 84,
 85
 Сімсон, сенатор — 119
 Сказинський Р. — 86
 Склизько Степан Йосипович,
 ген.-майор — 37, 40
 Скороходов А., полк. — 60
 Скрипник Микола — 80, 82,
 86, 181
 Сліпий Йосиф, Кардинал —
 121
 Смолич Юрій — 167, 168
 Смушкевич Яків
 Володимирович, ген.-
 лейт — 37, 40
 Соборнов Михайло Никола-
 йович — 40
 Сокольніков Г. — 27, 30, 177
 Сорокін — 37
 Сталін — Джугашвілі Йосиф
 Віссаріонович (Коба) — 1,
 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 10, 11, 12,
 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20,
 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28,
 30, 31, 32, 339 34, 35, 36, 37,
 38, 39, 40, 44, 45, 46, 47, 48,
 54, 56, 58, 59, 67, 68, 70, 75,
 77, 78, 79, 80, 81, 83, 84, 85,
 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 97,
 105, 111, 113, 114, 151, 157,
 162, 174, 1779 1789 181, 190,
 193
 Сталін Василь — 20
 Старостін М. — 17, 18, 19, 20
 Стернюк Володимир,
 Єпископ — 136
 Стецевич Галина — 129
 Стецько Ярослав — 100, 101
 Строгін Л. — 50
 Стус В. — 228
 Суворцева Надія — 154
 Суслов Михайло
 Андрійович — 28, 91, 93,
 96, 97, 98
 Сухомлін К. — 87

 Таланчук Петро, ректор — 196
 Таубін Яків Григорович —
 38, 40
 Терещук П. — 140
 Темкін Я. С., проф. — 53

- Тімашук Л. Ф. — 53, 57
Тіхонов — 39
Тіхонов А. Я. — 44, 45
Ткачов Петро — 148, 150
Томенко М. — 182
Томський — 27
Троцький Л. — 4, 26, 78, 79
Туков В. — 17, 18, 20
Тургенєв — 148
Тухачевський, маршал — 15, 27, 30
Тютюнник — 136
Уборевич — 15, 30
Угоров — 27
Угланов — 27
Ульріх — 86
Уралов Александер — 28
Успенський — 88, 89
Фальківський Д. — 86
Фельдман А. І., проф. — 51, 52
Фельдмен, ген. — 15
Фефер Іцик — 49, 50
Фейгель І. І., проф. — 53
Фібіх Олександра Іванівна — 40
Філарет, митрополит Мінський — 109, 121
Філарет, митрополит Київський — 119, 121, 130, 131, 136, 140
Філарет, митрополит Московський — 129
Фріновський — 33
Фролов І. Т. — 122
Фрунзе М. — 78
Харчев К. М. — 107, 122, 130
Хатаєвич М. — 87
Хвильовий Микола — 86
Хіжняко — 73
Хмельницький Богдан, гетьман — 182
Хрестораднов Юрій — 130
Хрустальов, полк. — 17
Хрущов Нікіта Сергійович — 3, 4, 9, 14, 17, 20, 21, 25, 26, 28, 32, 59, 60, 63, 65, 67, 68, 69, 72, 76, 78, 85, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 105, 129, 162
Цимбаліст Б. — 229
Чалідзе В. — 25
Чеботарів Микола, полк. — 229
Черненко А. — 161
Чернишевський Ніколай — 147, 148, 149, 150
Чернов — 30
Черняк Володимир, д-р — 210, 212
Черчіл В. — 105, 113
Чорновіл Вячеслав — 154, 192, 199, 204, 206, 207, 208, 222, 228, 229
Чубар В. — 27, 87
Чумак Радислав — 209
Чучко — 170
Шапошніков, маршал — 4
Шутановська Ольга Григорівна — 8, 10
Шаум'ян Степан Г. (Кузьма) — 6, 8, 10, 175
Швайка Михайло — 210
Шварцман Лев — 36, 37, 38
Швернік Н. М. — 8, 55, 56, 91
Шеболдаєв Борис Петрович — 10, 11
Шеболдаєв Борис Борисович — 11
Шевченко Р. — 86
Шевченко Тарас Григорович — 146, 149, 155, 156, 164, 212, 221, 228
Шелест Петро — 93, 94, 95, 97, 98, 102
Шелєпін — 93, 95
Шепілов — 91
Шептицький Андрей, Митрополит — 121
Шерешевський І. А., проф. — 53

- Шишов Іван — 140
Шімеліовіч Б. А. — 53
Шкірятов — 28
Штеменко С. Й., ген. — 52
Штерн Григорій Михай-
лович, ген.-полк. — 37, 40
Шульженко Клавдія — 63
Шумський — 80, 181
Шухевич Роман (Чупринка
Тарас) — 144, 215
Щелоков — 99
Щербаков А. С. — 52
Щербицький В. — 82, 102,
103, 154, 161, 162, 163, 165,
180, 181, 182, 203, 204, 208,
211, 228
- Щиц Г. — 50
Юркевич Лев («Л. Рибалка»)
— 176
Юферев В., полк. — 67, 68, 69
Яворівський Володимир —
189, 199, 200, 203, 210, 211,
212, 229
Ягода — 15, 26, 27, 30, 48
Яків (син Сталіна) — 11, 13
Якір — 15, 30
Яковлев — 27
Яковлев А. — 33
Якушев Ілля Дмитрович — 31
Яновський Юрій — 90
Янчев В. — 157
Ярошинська Алла О. — 215

Того ж Автора

● **«ПІД ТРЬОМА ОКУПАНТАМИ»**

Спогади українського революціонера-підпільника,
УВС, Лондон, 1958.

● **«НЕСКОРЕНІ»**

Документальна повість про геройську боротьбу
членів революційної ОУН, УВС, Лондон, 1965.

● **«У БОРОТЬБІ ПРОТИ МОСКОВСЬКОЇ АГЕНТУРИ»**

Українське Видавництво, Мюнхен, 1981.

● **«ВІД ОПРИЧЧИНИ ДО КГБ — ДУХОВІСТЬ МОСКОВСЬКОГО
ІМПЕРІАЛІЗМУ»**

Українське Видавництво, Мюнхен, 1981.

● **«У ЗАТЯЖНІЙ БОРОТЬБІ»**

Українське Видавництво, Мюнхен, 1983.

● **«ПОЧАТОК НЕВІДОМОГО»**

Українське Видавництво, Мюнхен, 1984.

● **«РОЗДУМУЮ, ПРИГАДУЮ»**

Українське Видавництво, Мюнхен, 1985.

● **«ЛЮДИ, РОКИ Й ПОДІЇ»**

Українське Видавництво, Мюнхен, 1986.

● **«ВИВЧАЙМО ВОРОГА»**

Українське Видавництво, Мюнхен, 1989.

Зміст

Від Видаництва.....	i
Передмова.....	1
Сталінщина.....	3
Біографія Сталіна.....	5
Смерть тирана.....	16
Сталінські органи влади і терору.....	26
Єжовщина.....	28
Берія Лаврентій.....	34
Ленінградська справа.....	43
Прокурор Советського Союзу А. Вишинський.....	47
Єврейський Антифашистський Комітет.....	49
«Дело врачей» — справа лікарів.....	51
Історія арешту Берії, Суд і ростріл з його найближчими поплічниками.....	64
Червоно-московська окупація України.....	76
Кагановіч Л.....	79
Боротьба за владу.....	90
Політика КПСС і Церква.....	104
Потрібна Жертвенна Праця.....	145
Бурхливі Національні Процеси в час «гласності».....	152
Імперська Мафія за Неділиму.....	159
Еміграція і «перестройка».....	166
Ленінізм і нове мислення.....	174
Конференція Народнього Руху.....	180
Потрібна «перестройка» психології.....	193
Затяжна боротьба з московськими централістами.....	201
По широкій Україні.....	209
СССР сьогодні.....	217
Політика, ідеологія і релігія.....	223
За правильну оцінку «перестройки».....	228
Показник Імен.....	234
Того ж Автора.....	242